

AKTUALITY

ROZBORY JUDIKATURY

Přehled rozhodnutí NS neschválených v roce 2012 do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek

JUDr. Petr Vojtek, Brno*

I. Úvodem

Tradiční přehled rozhodnutí NS (nikoliv rozhodnutí soudů nižších stupňů), která byla v roce 2012 projednána občanskoprávním a obchodním kolegiem NS a nebyla schválena k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „Sbírka“), zachovává tradiční formát. V první části je přinášěn přehled rozhodnutí, která do Sbírký při hlasování neprošla, s pokusem o stručné vystižení důvodů, proč se tak stalo. I když se stávají i případy, kdy kolegium s rozhodnutím po věcné stránce nesouhlasí, začasť příčiny neschválení spočívají v nedostatečně propracované argumentaci anebo v jiných okolnostech, pro které jinak věcně správné rozhodnutí nesplní zvýšené požadavky na zařazení do Sbírký, která by měla být skutečně reprezentativní „výkladní skříní“ judikatury dovolacího soudu. Druhá část obsahuje přehled rozhodnutí, která prošla tzv. vnějším a vnitřním připomínkovým řízením, tj. vešla či mohla proto vejít ve známost, avšak o jejich publikaci nakonec hlasováno nebylo. Konečně považuji za vhodné přehledně poukázat na ta rozhodnutí, které nesouhlasící soudci opatřili oponentním názorem publikovaným ve Sbírce.

II. Neschválená rozhodnutí

1. Občanské a rodinné právo

1) Rozsudek z 14. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3272/2010 (PR 10/2012 s. 374)

Potřeby nezletilých dětí mohou v řízení o vypořádání společného jmění manželů vést k odklonu od principu rovnosti podílů (tzv. disparita podílů).

Komentář: Dovolací soud vyšel ze závěrů Rc 70/1965 a aktuální odborné literatury (Pokorný, M., Holub, M., Bičovský, J. Společné jmění manželů. Praha : Linde Praha, 2002, s. 198 a násl., či Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 3. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 243) a sám poněkud stručně (veden vymezením právní otázky v dovolání, které takový přístup en bloc zpochybnilo) vyložil, že hledisko zájmu nezletilých dětí může být okolností vedoucí k disparitě podílů. Zejména to, že nebyly odůvodněny další možné předpoklady či okolnosti, které mohou v této situaci nastat, vedlo k velmi těsnému odmítnutí publikace rozhodnutí ve Sbírce.

2) Rozsudek NS z 19. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2371/2010 (SR 1/2012 s. 17)

Jestliže právní úkon učiněný jedním z manželů, kterým došlo k překročení obvyklé správy majetku náležejícího do společného jmění manželů, není stížen absolutní neplatností, nýbrž se ve smyslu § 40a ObčZ považuje za právní úkon platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá, je v takovém případě zapotřebí zvažovat poskytnutí ochrany nabytých práv nabyvateli jednajícím v dobré víře (např. v situaci, kdy podle

stavu zápisů v katastru nemovitostí měla být převáděná nemovitost ve výlučném vlastnictví převádějíciho manžela, ač podle právního stavu byla ve společném jmění převodce a jeho manželky, která o tomto nesouladu věděla).

Komentář: Další z variant situací, k nimž může dojít neplatným převodem nemovitosti. Vývoj judikatury i literatury k ochraně třetí osoby, která nabyla vlastnictví na základě neplatného právního úkonu či od nevlastníka, je obsáhlý, námátkou jen asi poslední zevrubný popis in *Vrcha, P. K nabytí nemovitosti od nevlastníka. Právní rozhlady, 2012, č. 21, s. 758. Ostatně i v sérii těchto článků o tom byly zmínky in Vojtek, P. Opět přehled rozhodnutí NS, která neprošla do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. Soudní rozhlady, 2007, č. 2, písm. w), s. 48–49; Přehled rozhodnutí NS ČR, která nebyla v roce 2007 schválena k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Soudní rozhlady, 2008, č. 2, bod 26, s. 45–46; Přehled rozhodnutí NS ČR neschválených v roce 2008 do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. Soudní rozhlady, 2009, č. 2, bod 1, s. 37–38. Tentokrát bylo kritizováno příliš široké pojetí ochrany třetí osoby na úkor původního spoluvlastníka, přičemž šlo o poněkud netypický skutkový stav, kdy opomenutý manžel o převodu věděl a nevyužil prostředky obrany proti spoluvlastníku; argumentováno pak bylo i rozporom rozhodnutí s Rc 70/2011.*

3) Usnesení z 22. 10. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3672/2007 (SR 11–12/2012 s. 410)

Jestliže jeden z manželů zdědí za trvání manželství členský podíl (a manželé spolu trvale žijí), vzniká se společným nájmem bytu manželky i společné členství manželů v družstvu.

Komentář: Přestože ÚS nálezem z 2. 11. 2010, sp. zn. IV. ÚS 362/10, ústavní stížnost proti usnesení NS zamítl, nebylo rozhodnutí shledáno způsobilým k publikaci ve Sbírce. Ostatně i ÚS vyslovil, že obecné soudy sice správně žalobu stěžovatelky zamítly, avšak učinily tak z nesprávných důvodů. S ohledem na § 706 odst. 3 ObčZ *přisvědčil stěžovatelce, že jí nevzniklo právo na uzavření nájemní smlouvy k bytu, nýbrž na ni smrtí její matky tento nájem ex lege přešel. To podle náhledu ÚS z citovaného zákonného ustanovení zcela jednoznačně vyplývá. Naopak závěr obecných soudů o tom, že stěžovatelce vzniklo právo na uzavření nájemní smlouvy k bytu, podle přesvědčení ÚS ze žádného ustanovení ObčZ ani jiného právního předpisu nevyplývá. Aplikace § 703 odst. 2 ObčZ na projednávaný případ tedy není namístě.* V diskuzi bylo poukazováno především na předchozí judikaturu, která směřuje k tomu, aby se s členským podílem při jeho oceňování nakládalo jako s jakoukoliv jinou majetkovou hodnotou, tedy aby se oceňoval „obvyklou cenou“ (např. rozsudek sp. zn. 31 Cdo 2428/12000). Další rozhodnutí velkého senátu sp. zn. 31 Cdo 855/2008, které považuje členský podíl za součást společného jmění manželů, dovozuje, že *převod práva společného nájmu bytu (členského podílu v bytovém družstvu) manželky není běžnou věcí týkající se společného nájmu bytu; současně jde o úkon, ze kterého jsou oba manželé oprávněni a povinni nerozdílně, a to i v případě, že byl*

* Autor je předsedou senátu NS.

učiněn jen jedním z nich. Jestliže byl tento převod učiněn bez souhlasu druhého manžela, je relativně neplatný. Konečně z rozsudku sp. zn. 22 Cdo 947/2008 se rovněž podává, že právní osud členského podílu převedeného „donandi causa“, resp. nabytého za trvání manželství bezúplatně jedním z manželů, by neměl být zásadě odlišný od osudu za stejných podmínek darované věci, a pokud někdo z manželů členský podíl zdědí, jde o případ tzv. výluky ze společného majetku podle § 143 ObčZ. Pak by se ovšem § 703 odst. 2 ObčZ mohl uplatnit jen v případech, kdy se členský podíl stane součástí společného jmění manželů, tj. nebudou-li naplněny předpoklady zákonné výluky ze společného jmění manželů, uvedené v § 143 odst. 1 písm. a) ObčZ.

4) Rozsudek z 25. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2262/2009 (SR 2/2012 s. 58)

Plněním bez právního důvodu (jako skutkové podstaty bezdůvodného obohacení) je i majetkový prospěch získaný vlastníkem nemovitosti na úkor subjektu, který na zhodnocení nemovitosti vynaložil určité majetkové hodnoty, ačkoliv investující subjekt měl mylně za to, že plnění poskytuje osobě, která se pod falešnou identitou neoprávněně vydávala vůči investujícímu subjektu za vlastníka nemovitosti a vůči skutečnému vlastníku nemovitosti za dodavatele a inkasovala od vlastníka cenu za provedené zhodnocení nemovitosti.

Komentář: Skutkově šlo o dosti netypický případ, kdy žalobce (jako dodavatel) uzavřel smlouvu o opravě věci s nezjištěným objednatelům vystupujícím pod nepravou identitou, na jejím základě provedl výměnu oken a dveří v domě ve vlastnictví žalovaných vlastníků a následně vůči nim úspěšně požadoval vydání bezdůvodného obohacení. Dovolací soud totiž smlouvu považoval za absolutně neplatnou, a jestliže podle ní došlo k plnění (ke stavební úpravě nemovitosti žalovaných), objektivně nedošlo ke zvětšení majetku fyzické osoby vystupující pod nepravou identitou, nýbrž v majetkové sféře žalovaných, jejichž nemovitost byla provedenou investicí zhodnocena (§ 451 odst. 2 ObčZ). I když ÚS usnesením z 20. 9. 2011, sp. zn. IV. ÚS 471/2011, ústavní stížnost žalovaných odmítl, kolegium NS zpochybnilo správnost závěru, že bezdůvodné obohacení může vlastníku vzniknout investicí, která byla učiněna bez jeho souhlasu (zde bez jeho vědomí); jde totiž naopak spíše o porušení vlastnického práva, spojené s jinými právními důsledky. Sporné je i to, zda z plnění podle neplatné smlouvy lze dovozovat obohacení osoby, která není smluvním účastníkem. Konečně vyvstaly pochybnosti, zda rozhodnutí neoznačuje § 457 ObčZ za samostatnou skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení a zda zároveň neschvaluje stanovení výše bezdůvodného obohacení cenou investice (nikoliv výší zhodnocení nemovitosti), což by představovalo odklon od ustálené judikatury. Souhrn těchto výhrad a pochyb vedl k nepřijetí rozhodnutí do Sbírky.

5) Rozsudek z 21. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1551/2009 (C 9527)

Určitost kupní smlouvy o převodu oddělené části pozemku z hlediska vymezení předmětu převodu je třeba posuzovat nikoli podle požadavků katastrálního zákona, nýbrž za užití § 35 odst. 2 ObčZ. Přitom není rozhodné, zda je geometrický plán neoddělitelnou součástí smlouvy, ale zda je předmět smlouvy označen určitě, srozumitelně a nezaměnitelně. Zpracovaný geometrický plán pak musí být součástí smlouvy pro účely povolení vkladu do katastru nemovitostí. Sama

okolnost, že v době uzavření smlouvy tento geometrický plán nebyl její součástí, nemůže vést k závěru o absolutní neplatnosti smlouvy z důvodu neurčitosti předmětu koupě.

Komentář: I zde šlo o atypickou situaci při převodu oddělených částí pozemků identifikovaných ve smlouvách odkazem na zpracované geometrické plány, které však netvořily neoddělitelnou součást kupních smluv. Diskutováno bylo zevrubně zejména, zda postačuje specifikace slovní (problémem pak je, zda takto charakterizovaný pozemek má vůbec způsobilost být předmětem právního vztahu) či zda je vždy třeba geometrický plán, přičemž platnost smlouvy musí být posuzována podle hledisek ObčZ, nikoliv podle požadavků katastrálních předpisů. Tyto rozdíly mohou vést k tomu, že vklad vlastnického práva nebude povolen, ačkoliv nelze uzavřít, že by smlouva byla neplatná. Pro závěr nepublikovat rozhodnutí ve Sbírce pak byly zřejmě stěžejní nejasnosti o konkrétním stavu věci.

6) Rozsudek z 20. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4755/2009 (C 10141, C 10142)

Dojde-li k použití podobizny, obrazového či zvukového snímku fyzické osoby bez jejího souhlasu k jiným účelům, než na které pamatuje § 12 odst. 2 a 3 ObčZ, upravující tzv. zákonné licence, může vzniknout bezdůvodné obohacení na úkor dotčené osoby.

Pod zpravodajskou licenci lze zahrnout rovněž přiměřený způsob propagace vydávaného periodika, nepřekročí-li míru potřebnou pro informování veřejnosti o obsahu periodika.

Nárok z bezdůvodného obohacení je nárokem odlišným od nároku na přiměřené zadostiučinění podle § 13 odst. 2 ObčZ. Oba nároky lze uplatnit nezávisle na sobě.

Výše bezdůvodného obohacení se určí s ohledem na výši úplaty, která se osobám v postavení postiženého za užití jejich podobizen v reklamě běžně poskytuje, s přihlédnutím k rozsahu a konkrétním okolnostem užití.

Komentář: Velmi zajímavý je především problém, zda v souvislosti s porušením zákonné licence může neoprávněnou publikací osobnostně citlivých materiálů vzniknout vedle újmy na ochraně osobnosti též bezdůvodné obohacení, které bylo v daném případě odvozováno od ceny, kterou by mediální periodikum muselo za běžných okolností zaplatit za souhlas dotčené osoby se zveřejněním. Skutkově šlo o případ, kdy podobizna tzv. celebrity uveřejněná na titulní stránce bulvárního plátku byla použita zároveň v reklamě na tento list tím, že v televizním reklamním spotu byla předvedena podoba výtisku. Výsledek dosti bohaté a obsažné debaty se dá shrnout do závěru, že převládá názor, že popsaná situace zakládá především zvýšenou intenzitu zásahu do osobnostních práv, za niž by mohlo příslušet právo na přiměřené zvýšené zadostiučinění. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení by pak byl druhým plněním z téže věci. Je totiž nutno odlišit daný případ od situace, kdy je podobizna využita k reklamě tak, aby vzbudila dojem, že zobrazovaná osoba tento produkt propaguje, což v posuzovaném případě nenastalo. Sporné je i to, zda by byla skutečně naplněna skutková podstata „plnění z nepoctivých zdrojů“, jak ji rozhodnutí specifikovalo.

7) Rozsudek z 1. 11. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1617/2009

Pravomocným rozhodnutím soudu o uložení trestu propadnutí věci zaniká zástavní právo na této věci váznoucí. Za škodu tím vzniklou zástavnímu věřiteli stát neodpovídá.

Komentář: I když to může být možná překvapivé, podle § 41 odst. 1 MajČR nabyli-li stát majetek kromě jiného na základě trestu propadnutí majetku, zástavní práva k nabytým věcem a právům okamžikem přechodu na stát zanikají, nestanoví-li jinak zvláštní právní předpis, rozhodnutí příslušného orgánu nebo mezinárodní smlouva, kterou je stát vázán. Je proto věcně správný závěr vyslovený v právní větě rozhodnutí, avšak není tímto jednoznačným zněním zákona odůvodněn, takže pomíjí rozhodný argument. Kromě toho byly vzneseny pochybnosti, zda takový způsob zániku práva třetí osoby je vůbec ústavně konformní a zda nebylo namístež věc předložit ÚS.

8) Rozsudek z 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010

Evropské nařízení, které výslovně počítá s možností vnitrostátní implementace, si zachovává přímý účinek. Proto ani případné pochybení členského státu při implementaci neomezuje nastoupení přímého účinku evropského nařízení.

V případě neexistence adekvátní úpravy odpovědnosti státu za porušení unijního práva na vnitrostátní úrovni se v situaci, kdy dojde k porušení unijního práva, aplikují v souladu se zásadou přednosti podmínky odpovědnosti státu vyplývající z judikatury Soudního dvora a vnitrostátní zákon č. 82/1998 Sb. se použije pouze potud, pokud právo Evropské unie (včetně judikatury Soudního dvora) nestanoví jinak.

Komentář: Nepochybně zajímavé rozhodnutí řeší novou, judikatorně dosud nezmapovanou problematiku, která se bezpochyby bude v budoucnu ještě rozvíjet; jde o tzv. legislativní újmu, jak právní teorie označuje nerespektování práva Evropské unie při implementaci evropských norem do vnitrostátního práva členských zemí. Podle dovolacího soudu v posuzované věci založil čl. 2 nařízení (ES) č. 1265/2001 zpracovatelům základních produktů (např. řepný cukr) právo na produkční (výrobní) náhradu vůči příslušnému členskému státu za podmínky, že zpracovatel podá žádost a zaručí možnost provedení celní nebo administrativní kontroly ze strany členského státu za účelem ověření, zda základní produkt je zpracováván nebo byl zpracován za účelem uvedeným v žádosti. Nařízení vlády č. 364/2004 Sb., o stanovení některých podmínek provádění opatření společné organizace trhů v odvětví cukru, umožnilo oprávněným příjemcům výrobních náhrad s účinností ke dni 15. 6. 2004 podávat vůči Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu návrhy na registraci, coby předpoklad pro podání žádosti o výrobní náhrady. Postupem fondu, který porušil třicetidenní správní lhůtu, a pozdní implementací unijního práva bylo žalobkyni znemožněno vyplacení výrobních náhrad za měsíc červenec 2004. Dovolací soud dovodil, že neexistuje adekvátní úprava odpovědnosti státu za porušení unijního práva na vnitrostátní úrovni, proto se při porušení unijního práva aplikují v souladu se zásadou přednosti podmínky odpovědnosti státu vyplývající z judikatury SDEU a vnitrostátní zákon č. 82/1998 Sb. se použije pouze potud, pokud právo Evropské unie nestanoví jinak. Konkrétní podmínky, za jakých odpovědnost státu za porušení unijního práva dává vzniknout právu jednotlivce na náhradu škody, vyplývají z rozsudků SDEU ve spojených věcech C-6/90 a C-9/90 *Francovich a Bonifaci* [1991], ECR I-05357, ve spojených věcech C-46/93 a C-48/93 *Brasserie, Factortame* [1996], ECR I-1029, a ve věci C-224/01 *Köbler* [2003], ECR I-10239. Zřejmě nejproblematictější je ovšem řešení otázky, zda a kdy v takovém případě vzniká škoda;

na jedné straně totiž byla vyslovena povinnost předřadit evropské právo právu českému, takže žalobkyně měla mít nárok na náhradu přímou aplikací evropských norem bez ohledu na podmínky nastavené nařízením vlády (pak by jí zřejmě nevznikla škoda, jestliže by se tímto postupem mohla náhrady dobrat), na druhé straně se právě v tom, že podmínky vnitrostátního práva byly nedostatečné, dovozuje vznik škody. Tento rozpor, vyvolávající i další otázky, vedl k nepřijetí rozhodnutí do Sbíry.

9) Rozsudek z 29. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1686/2011

Pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti může být vysloveno jen tehdy, kdy vedle objektivního důvodu vylučujícího její výkon (zde výkonu trestu odnětí svobody) takové opatření nezbytně vyžaduje zájem dítěte. I v takové situaci, kdy je dán zájem dítěte na úpravě již nastolených rodinných vztahů, je třeba při výběru konkrétního opatření představujícího zásah do práva na rodinný život zvažovat jeho přiměřenost. Lze-li legitimního cíle dosáhnout mírnějšími prostředky, než jaké jsou některým z účastníků navrhovány, pak je namístež zvažovat tento mírnější zásah.

Je-li zásah do již vytvořených rodinných vazeb motivován obavou, že by dítě mohlo být protiprávně přemístěno či zadrženo v jiném státě, který je vázán Úmluvou o občansko-právních aspektech mezinárodních únosů dětí („Úmluva“), pak jsou soudy oprávněny vyslovit tzv. zákaz vycestování, v jehož důsledku je zasaženo do práva péče o dítě jednoho z rodičů (jako imanentní součásti rodičovské zodpovědnosti) zahrnujícím v sobě i právo určit místo pobytu dítěte.

Takové opatření se může jevit jako nezbytné v řízení o podstatné záležitosti týkající se dítěte (§ 49 ZOR). Odpírá-li jeden z rodičů bezdůvodně udělit souhlas s pobytem dítěte v zahraničí, pak takový nesouhlas může být nahrazen rozhodnutím soudu v řízení podle § 49 ZOR.

Zákaz vycestování se z povahy věci uplatní jen tam, kde cizí prvek v řízení zakládá poměr k jiným signatářským státům Úmluvy, resp. vůči státům, s jejichž přistoupením k Úmluvě Česká republika souhlasila (srov. čl. 38 Úmluvy), a je-li takové opatření nezbytně nutné.

Komentář: Pro rozhodnutí bylo hlavní otázkou pozastavení rodičovské zodpovědnosti, nicméně největší pozornost vyvolal problém případného únosu, a tedy třetí a čtvrtá právní věta. Ačkoliv autoři rozhodnutí v debatě přesvědčivě vyložili důvody v nich obsažených závěrů, zejména rozlišení na signatářské a nesignatářské státy, a to i s poukazem na zahraniční literaturu (Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part III – Preventive Measures – www.hcch.net), rozhodla zřejmě okolnost, že písemné odůvodnění takto zevrubný výklad neobsahuje.

2. Obchodní právo

10) Rozsudek z 25. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 884/2011 (PR 19/2012 s. 687)

Ustanovení § 408 odst. 1 ObchZ upravuje maximální délku promlčecí doby (deset let ode dne, kdy počala poprvé běžet), a to aniž by s tím, že před jejím uplynutím byla pohledávka uplatněna v soudním nebo rozhodčím řízení, spojovalo jakékoliv následky pro její běh. Pro případ, že řízení ohledně takové pohledávky bylo zahájeno před uplynutím této doby, „zakazuje“ v tomto řízení uplatnit námitku promlčení.

Z § 408 odst. 1 ObchZ plynoucí nemožnost dlužníka vznést námitku promlčení neznamená, že by ručitele za pohledávku dlužníka, proti němuž nebylo zahájeno před uplynutím desetileté promlčecí doby soudní nebo rozhodčí řízení, stíhal též zákaz namítnout promlčení jako dlužníka.

Komentář: Převládá prakticky opačný názor opíraný o dikci § 310 ObchZ s tím, že není-li promlčen nárok vůči dlužníkovi, nemůže být promlčen ani vůči ručiteli, tj. nemůže-li namítnout promlčení dlužník, nemůže tak činit ani ručitel. Obdobně se v judikatuře k zástavnímu právu dovozuje, že se právo nepromlčí vůči zástavnímu ručiteli, není-li promlčeno vůči hlavnímu dlužníkovi; žalobě není možné vyhovět vůči dlužníkovi a zamítnout ji z důvodů promlčení vůči ručiteli.

11) Rozsudek z 29. 2. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4110/2009

Nepřevzal-li kupující v rozporu se svými povinnostmi vyplývajícími ze závazkového vztahu řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl-li spolupůsobení nutné k tomu, aby prodávající mohl splnit svůj závazek, a je-li z chování kupujícího zřejmé, že tyto povinnosti nehodlá splnit, může vzniknout prodávajícímu škoda spočívající v ušlém zisku, kterého by prodávající dosáhl v případě zaplacení kupní ceny kupujícím, i když závazky stran z kupní smlouvy dosud nezanikly. Tím není dotčen § 384 odst. 1 ObchZ.

Komentář: Řešen byl atypický skutkový stav, kdy se žalovaná kupními smlouvami zavázala odebrat ve vymezeném období velké množství drobného zboží tak, že její pracovníci si budou odebírat operativně potřebné množství zboží pro výrobu sami přímo ze skladu náležejícího samotné žalované, v němž byly vyčleněny prostory pro zboží žalobce. Žalobce se domáhal náhrady ušlého zisku spojené s porušením této smluvní povinnosti ze strany žalované, která dala najevo, že nadále svou povinnost nehodlá plnit. Převážil názor, že v rámci smluvního vztahu došlo k odmítnutí řádně nabídnutého plnění, takže žalobce má nárok na smluvní plnění (nárok na zaplacení kupní ceny), nikoliv na náhradu škody.

3. Procesní právo

12) Usnesení z 30. 11. 2011, sp. zn. 32 Cdo 1881/2011 (C 10603)

Závěr soudu o tom, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci (§ 106 odst. 1 věta první OSŘ), se neobejde bez příslušných skutkových zjištění. K zjištění o skutkovém stavu věci soud tam, kde nemůže vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků, dospívá dokazováním. Dokazování provádí soud zásadně při jednání. To platí též pro soud odvolací.

Komentář: Základním problémem bylo nesprávné použití terminologie směřující pojmy zjišťování skutkového stavu věci (dokazování) a šetření. I když i tam, kde se počítá s provedením šetření, se přiměřeně užijí ustanovení o dokazování, má rozdíl mezi oběma postupy procesní dopady, např. v poučovací povinnosti soudu, a je tu i otázka případného nařízení jednání. Z tohoto důvodu je namístě být zcela přesný a pojmy nezaměňovat, jak se bohužel v daném případě k újmě judikatorní použitelnosti rozhodnutí stalo.

4. Exekuce a insolvence

13) Usnesení z 24. 4. 2002, sp. zn. 20 Cdo 2006/2011

Mezi příjmy, které plynou zaměstnanci v souvislosti s výkonem závislé činnosti nebo funkce, patří mj. i náhrady za

ztrátu příjmů ze závislé činnosti [v případě sporu mezi zaměstnancem (i bývalým) a zaměstnavatelem vyplacené až na základě soudního rozhodnutí jako náhrada mzdy], a to včetně úroků z prodlení. Úroky z prodlení je tedy nutno zdanit stejně jako příjem ze závislé činnosti spolu s ostatní mzdou (resp. náhradou mzdy), neboť se jedná o příjem, který zaměstnanec dostává v souvislosti s výkonem závislé činnosti. Mzda přísluší za výkon závislé činnosti, a pokud je zpožděna její výplata a v důsledku toho jsou příznány úroky z prodlení, tedy další příjem, je nesporné, že se jedná o zvýšení příjmu ze závislé činnosti.

Komentář: Potíž je zejména v tom, že rozhodnutí se vztahuje ke znění zákona o dani z příjmů ve znění účinném do 31. 12. 2005, přičemž právní prostředí je v této oblasti dosti proměnlivé. Do Sbírky nepomohla rozhodnutí ani snaha opatřit je jinou právní větou: *Provedl-li povinný z vymáhacích úroků z prodlení z placení náhrady mzdy oprávněného srážku zálohy na daň z příjmů fyzických osob a odvedl-li tuto srážku příslušnému orgánu, soud v rozsahu, v jakém byl povinný povinen tuto srážku provést, výkon rozhodnutí zastaví.* Ta je totiž dosti obecná a problém vlastně neřeší, neboť postup podle § 268 odst. 2 OSŘ (zastavení výkonu rozhodnutí) se uplatní bez ohledu na to, zda bylo sraženo chybně.

14) Usnesení z 24. 1. 2012, sp. zn. 20 Cdo 3845/2011

Prováděl-li exekutor exekuci srážkami z platu povinného, nelze aplikovat § 46 odst. 6 větu druhou EŘ. Není přípustné dovolání exekutora, jenž prováděl exekuci srážkami z platu povinného, proti usnesení odvolacího soudu, kterým bylo změněno jeho usnesení, jímž rozhodl, že z dosud „nerozděleného exekučního výtěžku“ (vymozžené částky) se odpočítá pohledávka na nákladech exekuce k hotovému zaplacení a že „exekuční výtěžek“ se vydává insolvenčnímu správci ve prospěch majetkové podstaty dlužníka.

Komentář: Opět problém rozhodnutí, které odmítá dovolání pro nepřipustnost, přesto formuluje právní otázku významnou pro sjednocení soudní praxe. Rovněž k problematice výkladu § 46 EŘ však zazněly výhrady, zejména že právní věta je nepřesná a že odůvodnění rozhodnutí postrádá právě dostatečný výklad § 46 odst. 6 EŘ. Takže nakonec bylo hlasováno jen o druhé právní větě, ta už ovšem natolik podstatná není.

15) Usnesení z 16. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3553/2011 (C 10537)

Usnesení, jímž bylo za řízení před soudem prvního stupně přiznáno účastníku řízení osvobození od soudních poplatků (§ 138 odst. 1 OSŘ), platí jen do pravomocného skončení řízení; na dovolací řízení se nevztahuje.

Jde-li o spor vyvolaný konkursem podle zákona č. 328/1991 Sb., vybere se soudní poplatek za dovolání podané po 1. 9. 2011 podle zákona č. 549/1991 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2007.

Komentář: První věta odpovídá Rc 88/2012. Druhá právní věta měla řešit situaci, kdy doprovodný zákon k insolvenčnímu zákonu byl přijat až o rok později a z přechodného ustanovení insolvenčního zákona se vytvořila jiná přechodná ustanovení, přičemž zákon o soudních poplatcích k tomu žádné přechodné ustanovení nemá; argumentace odkazem na Rc 41/2011 nebyla kolegiem většinou přijata. Jde ostatně jen o poplatkovou záležitost specifického okruhu dovolacích řízení, takže sjednocovací potenciál není významný.

5. Jiné

16) Usnesení z 16. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 919/2012

Samotná volba funkcionářů občanského sdružení, jako projev vůle účastníků oprávněných volit, nemůže být zpochybněna. Člen občanského sdružení je však oprávněn – s poukazem na tvrzené vady volebního aktu či závěry (výsledky) z něj dovozené – napadnout žalobou rozhodnutí (deklaraci) příslušného orgánu sdružení, jež aprobovalo výsledek voleb a dovodilo z něj jemu odpovídající závěry.

Komentář: Ačkoliv rozhodnutí mělo zřejmě i záměr nastítnit budoucí možný vývoj s ohledem na § 247, 254 a 255 NOBZ, setkalo se s kritikou věcnou, a to zejména pro rozpor s Rc 95/2012, které sice spadá do oblasti volby členů výboru společenství vlastníků jednotek, avšak v obecné rovině vyloženo označuje volbu členů výboru za rozhodnutí. V každém případě byl vytýkán postup zamítnutí žaloby tam, kde mělo zřejmě nejprve dojít k pokusu o odstranění vad žaloby. Rozhodnutí je navíc vnitřně rozporné v tom, že na jedné straně dovolání odmítá pro nepřijatelnost, na straně druhé řeší zásadně významnou právní otázku. Takováto nedůslednost ostatně může představovat jeden z důvodů, proč ÚS zrušil § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ.

17) Usnesení z 28. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 181/2011

Konstrukce dělené subjektivity státu vylučuje, aby na stát bylo v právních vztazích týkajících se hospodaření (nakládání) s jeho majetkem prostřednictvím organizačních složek státu nahlíženo jako na kompaktní a vnitřně splyvající celek. Nakládání s majetkem mezi organizačními složkami navzájem se uskutečňuje na základě zápisu (§ 19 MajČR) nebo – pokud to zákon připouští – jednostranným opatřením, které má povahu rozhodnutí státního orgánu, na jehož vydání se nevztahují předpisy o správním řízení a které nepodléhá přezkoumání soudem (§ 20 MajČR). Orgánem, který je povolán k ochraně práva, včetně sporu mezi organizačními složkami státu, je soud.

Komentář: Konstrukce dělené subjektivity státu podporu v kolegiu nenalezla zejména proto, že z právních předpisů nevyplývá a nelze ji dovozovat jen z toho, že MajČR neobsahuje výslovnou úpravu řešení majetkových rozporů mezi organizačními složkami státu. Zásadně není důvod, aby vnitřní spor mezi složkami jednoho a téhož subjektu musel být řešen soudem. Na druhé straně v některých případech je pro určitý účel subjektivita organizačních složek státu založena, to však není daný případ. Problém v tomto směru by mohl vzniknout i při vypořádání některých pracovněprávních vztahů tam, kde jsou organizační složky v pozici zaměstnavatele.

III. Stažená rozhodnutí

I nadále dochází občas k tomu, že soudce (případně evidenční senát NS), který rozhodnutí k publikaci navrhl, před projednáním rozhodnutí, či dokonce před samotným hlasováním o přijetí do Sbírky, rozhodnutí stáhl, takže o něm rozhodováno nebylo. Zde je přehled rozhodnutí, jichž se takový postup v roce 2012 týkal.

a) Usnesení z 21. 9. 2011, sp. zn. 20 Cdo 5204/2009 (C 10290)

Ustanovení § 337c odst. 1 písm. b) OSŘ je třeba vykládat tak, že podle výsledků rozvrhového jednání se z rozdělované podstaty uspokojí ve druhé skupině pohledávky z hypotečních úvěrů nebo části těchto pohledávek pouze v ta-

kovém rozsahu, v jakém slouží ke krytí jmenovité hodnoty hypotečních zástavních listů.

b) Rozsudek z 23. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1599/2010 (C 10383)

Dohodou stran lze v obchodních závazkových vztazích vyloučit kumulaci smluvní pokuty a úroků z prodlení tak, že dlužník nemá povinnost platit věřiteli úroky z prodlení.

c) Rozsudek z 16. 5. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1603/2011

Oprávněným osobám v restituci podle zákona č. 87/1991 Sb., kterým nelze nemovitost pro některou ze zákonných překážek vydat, může být přiznána náhrada (§ 13 odst. 1 a 4 zákona č. 87/1991 Sb.), jejíž výše není totožná s cenou zjištěnou podle cenových předpisů platných ke dni 1. 4. 1991. Může se tak stát podle konkrétních okolností za situace, kdy by cenový rozdíl výše náhrady zjištěné k poslední uvedenému datu (a dosud poskytnuté) a výše náhrady přicházející v úvahu v době soudního rozhodování o ní byl v neprospěch restituentů natolik nepřiměřený, že by restituenti byli poškozeni na svých právech.

d) Rozsudek z 8. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 1539/2012

Při posouzení podmínek obecní restituce podle § 2b zákona č. 172/1991 Sb. je nutné vzít v úvahu, že v období po tzv. první pozemkové reformě po roce 1920 bylo ve prospěch lesního družstva (jehož podílíky byly obce) vydáno rozhodnutí o přidělu nemovitostí – aniž by tu podmínkou nabytí vlastnictví byl vklad do katastru nemovitostí – a že po dobu do zániku obecního vlastnictví v roce 1949 lesní družstvo s nemovitostmi hospodařilo.

e) Rozsudek z 8. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 3872/2011

Došlo-li k nabytí vlastnictví zemědělských pozemků oprávněnou osobou (jejím právním předchůdcem) přidělem podle zákona č. 81/1920 Sb., pak se v případě, že pozemky nelze vydat ani formou pozemků náhradních, poskytuje náhrada podle platného cenového předpisu (§ 16 odst. 1, § 28a zákona č. 229/1991 Sb.), nikoliv podle výše uhrazené přídelové ceny.

IV. Tzv. disentní stanoviska

Na závěr chronologický přehled rozhodnutí, která byla zařazena do ročníku 2012 Sbírky spolu s tzv. disentním stanoviskem soudce NS, který nesouhlasně stanovisko vyjádřil písemně a před hlasováním o publikaci odlišného názoru požádal:

Rc 25/2012 (PR 22/2011 s. 824): Tam, kde určitá osoba zajišťuje pohledávku vůči úpadci svým majetkem několika různými způsoby, a nikoliv jen omezeně (zástavou), nýbrž celým svým majetkem (ručením), není plnění poskytnutým do konkursu vedeného podle zákona č. 328/1991 Sb. z titulu zástavního práva (v případě, že šlo o plnění poskytnuté ve výši zástavou zajištěné pohledávky) zbavena povinnosti doplatit na úhradu zajištěné pohledávky z titulu ručení částku, které se v důsledku omezení založeného § 28 odst. 2 a 4 KV nedostalo na úhradu zajištěné pohledávky zajištěnému věřiteli ze složené částky.

JUDr. Zdeněk Krčmář

Rc 34/2012: Má-li právní otázka řešená v rozhodnutí odvolacího soudu význam pro rozhodnutí konkrétní věci

(v jednotlivém případě), nelze odmítat přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ pouze na základě argumentu, že postrádá zásadní význam za hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), zejména proto, že její řešení je dáno neopakovatelnými a nezaměnitelnými skutkovými okolnostmi případu. I když rozhodování o dovolání je právním prostředkem zajišťujícím jednotnost rozhodování soudů, plní tento účel prostřednictvím rozhodování v konkrétních věcech (v jednotlivých případech), aniž by mohlo být jakkoliv významné, jaký má (může mít) taková konkrétní věc judikatorní přesah.

*JUDr. Robert Waltr, k němuž se připojili
JUDr. Ing. Jan Hušek a JUDr. Ludvík David, CSc.*

Re 67/2012 (PR 18/2012 s. 652): Byla-li ve smlouvě o převodu majetku podléhající § 196a odst. 3 ObchZ sjednána tržní (v daném místě a čase obvyklá) cena, popř. cena pro společnost výhodnější, není tato smlouva neplatná jen proto, že cena nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem.

JUDr. Iva Brožová

Re 105/2012 (PR 13–14/2012 s. 510): Ustanovení § 107 odst. 3 ObčZ lze aplikovat v případě promlčení i v obchodních závazkových vztazích.

JUDr. Zdeněk Krčmář

Re 121/2012: Rozpory v rozhodovací činnosti NS přísluší řešit velkému senátu NS; prosté převzetí názoru ÚS tříčlenným senátem NS ke sjednocení rozhodování nepostačuje.

Obviněnému náleží vůči státu nárok na náhradu škody způsobené trestním stíháním, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu v konkrétním případě byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody.

JUDr. Iva Brožová, JUDr. Petr Vojtek

Nucená léčba a detence před ESLP: na okraj rozsudku X. v. Finsko

JUDr. Jan Malíř, Ph.D.*

V literatuře se z dobrých důvodů stále častěji konstatuje, že podoba zdravotnického práva v současné Evropě je stále výrazněji ovlivňována garancemi lidských práv, a to na prvním místě těmi, které plynou z EÚLP interpretované ESLP.¹ To, jaký potenciál ESLP má právě ve vztahu ke zdravotnickému právu či přinejmenším některým zásadním otázkám, které v něm opakovaně vyvstávají, krystalicky potvrzuje rozsudek, který na samém prahu letošního léta vydal čtvrtý senát ESLP.²

I. Skutkové okolnosti

Základem sporu řešeného před čtvrtým senátem ESLP bylo trestní řízení vedené ve Finsku proti dětské lékařce – finské občance – pro návod a pomoc při únosu nezletilého děvčátka. To jeho matka v prosinci 2000 vyzvedla ze střediska náhradní péče, kam bylo dočasně svěřeno kvůli psychické poruše matky, avšak již je do něj nevrátila, což bylo kvalifikováno jako únos. Dle pozdějších zjištění finských trest-

ních soudů sehrála dětská lékařka v únosu podstatnou roli, a to ve formě návodu a pomoci poté, co děvčátko, které u matky onemocnělo a o němž si lékařka už na základě dřívější zkušenosti myslela, že se stalo obětí neprokázaného incestu ze strany otce, vyšetřovala. Děvčátko se v dubnu 2001 podařilo vypátrat. Proti osobám, které se na jeho únosu podílely, tedy včetně lékařky, byla v dubnu 2002 vznesena obžaloba pro únos.³ S ohledem na určité prvky v jednání lékařky však příslušný prvoinstanční soud před projednáním věci nařídil, aby lékařka podstoupila psychiatrické vyšetření s cílem posoudit, zda je její duševní stav takový, že je za své jednání trestně odpovědná.⁴ Psychiatr, který vyšetření ambulantně provedl, konstatoval, že lékařka dle jeho názoru žádnou duševní poruchou netrpí, připojil ale, že ke konečnému závěru je nutné nemocniční vyšetření ve veřejné psychiatrické nemocnici.⁵ K němu se však lékařka nedostavila, a tím se roztočil kolotoč událostí, které lékařce změnilы život.

V reakci na skutečnost, že lékařka k vyšetření v psychiatrické nemocnici nenastoupila, totiž prvoinstanční soud v březnu 2003 s odůvodněním, že se vyhýbá trestnímu řízení, nařídil, aby byla zadržena. Proti rozhodnutí sice lékařka uplatnila opravné prostředky, ale neuspěla a v říjnu 2004 byla vzata do vazby. Z té byla převezena do veřejné psychiatrické nemocnice, aby se tam podrobila příslušnému vyšetření, jehož původní délka byla stanovena na dva měsíce.⁶ Nemocniční lékaři a psychologové v situaci, kdy lékařka odmítala jakékoli neurologické testy, dospěli k závěru, že lékařka trpí tzv. bludnou poruchou, dříve označovanou jako paranoia.⁷ Co bylo neméně zásadní, experti též vyjádřili názor, že u lékařky jsou dány důvody k nucené psychiatrické detenci a léčbě dle finského zákona o duševním zdraví.⁸ Tyto závěry byly postoupeny finskému Národnímu úřadu pro medicínskoprávní věci, správnímu orgánu pověřenému dle zákona o duševním zdraví jednak vydáváním posudků ve věci přičetnosti u osob, u kterých existuje podezření na duševní poruchu, jednak rozhodováním o nucené léčbě osob, které nejsou z důvodu duševní poruchy trestně odpovědné, resp. u kterých je z tohoto důvodu upuštěno od potrestání.⁹ Národní úřad si od týchž expertů vyžádal ještě doplňující stanovisko, v němž se mj. konstatovalo, že lékařka, která trpí bludem, jehož podstatou je představa o tom, že se proti ní spikly úřady, musí podstoupit nedobrovolnou psychiatrickou léčbu, „aby se vylé-

* Autor pracuje v Ústavu státu a práva AV ČR. Vznik této stati byl podpořen grantem GAČR č. P408/12/2564.

¹ Synteticky srov. nejnověji *Toebes, B., Hartlev, M., Hendriks, A., Herrmann, J. R. (eds.) Health and Human Rights in Europe*. Antwerpen, 2012; v češtině viz např. *Malíř, J. Právo EÚLP a ochrana osobních údajů týkajících se zdraví. Právní rozhledy (v tisku) nebo Doležal, T. Právo na heterologní IVF jako součást ochrany práva na respektování rodinného a soukromého života dle čl. 8 Evropské úmluvy o lidských právech? In: Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 2012, č. 2, s. 32–43.*

² *X. v. Finsko* (stížnost č. 34806/04), 3. 7. 2012; z informací obsažených v databázi HUDOC k datu dokončení této stati není zřejmé, že by rozsudek nebyl ve smyslu čl. 44 odst. 3 EÚLP konečný.

³ *X. v. Finsko*, cit., bod 16.

⁴ *X. v. Finsko*, cit., bod 23.

⁵ *X. v. Finsko*, cit., bod 24.

⁶ *X. v. Finsko*, cit., body 27–35.

⁷ Angl. *delusional disorder*; pro klinický obraz této poruchy je charakteristické, že stížená osoba netrpí bludy, které by měly bizarní povahu, k tomu srov. např. *Krizek, G. O. Vzácné psychiatrické poruchy*. In: Česká a slovenská psychiatrie, 2006, č. 5, s. 262.

⁸ *X. v. Finsko*, cit., bod 36.

⁹ K jeho právní povaze a postavení viz *X. v. Finsko*, cit., zejména bod 118 a 122.

čila ze své poruchy, která se vztahuje zejména k soudním záležitostem, ale také k bludu velikášství, jde-li o správnost jejího vlastního jednání“.¹⁰

S ohledem na to předložil Národní úřad prvoinstančnímu soudu posudek, dle něhož lékařka nebyla s ohledem na svůj duševní stav za své jednání trestně odpovědná. To v únoru 2005 vedlo ke zrušení vazby nad lékařkou a k upuštění od uložení trestu.¹¹ Ještě předtím ale Národní úřad rozhodl, že lékařka bude vzata do nucené detence ve veřejné psychiatrické nemocnici a podrobí se tam léčbě své poruchy. Ve finské konstrukci navíc takové rozhodnutí implikuje, že k léčbě může dojít i bez souhlasu dotčené osoby. Rozhodnutí Národního úřadu bylo odůvodněno tím, že bez léčby by se duševní porucha lékařky mohla podstatně zhoršit a že by mohlo dojít nejen k ohrožení jejího zdraví, ale i zdraví jiných osob.¹² Dotčené rozhodnutí sice lékařka soudně napadla, avšak znovu bez úspěchu. Jak nakonec konstatoval sám finský Nejvyšší správní soud, otázka odůvodněnosti psychiatrické detence a léčby je skutkovou otázkou, kterou je samu o sobě třeba rozhodovat na základě objektivních lékařských podkladů.¹³ V únoru 2005 se tak lékařka, která diagnózu o duševní poruše striktně odmítala, ocitla v detenci na uzavřeném oddělení veřejné psychiatrické nemocnice. Trvání této detence bylo navíc dvakrát prodlouženo,¹⁴ takže v ní lékařka setrvala až do ledna 2006. Nic na tom nezměnily ani její soudní žaloby proti rozhodnutím o prodloužení detence ani stížnosti adresované řadě veřejných orgánů.¹⁵ Protože na počátku navíc odmítala přijímat orálně předepisovanou léčbu, byl jí v rámci detence od března 2005 injekčně podáván přípravek užívaný obvykle k léčbě schizofrenie, přičemž dávky se zvyšovaly s tím, že léčba trvá.¹⁶ K propuštění z detence došlo v zásadě až poté, co lékařku na konci roku 2005 opakovaně navštívil a vyšetřil praktický lékař a po něm externí psychiatr. Oba nezávisle na sobě konstatovali, že lékařka je orientovaná, nevykazuje známky nebezpečnosti ani pro sebe ani pro své okolí a zvolená medikace není s ohledem na stav a věk přiměřená. Lékařka tak byla nejprve přemístěna na otevřené oddělení nemocnice, a když se posléze podrobila i některým testům a opakovanému vyšetření externím psychiatrem, byla na konci ledna 2006 z detence propuštěna.¹⁷ Ukončení nucené léčby následně v červnu 2006 potvrdil Národní úřad a již jen „marginální“ v daném kontextu bylo, že po dalších peripetiích rozhodl, že lékařka nesmí v případě pokračování ve výkonu pediatrické profese řešit případy týkající se podezření ze zneužívání dětí.¹⁸

Na tuto vnitrostátní „ságu“ přímo navázalo řízení před ESLP. Před ním lékařka zpochybnila jednání finských orgánů nejen z hlediska určitých prvků „obligátního“ práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 6 EÚLP s ohledem na trestní řízení, které s ní bylo Finsku původně vedeno, nýbrž – a to je podstatné z hlediska zdravotního práva – také z hlediska čl. 3, 5, 8 a 13 EÚLP, a to s ohledem na svou nucenou psychiatrickou detenci a léčbu.¹⁹

II. Nucená detence prizmatem čl. 5 EÚLP

Zda finská dětská lékařka duševní poruchou skutečně trpěla, nebo šlo o zneužití argumentu o duševní poruše k odstranění osoby se zřetelně svéráznými názory nadužívající různé právní procedury, lze na dálku těžko rozhodnout. Jisté je, že pojetí duševních chorob, jakož i jejich právní reflexe nebyly a nejsou jednoznačné, přičemž je současně dobře zpracováno, jak snadno lze psychiatrickou diagnózu použít jako prostředek disciplinace nepohodlných.²⁰

Před ESLP každopádně lékařka předně uplatnila, že jak její detence za účelem vyšetření jejího duševního stavu v návaznosti na trestní řízení, tak posléze její detence za účelem nucené psychiatrické léčby nebyly v souladu se zákonem, a byly tedy v rozporu s čl. 5 EÚLP. Ten garantuje právo na osobní svobodu a v rámci práva EÚLP představuje jedno z nemnoha výslovných ustanovení s apriorní relevancí pro zdravotnické právo, když ve svém odstavci 1 písm. e) předpokládá jednak možnost zbavit jednotlivce osobní svobody mj. za účelem „zákonného držení, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci“ a jednak možnost zákonného držení „osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků“. V obou případech ale k detenci může dojít jen v souladu s řízením stanoveným zákonem. Lékařčin argument tak ESLP umožnil zbilancovat poměrně obsáhlou judikaturu, která se v tomto ohledu rozvinula.

ESLP předně potvrdil, že „pojmy ‚zákonné‘ a ‚v souladu s řízením stanoveným zákonem‘ v čl. 5 odst. 1 v zásadě odkazují na vnitrostátní právo“.²¹ Detence tak musí mít právní základ v platném vnitrostátním právu, avšak s tím, že detencím musí s ohledem na dikci EÚLP předcházet „spravedlivé a řádné řízení“, které s sebou nese zejména to, že „jakékoli opatření, v jehož důsledku je určitá osoba zbavena své svobody, by mělo být přijímáno a prováděno příslušným orgánem a nemělo by být svévolné“.²² Ač to, co je svévolí, závisí na tom, o jaký konkrétní druh zbavení osobní svobody jde,²³ svévolnou dle ESLP detence každopádně je tehdy, kdy „ač se vyhoví liteře vnitrostátního práva, existuje na straně orgánů prvek zlé víry nebo podvodu“.²⁴ Aby detence nebyla svévolná, je dle ESLP navíc třeba, aby rozhodnutí o detenci i průběh detence skutečně sledovaly některý z účelů, pro které čl. 5 EÚLP detenci připouští, a dále musí existovat určitý poměr mezi důvodem, o který se povolené omezení osobní svobody opírá, a místem a podmínkami, ve kterých k detenci dochází.²⁵ To v souhrnu znamená, že „ke splnění požadavku zákonnosti stanoveného čl. 5 odst. 1 písm. e)... nestačí jen to, že je dodrženo příslušné vnitrostátní právo, ale vnitrostátní právo musí být samo o sobě v souladu s Úmluvou, a to včetně obecných zásad..., které v ní jsou výslovně či implicitně vyjádřeny, zvláště se zásadou právního státu“.²⁶ Z toho se dle ESLP – v souladu s jeho starší judikaturou – odvíjí, že soulad detence s EÚLP závisí na třech minimálních podmínkách, totiž musí být i) spolehlivě prokázáno, že dotčená osoba je duševně nemocná, tj. musí být prokázána skutečná duševní porucha před příslušným orgánem na základě objektivních lékařských posudků, ii) duševní porucha musí být takového

¹⁰ X. v. *Finsko*, cit., bod 39 a 43.

¹¹ X. v. *Finsko*, cit., bod 99.

¹² X. v. *Finsko*, cit., bod 43.

¹³ X. v. *Finsko*, cit., body 64–72.

¹⁴ X. v. *Finsko*, cit., body 43–63.

¹⁵ X. v. *Finsko*, cit., body 75–88.

¹⁶ X. v. *Finsko*, cit., body 45–46.

¹⁷ X. v. *Finsko*, cit., body 53–63.

¹⁸ X. v. *Finsko*, cit., body 108–113.

¹⁹ Argumenty týkající se porušení čl. 6 EÚLP nebudou v dalším textu analyzovány, a to jak proto, že nejsou z hlediska zdravotního práva podstatné, tak proto, že s nimi stěžovatelka neuspěla.

²⁰ Srov. *Foucault, M.* Dějiny šílenství. Praha, 1994 nebo *Tinková, D.* Hřích, zločin, šílenství v čase odkouzlování světa. Praha, 2004.

²¹ X. v. *Finsko*, cit., bod 144.

²² Tamtéž.

²³ X. v. *Finsko*, cit., bod 146.

²⁴ X. v. *Finsko*, cit., bod 147.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ X. v. *Finsko*, cit., bod 148.

druhu nebo stupně, že je nuceného omezení osobní svobody třeba, a iii) platnost trvající detence musí záviset na tom, zda taková porucha trvá.²⁷ Navíc „detence jednotlivce je tak závažná opatření, že je odůvodněna pouze tehdy, kdy byla zvažena jiná méně závažná opatření a kdy bylo shledáno, že nejsou k ochraně zájmu jednotlivce nebo veřejného zájmu, který může vyžadovat, aby byla dotčena osoba do detence vzata, dostatečná“.²⁸ Právě ve světle těchto zásad ESLP přikročil k posouzení argumentů proti postupu finských orgánů.

Jde-li o detenci za účelem vyšetření stěžovatelčina duševního stavu v návaznosti na trestní řízení, uvedl ESLP, že finské právo v době zadržení lékařky obsahovalo ustanovení umožňující detenci osoby za účelem psychiatrického vyšetření.²⁹ Současně neshledal, že by bylo prokázáno, že finská veřejná moc nejednala v dobré víře a že detence lékařky byla součástí domnělého plánu státního zástupce, jak se lékařky zbavit, jelikož o detenci rozhodoval nezávislý soud, nikoli státní zástupce, a vyšetření jejího duševního stavu bylo objektivně nezbytné.³⁰ Detence a vyšetření pak probíhaly v souladu se zákonem v příslušném zdravotnickém zařízení a i když, jak ESLP naznačil, dva měsíce na vyšetření jsou spíše dlouhá doba, maximální lhůta stanovená vnitrostátním právem překročena nebyla.³¹

Jde-li naproti tomu o nucenou detenci za účelem léčby stěžovatelky, ESLP se nejprve zaměřil na zkoumání, zda nařízení detence – jakož i rozhodnutí o jejím prodloužení – byla v souladu s vnitrostátním právem a jím stanoveným postupem. V tomto ohledu ESLP konstatoval, že „rozhodnutí vzít stěžovatelku do nucené péče bylo učiněno nezávislým správním orgánem majícím jak právní, tak lékařskou odbornou způsobilost... a opíralo se o podrobné psychiatrické vyšetření provedené v psychiatrické nemocnici lékařem..., který se nepodílel na vlastním rozhodování“.³² Dodržován byl navíc po celou dobu postup stanovený vnitrostátním právem, jak potvrdila i rozhodnutí vnitrostátních soudů.³³ Detence tedy byla formálně zákonná.

Když však ESLP přikročil ke zkoumání, zda vnitrostátní právo, resp. jím stanovené postupy vyhovují také zásadám EÚLP – což znamenalo zkoumat zákonnost finských rozhodnutí o detenci a o jejím pokračování „v materiálním smyslu“ –, nezpochybil ESLP sice, že by vnitrostátní právo nebylo ve věci nucené detence přístupné a předvídatelné,³⁴ dospěl však k závěru, že nebylo slučitelné s principem právního státu. Tento princip dle ESLP totiž vyžaduje, že „tam, kde o zbavení jednotlivce osobní svobody rozhoduje správní orgán, má dotčený jednotlivec právo, aby byla legalita dotčeného rozhodnutí přezkoumána soudem“.³⁵ Finské právo sice předpokládalo soudní přezkum iniciálního rozhodnutí Národního úřadu, jímž se osoba bere do detence za účelem nucené léčby, a také k němu došlo, rozpor s principem právního státu však plynul z toho, že „jde-li o pokračování takové léčby, neexistovaly odpovídající pojistky před svévolí“.³⁶ O prodloužení nucené detence ve finském systému totiž rozhodoval jen vedoucí lékař psychiatrické nemocnice, ve které byla osoba zadržována, byť se tak dělo na základě posudku jiného lékaře, nikoli však nutně externího.³⁷ Za této situace dle ESLP „tedy pacienti nemají možnost využít druhého a nezávislého psychiatrického posudku“, v němž ESLP – mj. s odkazem na doporučení Evropského výboru pro předcházení mučení a nelidského či ponižujícího zacházení – spatřuje „důležitou pojistku proti svévoli při rozhodování o pokračování detence za účelem nucené léčby“.³⁸

ESLP si ale všiml i toho, že jde-li o přezkum odůvodněnosti nucené detence, k němuž finské právo zavazuje vždy po šesti měsících,³⁹ tento přezkum se provádí z úřední povinnosti, avšak „pacient, který se nachází v detenci v psychiatrické nemocnici, nemá, jak se zdá, žádnou možnost iniciovat řízení, v němž by bylo možné zkoumat, zda jsou naplněny podmínky pro jeho umístění do detence za účelem nucené léčby“.⁴⁰ V návaznosti na svou starší judikaturu ESLP proto zopakoval, že „systém periodického přezkumu, ve kterém veškerá iniciativa spočívá výlučně na orgánech, není sama o sobě dostačující“.⁴¹ V dotčeném případě byla tato skutečnost tím závažnější, že dle finského práva „o nařízení nucené hospitalizace psychiatrického pacienta se má za to, že s sebou nese i automatické oprávnění k léčbě pacienta, a to i proti jeho vůli“,⁴² přičemž ani v tomto ohledu „nemá pacient žádný bezprostřední prostředek ochrany práv“.⁴³

Za těchto okolností ESLP shrnul, že „postup stanovený vnitrostátním právem neposkytoval v dotčeném případě odpovídající pojistky proti svévoli“, což implikovalo, že umístěním lékařky do detence za účelem nucené léčby Finsko porušilo čl. 5 EÚLP.⁴⁴

III. Nucená léčba prizmatem čl. 8 EÚLP

Na druhém místě lékařka před ESLP napadla i samotnou nucenou léčbu, které byla v nucené detenci podrobena. Tato léčba, která jí byla aplikována značně násilně, byla dle jejího názoru neodůvodněná a způsobila jí zdravotní následky.⁴⁵ Tím byl dle ní porušen čl. 3 EÚLP zakazující nelidské a ponižující zacházení. Tento argument těžkého kalibru nebyl nelogický, jelikož ESLP v minulosti skutečně naznačil, že nucená léčba by při určité intenzitě mohla být prizmatem tohoto článku skutečně posuzována.⁴⁶ ESLP však s ohledem na okolnosti finského případu na tuto stěžovatelčinu argumentaci nepřistoupil, stížnost překvalifikoval tak, že „se týká stěžovatelčina soukromého života a měla by být posuzována dle čl. 8 EÚLP“, a analyzoval ji tedy jako stížnost na porušení práva na ochranu soukromého života.⁴⁷

Hned v úvodu své analýzy přitom ESLP opět v návaznosti na starší judikaturu zdůraznil, že „lékařský úkon v rozporu s vůlí subjektu zakládá zásah do ochrany jeho soukromého

²⁷ X. v. *Finsko*, cit., bod 149.

²⁸ X. v. *Finsko*, cit., bod 151.

²⁹ X. v. *Finsko*, cit., bod 152.

³⁰ X. v. *Finsko*, cit., bod 153.

³¹ X. v. *Finsko*, cit., body 155–156.

³² X. v. *Finsko*, cit., bod 165.

³³ Tamtéž.

³⁴ X. v. *Finsko*, cit., bod 167.

³⁵ X. v. *Finsko*, cit., bod 168.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ X. v. *Finsko*, cit., bod 169.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Za zmínku stojí, že ESLP se výslovně vyhnul posuzování přiměřenosti této lhůty, viz X. v. *Finsko*, cit., bod 170.

⁴⁰ X. v. *Finsko*, cit., bod 170.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ X. v. *Finsko*, cit., bod 171.

⁴⁵ X. v. *Finsko*, cit., body 202 a 206.

⁴⁶ Srov. např. *Renolde v. Francie*, 2008, body 120–130, nebo *Bogumil v. Portugalsko*, 2008, bod 69; doktrinálně viz např. *Wicks, E. The Right to Refuse Medical Treatment under ECHR*. In: *Medical Law Review*, 2001, č. 1, s. 21–24.

⁴⁷ X. v. *Finsko*, cit., bod 204.

života a zejména do jeho práva na fyzickou integritu“.⁴⁸ ESLP tedy potvrdil, že úkony spojené s nucenou léčbou *per se* zasahují do práva na ochranu soukromého života. Jak ale ESLP jedním dechem dodal, takový zásah do práva na ochranu soukromého života nemusí být nutně porušením čl. 8 v tom rozsahu, ve kterém tento článek předvídá, že právo na ochranu soukromí může být omezeno. Jeho omezení je však, jak ESLP připomněl, přípustné pouze při splnění tří podmínek, totiž musí být i) „v souladu se zákonem“, ii) musí sledovat jeden nebo vícero legitimních cílů vypočítaných v čl. 8 odst. 2 EÚLP a musí být navíc iii) nezbytné v demokratické společnosti. Posuzování nezbytnosti omezení samé je primárně na uvážení smluvních států, i tak ale musí nezbytnost vždy korespondovat s naléhavou společenskou potřebou a být proporcionální ve vztahu ke sledovaným legitimním cílům.⁴⁹ Tento trojitý test také ESLP na posuzování nucené léčby finské lékařky bezprostředně uplatnil.

S tím se před ESLP předně otevřelo, zda nucená léčba byla „v souladu se zákonem“. I v kontextu čl. 8 EÚLP přitom tento pojem předpokládá zkoumat jednak to, zda sporná opatření „měla nějaký základ ve vnitrostátním právu“, jednak to, zda dotčené vnitrostátní právo vykazuje určité materiální kvality.⁵⁰ Jestliže o tom, že nucená léčba měla formální základ ve finském právu, opět nebylo sporu,⁵¹ jinak tomu bylo s kvalitativními vlastnostmi finského práva. Finské právo sice bylo znovu přístupné a aplikačně předvídatelné – což jsou dvě základní kvality podmiňující slučitelnost omezení soukromí s EÚLP – ESLP však doplnil, že „čl. 8 odst. 2 rovněž vyžaduje, aby dotčené právo bylo slučitelné s právním státem“ s tím, že tento princip dle ESLP v kontextu nucené léčby znamená požadavek „určité ochrany jednotlivce před svévolným zásahem do jeho práv dle čl. 8“.⁵² Právě před tímto principem však finské pojetí nucené léčby neobstálo. Dle ESLP totiž neobsahovalo náležité pojistky před svévolí, jejichž existenci princip právního státu v rámci nucené léčby implikuje. Svou roli zaprvé hrálo to, že dle finského práva se o oprávnění k provádění nucené léčby nerozhodovalo samostatně, popř. v samostatném řízení, nýbrž toto oprávnění se automaticky dovozovalo z rozhodnutí o nucené detenci.⁵³ Závažnější však bylo dle všeho zadruhé to, že rozhodování o nucené léčbě „bylo výlučně v rukou ošetřujících lékařů, kteří mohli bez ohledu na stěžovatelčinu vůli dokonce rozhodnout i o dost radikálních opatřeních“ bez toho, že by „jejich rozhodování podléhalo jakékoli formě bezprostředního soudního přezkumu“.⁵⁴ Stěžovatelka tudíž neměla k dispozici žádný prostředek právní ochrany umožňující jí obrátit se na nezávislý soud, aby ten „rozhodl o legalitě nuceného podávání medikace včetně jeho proporcionality a o zastavení tohoto podávání“⁵⁵, takže byla zbavena „minimální míry ochrany, na jakou je dle právního státu v demokratické společnosti oprávněna“.⁵⁶ První ze tří podmínek, na nichž přípustnost do práva na ochranu soukromého života dle EÚLP závisí, tedy splněna nebyla, takže ESLP stvrdil, že Finsko porušilo i čl. 8 EÚLP.⁵⁷

Závěr o porušení čl. 8 EÚLP současně konzumoval třetí argument stěžovatelky, že Finsko porušilo i čl. 13 EÚLP, když jeho právní řád lékařce neumožnil domáhat se účinné ochrany před nucenou léčbou, a tedy i před zásahem do práva na ochranu svého soukromého života. S ohledem na subsidiární povahu práva na účinnou soudní ochranu ve smyslu čl. 13 EÚLP ve vztahu k ostatním garantovaným právům mohl ESLP konstatovat, že „s ohledem na stěžovatelčinu tvrzení v tomto případě a důvody, pro které Soud

shledal porušení čl. 8 EÚLP, má za to, že stížnost dle čl. 13 EÚLP není třeba samostatně zkoumat“.⁵⁸

Zjištění o porušení čl. 5 a 8 EÚLP – pro úplnost dodejme, že nikoli však čl. 6 EÚLP v kontextu trestního řízení – vedlo ESLP závěrem i k rozhodnutí o stěžovatelčiných finančních nárocích. Za zmínku stojí, že ESLP přiznal stěžovatelce nejen mnohem nižší náhradu nákladů řízení, než požadovala,⁵⁹ ale i nižší spravedlivé zadostiučinění. Jeho výši ESLP stanovil v zásadě *ex aequo et bono* s odůvodněním, že stěžovatelka neposkytla uspokojivé důkazy prokazující, že porušení EÚLP ze strany finských orgánů jí způsobilo tak vysokou materiální i nemateriální újmu, jak tvrdila.⁶⁰

IV. Komentář

Jak nucená detence za účelem ochrany zdraví, tak nucená léčba, a to zejména v případě duševních poruch, trvale vyvolávají zneklidňující otázky. Nový rozsudek ESLP je přitom jen dalším příspěvkem do – interdisciplinární – debaty, která rozhodně nekončí.

Jde-li o závěry týkající se čl. 5 EÚLP, jde dle znalosti autora této stati předně o první případ, kdy je tento článek ve skutkové rovině specificky uplatněn na „jednorázovou“ medicínskou detenci za účelem vyšetření zdravotního stavu osoby. Až dosud ESLP analyzoval převážně případy dlouhodobé psychiatrické detence směřující k trvalé izolaci jednotlivce v zájmu ochrany jeho zdraví, veřejného zdraví a veřejné bezpečnosti. Přínos rozsudku tedy jistě spočívá v tom, že potvrzuje – při splnění stanovených podmínek – přípustnost i jednorázové psychiatrické detence. Jde-li o význam závěrů ohledně čl. 5 EÚLP ve vztahu k dlouhodobé psychiatrické detenci, ESLP v rozsudku především shrnuje judikaturu, kterou dosud rozvinul. To ale má svou hodnotu, jelikož tato judikatura⁶¹ je dnes poměrně obsáhlá a tvoří relativně samostatnou linii rozhodovací činnosti. V souvislosti s identifikováním pojistek před svévolí ze strany veřejné moci – jimiž jsou zejména požadavek, aby rozhodnutí o pokračování nucené detence a léčby předcházelo dvojí posouzení, že jsou nadále odůvodněné, z nichž jedno provede nezávislý psychiatr, a dále to, aby zadržovaná osoba či její právní zástupci byli legitimováni k iniciování soudního přezkumu pokračování detence – je však zajímavé, že dosud tyto pojistky ESLP dovozoval především ze čl. 5 odst. 4 EÚLP, tentokrát ale ESLP vycházel z požadavku „souladu se zákonem“ ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. e) EÚLP.⁶²

⁴⁸ X. v. *Finsko*, cit., bod 212; ze starší judikatury viz zejména *Pretty v. Spojené království*, 2003, bod 63.

⁴⁹ X. v. *Finsko*, cit., bod 213.

⁵⁰ X. v. *Finsko*, cit., bod 215.

⁵¹ X. v. *Finsko*, cit., bod 217.

⁵² Tamtéž.

⁵³ X. v. *Finsko*, cit., bod 220.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ X. v. *Finsko*, cit., bod 221.

⁵⁷ X. v. *Finsko*, cit., body 222–223.

⁵⁸ X. v. *Finsko*, cit., bod 230.

⁵⁹ X. v. *Finsko*, cit., body 237–239; kritický pohled na praxi ESLP při přiznávání spravedlivého zadostiučinění viz nově např. *Flauss, J. F., Lambert Abdelgawaad, E. (eds.) La pratique d'indemnisiation par la cour européenne des droits de l'homme*. Bruxelles, 2011.

⁶⁰ X. v. *Finsko*, cit., body 234–236.

⁶¹ Tuto judikaturu uvozuje koncem 70. let rozsudek *Winterwerp v. Nizozemsko*, 24. 10. 1979.

⁶² *Winterwerp v. Nizozemsko*, cit., bod 55, nebo *Herczegfalvy v. Rakousko*, 24. 9. 1992, body 74–78.

Zásadní jsou však v novém rozsudku zejména výroky týkající se čl. 8 EÚLP. Ten se předně profiluje do role hlavního právního základu, podle nějž dochází v poslední době k přezkumu zdravotního práva smluvních států ESLP. Ve věcné rovině je pak na prvním místě závažné to, že rozsudek výslovně potvrzuje, že nucená léčba – *a fortiori* psychiatrická – je sama o sobě zásahem do práva na ochranu soukromého života ve smyslu čl. 8 EÚLP. To s sebou následně nese, že k tomu, aby byla slučitelná s EÚLP, musí právní režim, v němž probíhá, vyhovovat třem výše zmíněným podmínkám, které vycházejí ze čl. 8 odst. 2 EÚLP. Důležité a inovativní přitom je, že v souvislosti s první z těchto tří podmínek ESLP zdůrazňuje, že nucená léčba musí být v souladu s vnitrostátním zákonem, jehož konstrukce musí být přitom slučitelná také s principem právního státu.⁶³ S ním se obecně nepochybně rozšiřuje prostor pro ingerenci ESLP do práva smluvních států, přičemž pro nucenou léčbu tento princip znamená, že rozhodnutí o ní by jednak mělo představovat samostatnou právní otázku, která by měla být předmětem samostatného pozitivního rozhodnutí a neměla by *per se* splývat s otázkou nucené detence, jednak by měl mít dotčený jednotlivec či jeho právní zástupci právo podat návrh na soudní přezkum legality nucené léčby, a to včetně otázky proporcionality této léčby.

To je závažné i v kontextu českého práva. To sice v § 191a a násl. OSŘ předpokládá soudní přezkum nuceného převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, a tedy legality nucené detence,⁶⁴ není však zřejmé, že by nucená léčba po dobu takové nucené detence představovala samostatnou právní otázku, která by byla řešena samostatně.⁶⁵ Nelze sice vyloučit možnost podání samostatné žaloby o přezkum vlastní nucené léčby s ohledem na obecné právo na soudech ve smyslu čl. 36 LPS, ale vzhledem k právním nejasnostem, které by takovou žalobu provázely – a to počínaje otázkou soudní příslušnosti⁶⁶ – bude nejspíše vhodné reagovat na rozsudek ESLP výslovnou procesněprávní úpravou, což ostatně nebude jen český případ.⁶⁷

Otázkou však zůstává, zda „judicializace“ nucené léčby, kterou nový rozsudek ESLP znamená, lepší ochranu osob a jejich soukromého života skutečně umožní. Nelze totiž nevidět, že otázky nucené léčby – a to typicky v případě nucené léčby duševně nemocných osob – jsou s ohledem na nejednoznačnost odborných názorů i vývoj odborného diskurzu spíše otázkami pro sbor moudrých než otázkami pro soudce, jejichž znalostní okruh je primárně právní. Kolem případných sporů se tak určitě rozehraje hra znalců s důsledky pro délku případných soudních řízení, ale i samotnou ochranu zdraví. „Judicializace“ nucené léčby pak může znamenat i vzestup nápadu nejen soudů smluvních států, ale i samotného ESLP. Lze se proto ptát, zda by (nejen) přezkum otázek nucené léčby nebylo vhodnější svěřit zvláštnímu orgánu s dostatečnou legitimitou k rozhodování, který by byl schopen pokrývat jak právní, tak lékařské a filozoficko-etické problémy, jež nucená léčba *ex definitione* vyvolává.

⁶³ K roli principů právního státu v judikatuře týkající se omezení práva na ochranu soukromého života dle čl. 8 odst. 2 EÚLP viz např. *Sudre, F. Droit européen et international des droits de l'homme*. 10. vydání. Paris, 2011, s. 218–223.

⁶⁴ Přičemž určitou přezkumnou roli *ex officio* hraje i ombudsman, viz § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ Toto řešení však naznačuje § 110 NOBČZ, který výslovně stanoví, že rozhodnutí o detenci nemá vliv na právo dotčené osoby odmítnout určitý zákrok nebo léčebný výkon, to znamená, že rekonfigurované občanské právo pojímá otázku nucené léčby jako otázku odlišnou od otázky nucené detence; nic to nemění na tom, že tato změněná koncepce by měla rezonovat i v procesní rovině.

⁶⁶ V řadě případů by zřejmě byly k přezkumu příslušné soudy rozhodující v soudním řízení správním, což je zvláštní za situace, kdy přezkum legality detence provádějí soudy rozhodující v civilním řízení, nevhodně asymetrické.

⁶⁷ Srov. první reakce obsahující závěry pro právo Spojeného království dostupné na <http://mentalhealthandcapacitylaw.wordpress.com/2012/07/18/x-v-finland-are-we-in-trouble/>.

ÚSTAVNÍ PRÁVO

13.

Důsledky zrušení konkursu ve vztahu k exekučnímu řízení

čl. 36 odst. 1 LPS
§ 263 odst. 1, § 312 odst. 1 InsZ

Zahájení konkursního řízení nemá za následek naprostou anulaci dosud proběhlých soudních a jiných řízení, ale jejich pouhé přerušeni po dobu trvání konkursu. I soudní rozhodnutí chybně vydaná po přerušeni řízení proto dodatečně nabývají právních účinků. Je tak v rozporu s právem účastníka řízení na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 LPS, pokud obecné soudy nepřiznají relevanci skutečnosti, že konkurs byl zrušen, a neomezeně tím do budoucna petrifikují účinky prohlášení konkursu, čímž účastníkovi řízení zabrání nejen v možnosti domoci se priznání jeho nároku v nalézacím řízení, ale i posléze priznané právo vymoci v řízení exekučním.

Nález ÚS z 8. 10. 2012, sp. zn. IV. ÚS 235/12

K věci: KS v Ústí nad Labem ústavní stížností napadeným usnesením změnil usnesení OS v Ústí nad Labem, jímž byla k uspokojení pohledávky stěžovatelky nařízena exekuce na majetek povinného podle pravomocného a vykonatelného rozsudku KS v Ústí nad Labem ve spojení s rozsudkem VS v Praze tak, že návrh stěžovatelky na nařízení exekuce na majetek povinného zamítl. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že VS neměl vyhlášovat své rozhodnutí, neboť v době od vyhlášení rozsudku KS do vyhlášení rozsudku VS byl na majetek povinného prohlášen konkurs a toto řízení bylo na základě § 263 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) („InsZ“), *ex lege* přerušeno; OS tedy nařídil exekuci na základě rozhodnutí, které nebylo řádným exekučním titulem, neboť nemělo být vydáno. V ústavní stížnosti stěžovatelka následně namítala zejména to, že KS nesprávně vyhodnotil rozsah, v jakém je oprávněn zkoumat potvrzení o vykonatelnosti exekučního titulu.

ÚS podané stížnosti vyhověl a usnesení KS v Ústí nad Labem zrušil, neboť jím bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu vyplývající z čl. 36 odst. 1 LPS.

Z odůvodnění: ÚS se v nálezu zabýval otázkou, zda KS vyložil příslušná ustanovení InsZ s ohledem na všechny relevantní okolnosti projednávané věci tak, aby stěžovatelce neupřel právo na soudní ochranu.

Stěžovatelce nebylo možné přisvědčit v názoru, že exekuční soud není oprávněn přezkoumávat exekuční titul i z hlediska, které uplatnil KS v napadeném usnesení. Exekuční soud je naopak povinen exekuční titul přezkoumat i v tomto rozsahu a zamítnout návrh na nařízení exekuce na základě exekučního titulu, resp. rozhodnutí, jímž odvolací soud vyhověl rozsudku ve věci samé potvrdil v době, kdy odvolací řízení ve věci samé bylo ze zákona prohlášením konkursu přerušeno, a to proto, že takové rozhodnutí nemohlo mít právní účinky, a není zde tudíž vykonatelný exekuční titul. K těmto závěrům dospěl i NS v usnesení z 21. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 647/2005. Závěr o nevykonatelnosti rozhodnutí vydaného po přerušení řízení podporuje i komentářová literatura, dle které *došlo-li v době, kdy bylo řízení přerušeno, již k vydání rozhodnutí (zejména proto, že se nevědělo o prohlášení konkursu na majetek dlužníka), takto (nesprávně) vydané rozhodnutí se účastníkům již nedoručuje (rozhodující orgán si je ponechá ve spise a účastníkům je rozešle až po odpadnutí překážky přerušení řízení); došlo-li však přesto (opět nesprávně) i k jeho doručení, rozhodnutí nemůže nabýt právní moci ani vykonatelnosti a s takto nesprávně vydaným a doručeným rozhodnutím nelze spojovat žádné právní účinky* (srov. Zelenka, J. a kol. Insolvenční zákon. Praha: Linde Praha, 2007, s. 395, a též Maršíková, J. a kol. Insolvenční zákon. Praha: Leges, 2011, s. 264). Jestliže však byl postup KS v otázce rozsahu přezkumu exekučního titulu shledán náležitým, totéž neplatí pro jeho právní závěr ústící v zamítnutí návrhu na nařízení exekuce na majetek povinného, jenž se opíral se o zjištění, že na majetek povinného byl prohlášen konkurs, avšak již nijak nepromítl soudy známou skutečnost, že pravomocným usnesením KS v Ústí nad Labem byl následně konkurs na majetek povinného zrušen dle § 308 odst. 2 InsZ.

Zrušením konkursu zanikají účinky prohlášení konkursu (srov. § 312 odst. 1 InsZ), čímž odpadá i překážka bránící pokračování soudních, správních a jiných řízení o právech a povinnostech, které se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, jejichž účastníkem je dlužník (srov. § 263 odst. 1 InsZ). Tato překážka odpadá jak v řízení ve věci samé, tj. v odvolacím řízení před VS, tak i v řízení exekučním. Rozhodnutí obecných soudů chybně vydaná po přerušení řízení proto dodatečně nabývají právních účinků, dochází k jejich určité „konvalidaci“. Taková rozhodnutí tedy nejsou nulitní a není třeba je nahrazovat novými rozhodnutími vydanými znovu v téže věci. Soud, jenž nesprávně vydal rozhodnutí po přerušení řízení v důsledku prohlášení konkursu, ale ještě jej nezaslal účastníkům, toto rozhodnutí po odpadnutí překážky účastníkům doručí. Obdobně pak není důvodu, aby již zasláné rozhodnutí, které v důsledku přerušení řízení nenabývalo právní moci, po odpadnutí překážky tento právní účinek nezískalo.

V době, kdy KS v Ústí nad Labem rozhodoval o odvolání povinného proti usnesení OS v Ústí nad Labem, jímž byla na jeho majetek nařízena exekuce, byl již konkurs na majetek povinného pravomocně zrušen. V době rozhodování odvolacího soudu tak již neexistovala překážka v podobě prohlášení konkursu, jež by bránila vedení exekuce, a neexistoval tak podklad pro zamítnutí návrhu na nařízení exekuce z tohoto důvodu. Tím, že KS nepřiznal žádnou rele-

vanci skutečnosti, že konkurs byl zrušen, neomezeně do budoucna petrifikoval účinky prohlášení konkursu a zabránil stěžovatelce nejen v možnosti domoci se přiznání jejího nároku v nalézacím řízení, ale i posléze přiznané právo vymoči v řízení exekučním. Zahájení konkursního řízení totiž nemá za následek naprostou anulaci dosud proběhlých soudních a jiných řízení, ale jejich pouhé přerušení po dobu trvání konkursu.

ÚS uzavřel, že KS v Ústí nad Labem tím, že náležitě nepromítl právní důsledky zrušení konkursu ve svém rozhodnutí o odvolání proti nařízení exekuce na majetek povinného (překážka vedení exekuce na majetek povinného v podobě prohlášení konkursu již odpadla, a není tedy důvodem pro zamítnutí návrhu na nařízení exekuce), porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 LPS.

Komentář: Otištěný náleží ÚS potvrzuje závěry zmíněného usnesení NS z 21. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 647/2005, a stvrzuje tím překonání závěrů vyplývajících z dřívějšího usnesení NS z 14. 4. 2004, sp. zn. 20 Cdo 568/2003, které zapovídalo exekučním soudům při přezkumu exekučního titulu přihlížet k přerušení řízení v důsledku prohlášení konkursu. Zároveň jsou tak osvědčeny výše vzpomenuté doktrinální názory o osudu rozhodnutí nesprávně vydaných v době, kdy příslušné řízení mělo být v důsledku prohlášení konkursu přerušeno (viz § 263 InsZ, dle kterého se prohlášením konkursu přerušují soudní, správní a jiná řízení o právech a povinnostech, která se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty, jejichž účastníkem je dlužník). Závěr o „konvalidaci“ rozhodnutí chybně vydaných v době, kdy mělo být řízení přerušeno, přispívá k ochraně zájmů oprávněných osob, kterým nelze klást k tíži pochybení orgánu veřejné moci.

JUDr. Faisal Hussein, Brno

14.

Právo na náhradu nákladů vzniklých v souvislosti s přibráním zmocněnce poškozeného

čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 LPS
§ 154 TrŘ

Ústavně konformní výklad § 154 odst. 2 TrŘ umožňuje přiznat poškozenému náhradu nákladů v souvislosti přibráním zmocněnce i tehdy, jestliže poškozený takový nárok nevznese; trvání na doslovné dikci citovaného ustanovení může za konkrétních okolností představovat formalistický výklad v rozporu s čl. 36 odst. 1 LPS, případně v závislosti na míře disproporčního přístupu i porušení principu rovnosti účastníků řízení ve smyslu čl. 96 odst. 1 Úst a čl. 37 odst. 3 LPS.

Nálež ÚS z 9. 10. 2012, sp. zn. II. ÚS 289/12

K věci: Usneseními OS Praha-Západ a KS v Praze nebylo vyhověno žádosti stěžovatelky (v trestním řízení měla postavení poškozené) o uložení povinnosti odsouzenému k náhradě nákladů souvisejících s přibráním zmocněnce ve smyslu § 154 odst. 2 TrŘ. Obecné soudy svá rozhodnutí odůvodnily poukazem na formální charakter účasti zmocněnkyně stěžovatelky na řízení; účast zmocněnkyně též

shledaly ve vztahu ke stěžovateli za nijak prospěšnou, resp. považovaly její účast na procesních úkonech za zbytečnou. Dle názoru KS v Praze přitom bylo rozhodující to, že právo na úhradu nákladů účasti na řízení dle § 154 odst. 2 TrŘ svěřil pouze poškozenému, který uplatnil vůči obžalovanému nárok na náhradu škody, potažmo nemajetkové újmy. Tomu tak ale v případě stěžovatelky nebylo. Výklad podaný obecnými soudy podle stěžovatelky vedl k porušení jejích základních práv.

ÚS shledal předmětnou ústavní stížnost za důvodnou a svým náleznem napadená rozhodnutí obecných soudů zrušil. Dospěl totiž k závěru, že interpretace dotčeného ustanovení obecnými soudy vedla k porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces zakotveného v čl. 36 odst. 1 LPS.

Z odůvodnění: V projednávané věci dospěl ÚS k závěru, že jsou splněny podmínky pro jeho kasační zásah, neboť rozhodnutí obecných soudů v otázce náhrady nákladů poškozené bylo založeno na ústavně nekonformním výkladu jednoduchého práva, konkrétně § 154 odst. 2 TrŘ, jakož i na absenci náležitého odůvodnění.

ÚS se přitom musel vypořádat s argumentací vedlejšího účastníka, dle které přiznání náhrady nákladů souvisejících s účastí poškozeného v trestním řízení v případě, že odsouzenému není soudem uložena povinnost k náhradě škody vůbec nebo pouze zčásti, je předmětem volného uvážení soudu s přihlédnutím k povaze věci a okolnostem případu; na přiznání této náhrady tak dle vedlejšího účastníka není dán ze zákona nárok a rozhodnutí soudu o návrhu poškozeného na přiznání takové náhrady nemůže být již z povahy věci předmětem přezkumu ÚS. Takový výklad však nelze akceptovat. Soud sice má zákonem poskytnut velký prostor pro úvahy, na jejichž základě rozhodne o přiznání či nepřiznání náhrady nákladů řízení poškozenému, avšak tato otázka není předmětem zcela volné úvahy soudu, jak by se snad mohlo podávat z doslovného znění předmětných zákonných ustanovení. Základní požadavky kladené na výkon veřejné moci ve vztahu k podřízeným subjektům práva, to jest především ústavní zákaz svévole v rozhodování orgánů veřejné moci a povinnost řádně a ústavně souladným způsobem odůvodnit své rozhodnutí, přirozeně dopadají i na případy, kdy je orgánu veřejné moci svěřen určitý prostor pro vlastní uvážení či posouzení. Je nepřijatelné a zapovězeno, aby orgán veřejné moci tento prostor zneužil, resp. uchopil tak, že ve svém důsledku popře základní charakteristiky materiálního právního státu. ÚS nepochybně nepřislouší hodnotit vhodnost či správnost rozhodnutí orgánu veřejné moci, avšak jen potud, pokud jimi nejsou negativně dotčeny prameny ústavního pořádku. Nelze tedy vyloučit, že ani takové rozhodování orgánu veřejné moci, které se uskutečňuje v intencích „volné úvahy“, nebude prosto ústavně zapovězených prvků, kupř. projevu libovůle, extrémního rozporu mezi skutkovými zjištěními a z nich vyvozenými právními závěry, anebo právě výkladu právních norem, který ve své podstatě a intenzitě nabourává jeden či více atributů demokratického právního státu.

ÚS je toho názoru, že rozhodování o právu poškozeného na náhradu nákladů vzniklých v souvislosti s přibráním zmocněnce nemůže být podmíněno mírou jeho procesní aktivity, kterýžto faktor může hrát roli jedině při stanovení výše náhrady nákladů, nikoli však roli determinující přiznání či naopak nepřiznání práva na náhradu předmětných nákladů, neboť by se v takovém případě jednalo o faktické

vyprázdňení obsahu tohoto práva, což není slučitelné s principem ochrany práv soudní mocí ve smyslu čl. 4 a 90 Úst. Nadto je třeba procesní aktivitu zmocněnce zohlednit vždy v kontextu konkrétního případu, konkrétního trestného činu, za nějž byl obžalovaný odsouzen. V projednávané věci se jednalo o sexuální delikt spáchaný na nezletilé, kdy lze mít s ohledem na charakter trestné činnosti důvodně za to, že účast poškozené zejména při hlavním líčení pro ni může být traumatizující či přinejmenším nepřijemná. Účast zmocněnce pak pro poškozeného ztělesňuje i psychickou podporu nebo alespoň mu ulehčuje ne vždy lehkou pouť trestním řízením. Lze tedy uzavřít, že postupem OS bylo porušeno stěžovatelčino právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 LPS.

Pokud se jedná o napadené usnesení soudu odvolacího, i zde ÚS shledal porušení práva na spravedlivý proces, a sice pro nekonformní aplikaci ustanovení právního předpisu. KS své rozhodnutí zamítnout podanou stížnost opřel o jazykové vyjádření norem obsažených v § 154 odst. 2 TrŘ. Z dikce zákona totiž dovedl, že právo na náhradu nákladů vzniklých ve spojitosti s přibráním zmocněnce lze přiznat jedině tehdy, rozhodoval-li soud o včas a řádně uplatněném nároku na náhradu škody, byť i ve výsledku nemusil být tento nárok přiznán vůbec. Řádné a včasné uplatnění nároku je tedy dle KS nezbytnou podmínkou pro přiznání či nepřiznání práva na náhradu nákladů souvisejících s účastí poškozeného v trestním řízení. Z toho tedy plyne závěr, že právo na náhradu nákladů mohou získat jen ti poškození, kteří současně uplatňují nárok na náhradu škody, nikoli ti, kteří se trestního řízení sice účastní, avšak nárok na náhradu škody neuplatňují, ať již proto, že jim žádná škoda, zejména hmotného charakteru, nevznikla, anebo proto, že na základě vlastního uvážení tento nárok z různých důvodů nežádají. Taková interpretace však ve svých důsledcích vede k nedůvodnému zvýhodnění jedné skupiny poškozených oproti jiným. Tato distinkce mezi poškozenými totiž vede k odlišnému zacházení s nimi v trestním řízení z pohledu možnosti přiznat jim proti odsouzenému právo na náhradu jejich nákladů v trestním řízení.

Lze si představit situaci, kdy poškozený neuplatnil nárok na náhradu svých nákladů, neboť mu žádná újma nevznikla, trestního řízení se však účastní, neboť jeho účast má pro něj morální a satisfakční rozměr, anebo má význam pro trestní řízení jako celek. Bylo by v rozporu s obecnou ideou spravedlnosti, aby na právo na náhradu svých nákladů směli dosáhnout jen ti poškození, kterým nějaká škoda či újma vznikla, ale nikoli ti, kteří se s nárokem na náhradu škody nemohli přihlásit, avšak trestní řízení pro ně mělo nikoli zanedbatelný význam, či dokonce jejich účast byla v dané trestní věci klíčová. Přepjatě formalistické spojení mezi existencí řádně a včas uplatněného nároku na náhradu škody a nákladů poškozeného, které je v tomto řízení nucen platit, není odůvodněno žádným legitimním cílem nebo účelem, který by rozdíl v právech poškozených mohl ospravedlnit. Ustanovení § 154 odst. 2 TrŘ je proto namístež vykládat tak, že poškozenému může být oproti odsouzenému přiznáno právo na náhradu nákladů poškozeného v trestním řízení i tehdy, jestliže poškozený nárok na náhradu škody nebo imateriální újmy nevnesl. Nic na tom nemůže změnit ani potenciální argument, že poškozený se teoreticky může přihlásit s nárokem na náhradu škody nebo imateriální újmy vždy, bez ohledu na to, zda mu nárok zjevně přísluší či nepřislouší. Takový postup by nicméně vedl k puristicky formalistickému uplatňování nároku na náhradu škody, a to

jen za účelem, aby bylo vyhověno doslovné dikci § 154 odst. 2 TrŘ, a tak i mohlo být případně zažádáno o náhradu nákladů spojených s účastí poškozeného v trestním řízení. Takový přístup k právům je neslučitelný s pojetím subjektivních práv v demokratickém právním státu, jelikož jejich výkon směřuje k popření smyslu existence subjektivních práv, negaci jejich vlastního obsahu. ÚS uzavřel, že ústavně nekonformním výkladem § 154 odst. 2 TrŘ došlo rovněž k porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 LPS.

V případě stěžovatelky bylo zřejmé, že žádný nárok na náhradu škody uplatnit nemohla, neboť jí žádná materiální škoda nemohla daným trestným činem vzniknout, když v té době zákon neumožňoval (až do novelizace TrŘ provedené zákonem č. 181/2011 Sb.) poškozeným, jimž trestným činem vznikla imateriální újma, uplatnit ji v rámci adhezního řízení. Již přijetím zákona č. 283/2004 Sb., kterým byl novelizován § 154 TrŘ, byl přitom soudu poskytnut prostor pro přiznání náhrady nákladů vzniklých mj. i při bránění zmocněnce i za situace, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody ani zčásti, a to nejen za tehdy, kdy poškozený nárok na náhradu škody neuplatnil, ale i za situace, kdy jej dokonce nemohl uplatnit, což byl i případ stěžovatelky.

S ohledem na nastíněný charakter deliktu, kterým byla poškozená způsobena újma v oblasti osobní integrity, pocítovala stěžovatelka rozhodnutí obecných soudů oprávněně jako nespravedlivé, jako svého druhu další újmu, tentokrát ze strany státu. Ačkoliv lze v obecné rovině souhlasit s míněním vedlejšího účastníka, že účelem trestního řízení není v první řadě zajištění náhrady škody způsobené poškozenému trestným činem, když takový nárok může poškozený uplatnit především v občanskoprávním řízení, nelze ovšem v trestním řízení poškozeného, resp. jeho účast a realizaci jeho práv pokládat za toliko formální a nevýznamné, když žádný nárok na náhradu škody neuplatňuje, neboť jej uplatnit s přihlédnutím ke konkrétnímu případu ani nemůže. ÚS v této spojitosti *obiter dictum* poznamenal, že koncentrace pozornosti primárně na práva obžalovaného za současného „upořádání“ role poškozeného může v závislosti na míře tohoto disproporčního přístupu vést rovněž k porušení principu rovnosti účastníků řízení, jak vyvěrá z čl. 96 odst. 1 Úst i čl. 37 odst. 3 LPS.

Ve světle řečeného ÚS vyslovil porušení práva na spravedlivý proces zakotveného čl. 36 odst. 1 LPS a přistoupil ke zrušení napadených soudních rozhodnutí.

Komentář: V publikovaném nálezu se ÚS dotkl několika okruhů problémů souvisejících s postavením poškozeného, jakožto jedné ze stran (viz § 12 odst. 6 TrŘ), v trestním řízení.

V nálezu je tak akcentován jeden cílů trestního řízení, jímž je též poskytnutí satisfakce poškozenému. Jak vyplývá i z odborné literatury, taková osoba má právo vyjádřit svůj soukromý zájem na výsledku trestního řízení, přičemž odsuzující rozsudek může jednak založit nárok na náhradu škody a jednak vyjádřit určité psychické zadostiučinění (viz *Fenyk, J. in Císařová, D. a kol. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha : Linde Praha, 2006, s. 191*). Je třeba brát v potaz, že je to právě poškozený, který je primárním subjektem dotčeným trestněprávním jednáním pachatele; pokud je mu orgány činnými v trestním řízení věnována pozornost pouze jako zdroji informací (důkazů) a jeho nároky

(do nichž lze zahrnout i otázku nákladů vzniklých v souvislosti s přihráním zmocněnce) jsou řešeny pouze „sekundárně“ či nesprávně („nespravedlivě“), může se poškozený cítit jistým způsobem zneužitý (viz *Zúbek, J., Vrba, M. Poškozený a právo odporu. Trestněprávní revue, 2012, č. 9*). Právě tuto eventuálně pocítovanou formu újmy ze strany státu ÚS ve svém nálezu také zmínil.

Předkládaný nálezu tak může sloužit jako jeden z prvků a součást trendu posilování postavení a zájmů poškozeného, které se v minulosti demonstrovalo v ÚS zmíněných legislativních krocích. Přijetím zákona č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, byla rozšířena práva poškozeného na náhradu nákladů souvisejících s jeho účastí v trestním řízení bez ohledu na to, že mu nebyl přiznán nárok na náhradu škody. Důvodem pro tuto novelizaci, jak uvádí příslušná důvodová zpráva, byla „snaha dosáhnout stavu, aby se poškozenému jako oběti trestného činu dostalo pokud možno plného odškodnění či satisfakce ještě v rámci probíhajícího trestního řízení“. Podobný význam měl také zákon č. 181/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zde důvodová zpráva hovořila o tom, že cílem dané novely je umožnit, aby o náhradě nemajetkové újmy *mohlo být rozhodnuto již v průběhu trestního řízení a aby předmětem adhezního řízení mohly být rovněž nároky poškozeného vyplývající z toho, že se trestným činem na jeho úkor pachatel bezdůvodně obohatil. Pokud by se přiznání těchto nároků stalo součástí trestního řízení, mělo by to výchovný efekt na pachatele, ale současně, a to především, by to mělo pozitivní vliv na poškozeného*. Tato úprava má také umožnit poškozeným dosáhnout již v rámci trestního řízení úplné satisfakce, a vyrovnat se tak s nepříznivými následky trestného činu; tím je odstraněn určitý dlouhodobě pocítovaný deficit právní úpravy.

Komentovaný nálezu tak může mít význam nejen pro rozhodování o nároku na náhradu nákladů vzniklých poškozenému v rámci trestního řízení, ale také pro posuzování otázek spojených s adhezním řízením „ve věci samotné“. I s ohledem na ÚS v závěru nálezu akcentovanou rovnost účastníků řízení lze říci, že *výrok o náhradě škody není druhořadým výrokem, nýbrž výrokem zcela rovnocenným výroku o vině a trestu, jímž soud rozhoduje o zcela rovnocenné části předmětu řízení* (*Zúbek, J., Vrba, M. Poškozený a právo odporu. Trestněprávní revue, 2012, č. 9*). (K významu adhezního řízení z hlediska „ulehčení“ postavení osoby poškozené trestným činem při prosazování svých nároků viz např. *Púry, F. Poznámky k adheznímu řízení po novele trestního řádu. Trestněprávní revue, 2002, č. 6*.)

K věci dlužno dodat, že ústavně konformní výklad § 154 TrŘ podaný ÚS už byl dříve traktován i v odborné literatuře, a obecné soudy tak v daném případě ignorovaly i již známé doktrinární závěry (viz *Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 1158–1159*).

JUDr. Faisal Hussein, Brno

15.

Porušení práva na zákonného soudce jako důsledek porušení povinnosti soudu poslední instance položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU

čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 1 LPS
 čl. 267 SFEU (dříve čl. 234 SES)
 § 183k ObchZ

Přistoupením České republiky k Evropské unii vzniklo českým soudům oprávnění a za určitých okolností i povinnost obracet se na Soudní dvůr s předběžnými otázkami. Na základě třetí alievy čl. 267 SFEU (dříve čl. 234 SES) je soud členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, povinen položit předběžnou otázku Soudnímu dvoru (souhrn výjimek z povinnosti předložit předběžnou otázku pak Soudní dvůr rozpracoval ve svém rozhodnutí z 6. 10. 1982 ve věci C-83/81, *CILFIT v. ministerstvo zdravotnictví*). Soudy poslední instance musejí odůvodnit odmítnutí položit předběžnou otázku a založit je na výjimkách uvedených v judikatuře Soudního dvora.

Nález ÚS z 11. 9. 2012, sp. zn. II. ÚS 2504/10

K věci: Minoritní akcionáři společnosti Jihočeská plynárenská, a. s., se domáhali u KS v Českých Budějovicích přezkoumání přiměřenosti protiplnění vyplaceného za své akcie, které přešly na hlavního akcionáře Jihočeské plynárenské – společnost E.ON Czech Holding AG, se sídlem v SRN, a dále stanovení a přiznání správné výše takového protiplnění. E.ON namítala nedostatek pravomoci českých soudů podle OSŘ či nařízení Rady č. 44/2001 (dále jen „Nařízení“), soud však dospěl k závěru, že podle čl. 2 a 6 Nařízení jde o obchodní spor s mezinárodním prvkem a pravomoc českých soudů je dána, neboť jde o úzce spojené právní nároky a je účelné rozhodovat o věci společně u soudu místa, kde má bydliště některý ze žalovaných. Tím, že má Jihočeská plynárenská sídlo v ČR, je založena pravomoc českých soudů i vůči E.ON.

VS v Praze, jako soud odvolací, toto rozhodnutí potvrdil, příslušnost českých soudů ovšem odvíjel od charakteru řízení a návrh na přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k ObchZ podřadil pod § 9 odst. 3 písm. g) OSŘ s tím, že jde o nesporné řízení podle § 200e OSŘ a účastenství se řídí § 94 odst. 1 větou první OSŘ. Pro toto řízení je pak příslušným rejstříkový soud tuzemské společnosti, v níž došlo k přechodu účastnických cenných papírů dle § 183i ObchZ. Účastníkem řízení je i hlavní akcionář, jehož sídlo není z hlediska pravomoci a příslušnosti soudu pro toto řízení relevantní. VS dále argumentoval čl. 22 odst. 2 Nařízení, jenž podle něj lze vztáhnout na řízení podle § 200e OSŘ a podle něhož jsou příslušné soudy státu, na jehož území má společnost sídlo, a je-li dána příslušnost českých soudů, je podle § 37 odst. 1 ZMPS dána i jejich pravomoc. Na rozdíl od soudu prvního stupně založil VS v Praze své rozhodnutí v otázce pravomoci (příslušnosti) tuzemských soudů, jak později uvedl ÚS, na zcela odlišné argumentaci zahrnující i odkazy na rozdílná ustanovení Nařízení, což zrovna nesvědčí o jednotnosti interpretace dotčené unijní normy. Přitom se však vůbec nevypořádal s tím, proč nepředložil předběžnou otázku Soudnímu dvoru.

Následné dovolání podané E.ON bylo NS odmítnuto jako nepřípustné. Ústavní stížnost E.ON byla ovšem ÚS shledána jako důvodná.

Z odůvodnění: E.ON se v projednávané věci domáhala ochrany svého ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a práva na zákonného soudce, která byla dotčena v důsledku pochybení VS v Praze spočívajícího především v neodůvodněném nepředložení předběžné otázky dle čl. 267 SFEU.

Je zásadně věcí obecných soudů zkoumat uplatnění unijního práva a v určitých případech spadajících pod rozsah čl. 267 SFEU případně předložit Soudnímu dvoru otázku výkladu nebo platnosti práva EU. Právo EU není součástí ústavního pořádku, a proto ÚS není příslušný k tomu, aby toto právo vykládal.

Přestože položení předběžné otázky je věcí práva EU, její nepoložení v rozporu s tímto právem může přivodit porušení práva na spravedlivý proces a práva na zákonného soudce. Jedná se o situace, kdy český soud (jehož rozhodnutí již nelze napadnout dalšími opravnými prostředky, které poskytuje podústavní právo) nepoloží předběžnou otázku Soudnímu dvoru svévolně, tedy v rozporu s principem právního státu.

Za výkon svévolnosti se považuje i takové jednání soudu poslední instance aplikujícího normy komunitárního práva (tj. dnes unijního práva), který si zcela opomene položit otázku, zda by neměl vznést předběžnou otázku k Soudnímu dvoru, přičemž její opomenutí řádně neodůvodní včetně posouzení výjimek, které vypracoval ve své judikatuře Soudní dvůr. V rozhodnutí VS v Praze chybí jakákoli zmínka o jakémkoli rozhodnutí Soudního dvora, které by se dané otázky týkalo; již z tohoto důvodu lze rozhodnutí VS v Praze stěžovat za náležitě odůvodněné. Klíčové dále bylo, zda VS v Praze jako soud poslední instance odůvodnil, že výklad předložené otázky unijního práva považuje za natolik zřejmý, že není důvodu aplikovat kogentní normu obsaženou v čl. 267 SFEU, a není proto třeba pokládat předběžnou otázku Soudnímu dvoru.

V rozhodnutí absentuje jakýkoli odkaz na kritéria stanovená v rozhodnutí Soudního dvora z 6. 10. 1982 ve věci C-283/81, *CILFIT v. ministerstvo zdravotnictví*, ve kterém Soudní dvůr stanovil konkrétní výjimky, jež národní soudy poslední instance zbavují povinnosti položit předběžnou otázku k výkladu právních norem práva EU, které mají být v konkrétním případě aplikovány. Pochybení VS v Praze je o to zásadnější, že obě rozhodnutí vydaná v průběhu řízení k otázce pravomoci (příslušnosti) českých soudů byla založena na zcela odlišné argumentaci, zahrnující i odkazy obecných soudů na rozdílná ustanovení Nařízení, což zrovna nesvědčí o jednotnosti interpretace dotčené unijní normy. Lze dokonce přisvědčit stěžovateli, že VS v Praze, na rozdíl od soudu prvního stupně, ve věci nezastával zcela jednoznačné stanovisko ohledně aplikační přednosti Nařízení, soudě alespoň podle obsahu odůvodnění jeho rozhodnutí, kladoucí v argumentační části důraz na český procesní předpis. I v tomto směru se tedy jedná o rozhodnutí nepřezkoumatelné.

Pokud během řízení vznikla otázka výkladu unijního práva spadající pod rozsah čl. 267 SFEU, VS v Praze byl povinen předběžnou otázku Soudnímu dvoru položit. Je irelevantní, že VS v Praze není institucionálně soudem stojícím na vrcholu soustavy obecných soudů. Povinnost předložit případ Soudnímu dvoru je dána již tím, že proti jeho rozhod-

nutí není v projednávané věci přípustný opravný prostředek podle vnitrostátního práva.

Postup VS v Praze, který jako soud poslední instance aplikující normy unijního práva zcela opomněl zkoumat, zda by měl vznést předběžnou otázku k Soudnímu dvoru, a její nepoložení řádně neodůvodnil, ÚS shledal za svévolný, porušující pravidla spravedlivého procesu a zasahující do stěžovatelčina práva garantovaného čl. 36 odst. 1 LPS.

Komentář: ÚS, podobně jako ve svých předchozích nálezech z 8. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1009/08, a z 29. 1. 2011, sp. zn. II. ÚS 1658/11, akcentoval právo obecných soudů, resp. povinnost soudu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, obracet se na Soudní dvůr s předběžnými otázkami ve smyslu čl. 267 SFEU, přičemž nepoložení takové otázky musí být soudem poslední instance náležitě odůvodněno výjimkami plynoucími z judikatury Soudního dvora.

Při interpretaci a aplikaci čl. 267 SFEU je přitom třeba zohlednit doktrínu *acte éclairé* a *acte clair*. Jejich základ byl položen v rozsudku SDEU z 27. 3. 1963, C-28/62, *Da Costa*, a k jejich precizaci došlo v rozsudku SDEU z 6. 10. 1982, C-283/81, *CILFIT v. Ministero della Sanità* (ani jedno z těchto rozhodnutí dosud nebylo Soudním dvorem oficiálně přeloženo do češtiny).

Doktrína *acte éclairé* předpokládá, že soud členského státu nemá povinnost předložit takovou otázku Soudnímu dvoru, jestliže je výklad zjevný, ať už proto, že je dána dřívější ustálená judikatura Soudního dvora, nebo proto, že existuje jeho rozsudek o identické otázce.¹

Doktrína *acte clair* pak vychází především z předpokladu, že vnitrostátní soud nemusí předložit danou otázku Soudnímu dvoru a je oprávněn rozhodnout ji na vlastní odpovědnost, pokud je správná aplikace práva EU natolik zjevná, že nenechává žádný prostor pro rozumné pochybnosti nad rozhodnutím o předložené otázce. Vnitrostátní soud však z toho může vycházet jen tehdy, pokud se jedná o takový případ, kdy je přesvědčen, že by stejnou jistotu měly také soudy ostatních členských států i Soudní dvůr. Zda je taková možnost dána, je potřeba posoudit při zohlednění zvláštností práva EU a zvláštních obtíží jeho výkladu, přičemž musí být přihlédnuto také ke skutečnosti, že předpisy práva EU jsou publikovány v různých jazycích a že různá jazyková znění jsou stejně závazná; výklad předpisu práva EU tedy vyžaduje srovnání jeho jazykových verzí. Přitom je i při přesné shodě jazykových verzí potřeba dbát na to, že právo EU používá vlastní, zvláštní terminologii, a dále je třeba zdůraznit, že právní pojmy v právu EU a jednotlivých právních řádech nemusejí mít bezpodmínečně stejný obsah, a konečně je třeba každý předpis práva EU vidět v jeho souvislostech a vykládat ho ve světle celého práva EU, jeho cílů a stavu jeho vývoje v okamžiku aplikace dané právní normy.²

Mgr. David Vosol, M.B.A., Praha
JUDr. Vojtěch Steininger, LL.M., Praha

¹ Bobek, M., Komárek, J., Passer, J., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. 1. Vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 226–227.

² Rozsudek SDEU z 6. 10. 1982, C-283/81, *CILFIT v. Ministero della Sanità*, bod 16–20.

CIVILNÍ PRÁVO PROCESNÍ

16.

Spoluodpovědnost poškozeného za škodu a doznání obviněného

§ 135 odst. 1 OSŘ
§ 307 TrŘ

Nasvědčují-li okolnosti případu, že na vzniku škody se mohl podílet svým jednáním i poškozený, není soud při zkoumání podmínek jeho spoluodpovědnosti vázán doznáním obviněného, na jehož základě bylo rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Usnesení NS z 20. 12. 2011, sp. zn. 25 Cdo 1623/2010

K věci: Odvolací soud potvrdil rozsudek, kterým OS v Frýdku-Místku zamítl žalobu, jíž se každý z žalobců domáhal jednorázového odškodnění za škodu způsobenou usmrcením jejich sourozence *J. K.* ve výši 175 000 Kč a náhrady nákladů spojených s pohřbem, s pořízením pomníku a pohřební hostiny. Vyšel ze zjištění, že dne 26. 6. 2006 došlo ke střetu vozidla žalované s chodcem *J. K.*, který po převozu do nemocnice zemřel. V řízení bylo prokázáno, že žalovaná nebyla pod vlivem alkoholu, zatímco u *J. K.* byla zjištěna hladina 4,25 promile alkoholu v krvi, tj. akutní otrava alkoholem ve výši obvykle neslučitelná se životem. Tvrzení žalobců, že žalovaná narazila do poškozeného, který šel mimo vozovku, nebyla v průběhu řízení proká-

zána. Soud proto uzavřel, že chování poškozeného, který se v takovém stavu neměl vůbec pohybovat po vozovce (je obecně známo, že chůze osob silně opilých je vrávoravá, jejich jednání je jen ztěžka předvídatelné a hrozí zvýšené riziko pádu), bylo podstatnou příčinou vzniku dopravní nehody; žalovaná neměla možnost střetu zabránit. Proto stanovil spoluzavinění poškozeného v rozsahu 50 % a s ohledem na plnění pojišťovny soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání, jehož přípustnost dovozují z § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, neboť jsou přesvědčeni, že provedené dokazování nebylo dostačující a žalovaná spoluzavinění poškozeného na dopravní nehodě a na vzniklé škodě neprokázala. Za nezákonný označují závěr soudů, že doplnění dokazování vyšetřovacím pokusem (v intencích pokynu krajského soudu v rámci trestního řízení proti žalované) je nadbytečné. Ačkoliv žalovaná musí v civilním řízení prokázat spoluzavinění poškozeného, nebyl k jejímu tvrzení proveden žádný důkaz a soudy měly „náhlé vstoupení poškozeného do vozovky“ bez dalšího za prokázané. Řízení tak bylo zatíženo vadou, jestliže soud nepoučil žalovanou podle § 118a OSŘ o povinnosti nabídnout důkazy ohledně protiprávního jednání poškozeného a v rozporu se skutečností uvedl, že tyto důkazy vyšly v řízení najevo, a to bez aktivity žalované. Kromě toho pokud se žalovaná v rámci trestního řízení plně doznala, nese plnou vinu na dopravní nehodě, a tedy i plnou odpovědnost za vzniklou škodu, jinak by nesplnila pod-

mínku podmíněného zastavení trestního řízení podle § 307 TrŘ.

NS dovolání odmítá.

Z odůvodnění: Námitkami, jejichž obsahem jsou výhrady k nesprávným a neúplným skutkovým zjištěním a nesprávnému hodnocení provedených důkazů, dovolatelé nezpochybňují právní posouzení věci, nýbrž skutková zjištění soudů nižších instancí, na jejichž základě byla věc posouzena po právní stránce. Je tedy zřejmé, že uplatňují dovolací důvod podle § 241a odst. 3 OSŘ (rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování), jímž přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ založit nelze; tento důvod je uplatnitelný pouze tehdy, je-li dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) a b) OSŘ. Jde navíc o posouzení konkrétních okolností typických pouze pro tento jedinečný případ, aniž by šlo o závěry způsobilé mít vliv na rozhodování jiných obdobných případů, nejde proto ani z tohoto pohledu o otázku zásadního právního významu, pro kterou by se otevírala přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 OSŘ (srov. např. usnesení NS z 29. 4. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1986/2001, C 1164).

Zásadní právní význam rozhodnutí nezakládá ani námitka, že doznání žalované jakožto podmínka podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 TrŘ brání závěru o spoluzavinění poškozené osoby. Pokud totiž okolnosti případu nasvědčují, že na vzniku škody se kromě pachatele mohla podílet svým jednáním i další osoba, není soud při zkoumání podmínek spoluodpovědnosti další osoby za škodu vázán výrokem o vině podle § 135 odst. 1 OSŘ (srov. obdobně např. usnesení NS z 26. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 482/2008, C 7224), a tedy není v tomto směru vázán ani rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání.

JUDr. Petr Vojtek, Brno

17.

Kdy se spokojit s doručením fikcí a kdy osobě neznámého pobytu ustanovit opatrovníka podle § 29 odst. 3 OSŘ

§ 29 odst. 3, § 45 a násl. OSŘ
§ 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel

Při zvažování, zda se soud spokojí s tím, že s účastníkem neznámého pobytu bude komunikovat prostřednictvím doručovacích fikcí (§ 49 odst. 2 a 4, § 50 odst. 2 OSŘ) nebo zda namísto toho ustanoví účastníku opatrovníka (§ 29 odst. 3 OSŘ) závisí mj. i na skutečnosti, zda opatrovník pro případ svého ustanovení bude mít reálnou možnost hájit zájmy účastníka, např. prostřednictvím procesní obrany, jež vyplývá z obsahu spisu (např. námitky promlčení).

Usnesení KS v Plzni z 19. 6. 2012, sp. zn. 11 Co 397/2012

K věci: Žalující společnost STAY ACTIVE INC., sídlící na Seychelských ostrovech, se žalobou podanou u OS Plzeň-město dne 28. 8. 2011 domáhala zaplacení dlužného nájemného ve výši 5 000 Kč ze smlouvy o tzv. finančním pronájmu movité věci – barevného televizoru, a to včetně úroku z prodlení ve výši 26 % ročně od 15. 6. 1998 do zaplacení. Dluh na nájemném údajně vzniknul během roku 1998, tedy

více než třináct let před podáním žaloby. Žalobce zároveň požadoval náhradu nákladů řízení ve výši 11 820 Kč spočívající především v odměně za zastoupení advokátem.

OS Plzeň-město ustanovil žalovanému (fyzické osobě) opatrovníka poté, co zjistil, že žalovaný se na své evidenční adrese nezdržuje a ani zdržovat nemůže, neboť se jedná o adresu městského úřadu. Konstatoval, že skutečný pobyt žalovaného nebyl přes veškerou snahu zjištěn, a proto je namístě postupovat podle § 29 odst. 3 OSŘ a ustanovit žalovanému opatrovníka jako osobě neznámého pobytu.

Toto usnesení napadl žalobce odvoláním, jímž se domáhal, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno. Nesouhlasil s tím, aby žalovanému byl za současného stavu řízení ustanoven opatrovník pro řízení. Namítal, že institut doručování je dostatečně upraven v § 45 až 50l OSŘ, z nichž lze dovodit odpovědnost účastníka za správnost údajů v centrální evidenci obyvatel. Žalovaný, který se svou nezodpovědností dobrovolně vystaví riziku plynoucímu z toho, že do evidence nezanese aktuální adresu pro doručování, by neměl být zvýhodňován institutem ustanovení opatrovníka, naopak by měl čelit důsledkům plynoucím z jeho nezodpovědnosti.

KS v Plzni napadené rozhodnutí potvrdil.

Z odůvodnění: Podmínky pro ustanovení opatrovníka ve smyslu § 29 odst. 3 OSŘ byly v daném případě naplněny. Argumentace odvolatele není důvodná, neboť nelze směřovat řádné doručení soudní písemnosti a možnost účastníka jednat před soudem a chránit své zájmy. Nepřítomnému účastníku soudního řízení musí být zajištěna ochrana jeho zájmů i základních práv. Funkce opatrovníka nebyla zákonem stanovena, aby usnadňovala činnost soudu tím, že má kam odesílat písemnosti. Byla vytvořena proto, aby do důsledku hájila zájmy nepřítomného, což představuje mj. studium spisu, podávání vyjádření a vedení celého sporu za nepřítomného tak, jak by takovou povinnost byl nucen plnit smluvní zástupce. Ustanovení opatrovníka podle § 29 a násl. spadá v OSŘ do rubriky „Zástupci účastníků“. Pro tento druh zastoupení platí § 31 OSŘ, podle kterého ustanovený zástupce má stejné postavení jako zástupce na základě procesní plné moci (sp. zn. I. ÚS 322/00). Jedná se tu totiž o dosažení ústavněprávní maximy rovnosti účastníků řízení (sp. zn. I. ÚS 1512/11).

Zároveň KS zdůraznil, že soudem ustanovená opatrovnice poté, co jí bylo usnesení doručeno, namítla promlčení, a právě uplatněním této procesní obrany naplňuje smysl institutu procesního opatrovníka podle § 29 odst. 3 OSŘ.

Komentář: Prezentované usnesení KS v Plzni navazuje na rozhodnutí KS v Ostravě z 16. 9. 2009, sp. zn. 71 Co 254/2009 (Rc 47/2010). Obě rozhodnutí vycházejí z koncepcce, že ustanovení o doručování (§ 45 a násl. OSŘ) na straně jedné a normy, jež chrání zájmy účastníka řízení, který je neznámého pobytu (§ 29 odst. 3 OSŘ) jsou na sobě nezávislá, a proto nelze paušálně dovozovat, že přísný režim doručování soudních písemností zavedený novelou OSŘ č. 7/2009 Sb. znemožňuje ustanovení opatrovníka osobě, jejíž reálný pobyt není znám, pokud jí soud může doručovat fikcí na její evidenční adresu.

Odborná diskuze na téma reálného střetu ustanovení o doručování a možnosti soudu ustanovit účastníku neznámého pobytu opatrovníka dosud není u konce (viz např. Šoljaková, I. Odbřemenila skutečně novela doručování v civil-

ním procesu soudy, nebo je naopak ještě více zatížila? Právní rozhledy, 2010, č. 5). Faktem je, že okresní soudy doručovacích fikcí navzdory výše uvedené judikatuře běžně využívají, aniž je jim tento postup odvolacími soudy vytýkán. Předkládané usnesení KS v Plzni ovšem vnáší do problematiky nový pohled – zdánlivě mimochodem totiž sděluje, že doručovací fikce není namístež využít, vyplývá-li již ze samotné žaloby, že vůči uplatněnému požadavku je možné s úspěchem uplatnit zcela konkrétní procesní obranu, kterou může uskutečnit i opatrovník osoby neznámého pobytu, jako je např. námitka započtení. Za takových okolností se potřeba ustanovení opatrovníka podle § 29 odst. 3 OSŘ stane natolik markantní, že je nutné tohoto institutu využít. Soud v rámci usnesení o ustanovení opatrovníka samozřejmě nesmí instruovat, jaká konkrétní procesní obrana přichází v úvahu, neboť by jednal v rozporu s podstatou poučovacích povinností ukotvených v § 5 a § 118a odst. 1 až 3 OSŘ. Je věcí opatrovníka, zda si možnost procesní obrany uvědomí a využije ji.

JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., Plzeň

18.

Výpočet odměny exekutora z realizované dražby

§ 88 a 89 EŘ

§ 151, § 337c odst. 1 písm. a) OSŘ

§ 5 odst. 3, § 6 odst. 1 ET

1. Podá-li účastník exekučního řízení včasné námitky vůči příkazu k úhradě nákladů exekuce, přezkoumá soud tento příkaz jako celek. Napadený příkaz soud přezkoumá i nad rámec věcných důvodů, pro které byl napaden.

2. Exekutor nesmí výši své odměny vypočítávat z celé částky, za kterou byla nemovitost vydražena. Nelze totiž přehlédnout, že z této částky jsou v prvním pořadí uspokojovány právě odměna a náklady exekutora. Není možné vypočítávat odměnu z odměny.

Usnesení OS Plzeň-město z 25. 1. 2011, sp. zn. 73 Nc 506/2007

K věci: OS Plzeň-město dne 2. 2. 2007 nařídil exekuci k vyřízení peněžitého plnění pro oprávněného proti povinné podle vykonatelného platebního rozkazu OS Plzeň-město z 8. 12. 2006, pro zaplacení částky 113 000 Kč s příslušenstvím, včetně nákladů exekuce a nákladů oprávněného určených v příkazu exekutora. Provedením exekuce pověřil exekutora *Mgr. Davida Koncze*, Exekutorský úřad Cheb.

Pověřený exekutor vydal po provedené dražbě příkaz k úhradě nákladů exekuce, kterým určil, že povinná musí zaplatit exekutorovi náklady exekuce ve výši 183 625,20 Kč k rukám exekutora nebo na bankovní účet exekutora uvedený ve výroku příkazu. Proti příkazu podala povinná v zákonné lhůtě námitky, v nichž uvedla, že nezpochybňuje právo exekutora na náhradu nákladů, ale jelikož byla prodána v dražbě nemovitost povinné za 950 000 Kč, není jí jasné, proč tato částka nestačila na pokrytí pohledávky oprávněného a zaplacení nákladů exekuce, když povinná neobdržela žádnou informaci o tom, jakým způsobem byl výtěžek dražby vyplacen.

Exekuční soud na základě včas podaných námitek přezkoumal napadený příkaz k úhradě nákladů exekuce a dospěl

k závěru, že náklady exekuce nebyly pověřeným exekutorem stanoveny správně.

Z odůvodnění: Z napadeného příkazu k úhradě nákladů exekuce vyplývá, že náklady exekuce pověřený exekutor stanovil poté, co v průběhu exekuce při dražebním jednání dne 16. 12. 2008 vydražil nemovitost ve vlastnictví povinné za nejvyšší podání ve výši 950 000 Kč. Z částky 950 000 Kč exekutor také vycházel jako ze základu pro určení odměny exekutora, a dospěl tak k odměně ve výši 142 500 Kč. Pokud jde o hotové výdaje, z příkazu vyplývá, že exekutor vynaložil částku 7 850 Kč na znalecký posudek a na poštovné 2 671 Kč, a jelikož je plátcem DPH, dále určil, že náklady exekuce tvoří i částka ve výši 30 604,20 Kč odpovídající 20% sazbě této daně z částky 153 021 Kč.

Z usnesení o rozvrhu rozdělované podstaty vydané pověřeným exekutorem dne 29. 9. 2010, soud zjistil, že dle tohoto usnesení z rozdělované podstaty ve výši 950 000 Kč se v prvním pořadí uspokojila pohledávka exekutora na nákladech exekuce ve výši 183 625,20 Kč a jako druhá v pořadí pohledávka zástavního věřitele Hypoteční banky, a. s., ve výši 766 374,80 Kč. Tím exekutor pokládal rozdělovanou podstatu za vyčerpanou, a proto již další pohledávky podle jeho názoru nemohly být uspokojeny.

Exekuční soud zdůraznil, že odměna exekutora dle § 6 odst. 1 vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem („ET“), v případě exekuce ukládající zaplacení peněžité částky činí sice do 3 000 000 Kč základu 15 %, ale v případě exekuce prodejem nemovitosti základ odměny dle § 5 odst. 3 ET činí ta část rozdělované podstaty, kterou byly zcela nebo zčásti uspokojeny nároky oprávněného, nebo toho, kdo do řízení přistoupil jako další oprávněný, nebo věřitele povinného, který podal přihlášku.

V daném případě však exekutor podle výše citovaného § 5 odst. 3 ET nepostupoval, když jako základ pro určení odměny použil celou rozdělovanou podstatu, ačkoliv jako první v pořadí se z rozdělované podstaty dle § 66 odst. 7 EŘ uspokojují náklady exekuce ve skupině uvedené v § 337c odst. 1 písm. a) OSŘ. To znamená, že v daném případě exekutor při stanovení výše své odměny vycházel ze základu, který zahrnuje již i odměnu exekutora včetně dalších nákladů exekuce.

Z napadeného příkazu k úhradě nákladů exekuce vyplývá, že exekutorovi vznikly hotové výdaje za znalecký posudek ve výši 7 850 Kč a dále poštovné ve výši 2 671 Kč, přičemž hotové výdaje rovněž tvoří náklady exekuce a dále náklady exekuce tvoří i částka odpovídající dani z přidané hodnoty, neboť exekutor je plátcem této daně. Soud ale dospěl k závěru, že exekutor nesprávně do nákladů exekuce zahrnoval i částku odpovídající dani z přidané hodnoty počítané z poštovného ve výši 2 671 Kč, a to z toho důvodu, že dle § 51 odst. 1 písm. a) zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, jsou od této daně bez nároku na odpočet daně osvobozeny poštovní služby. Z těchto důvodů v případě hotových výdajů tak dle názoru exekučního soudu měla být účtována jen částka odpovídající DPH z nákladů na znalecký posudek ve výši 7 850 Kč, což při 20% sazbě daně činí částku 1 570 Kč, a spolu s náklady na poštovné tak hotové výdaje exekutora včetně DPH činí částku 12 091 Kč. Po odpočtu této částky (která se rovněž uspokojí jako první v pořadí) od rozdělované podstaty ve výši 950 000 Kč tedy z rozdělované podstaty na úhradu odměny exekutora, ná-

roků oprávněného, dalšího oprávněného nebo věřitele povinného zbývá částka 937 909 Kč. Jelikož odměna exekutora dle § 6 odst. 1 ET činí při základu do 3 000 000 Kč 15 % a pověřený exekutor je zároveň plátcem DPH, což při 20% sazbě této daně znamená, že odměna exekutora včetně daně z přidané hodnoty představuje 18 % ze základu odměny, exekuční soud dospěl k závěru, že v daném případě základ pro určení odměny exekutora po zaokrouhlení na celé stokoruny nahoru dle § 27 ET činí částku 794 900 Kč (937 909 Kč děleno 118 x 100 = 794 838 Kč), odměna exekutora potom při sazbě 15 % ze základu a při zaokrouhlení na celé desetikoruny nahoru dle § 27 ET činí částku 119 240 Kč, a částka odpovídající 20% dani z přidané hodnoty z odměny exekutora tak činí částku 23 848 Kč.

Z výše uvedených důvodů soud proto dospěl k závěru, že náklady exekuce v dané věci činí částku 155 179 Kč (hotové výdaje včetně DPH ve výši 12 091 Kč a odměna exekutora včetně DPH ve výši 143 088 Kč). Z těchto důvodů soud výrok napadeného příkazu k úhradě nákladů exekuce, pokud jde o výši nákladů exekuce, změnil, a jelikož způsob určení výše odměny vyplývá z právního předpisu, učinil tak i přesto, že povinná své námitky takto konkrétně neformulovala.

Exekuční soud podotýká, že s ohledem na toto rozhodnutí o změně příkazu k úhradě nákladů exekuce exekutor bude muset rozhodnout o rozvržení zbývajících částky 28 446,20 Kč, tzn. rozdílu mezi výší nákladů exekuce stanovenými v napadeném příkazu a výší nákladů exekuce stanovené soudem tímto usnesením.

Komentář: Prezentované usnesení bylo prvním rozhodnutím, v němž OS Plzeň-město věnoval pozornost problematice výpočtu odměny exekutora z realizované dražby. Zmíněný postoj prezentuje i ve své další rozhodovací činnosti.

Vůči rozhodnutí soudu o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce není odvolání přípustné, proto se v judikátu řešeným tématem nezabývají vyšší soudy.

Rozhodnutí vychází z předpokladu, že soud není vázán důvody, pro které je příkaz k úhradě nákladů exekuce napadán. Jedná se o analogickou aplikaci § 212a odst. 1 OSŘ, podle něhož rozhodnutí soudu prvního stupně lze přezkoumat i z důvodů, které v odvolání nebyly uplatněny. Je sice pravdou, že exekuční okresní soud není soudem odvolacím, avšak § 88 odst. 3 EŘ jej staví do role odvolacího soudu, neboť je povolán k přezkumu příkazu exekutora k náhradě nákladů exekuce. Tím je realizován svébytný systém dvojinstančnosti (exekutor – exekuční soud). Tento systém by se měl ze své podstaty, nevyplývá-li ze zákona zcela jasně něco jiného, řídit zásadami, které se uplatní v běžném odvolacím řízení. Je tomu tak i proto, že exekutor v příkazu k úhradě nákladů exekuce mj. rozhoduje o své vlastní odměně, a proto je i z pohledu ústavního pořádku (čl. 36 LPS) třeba procesní předpisy vykládat tak, aby byl zabezpečen co nejúplnější přezkum exekutorova rozhodnutí. Také nelze přehlédnout, že rozhodnutí o odměně exekutora je rozhodnutím o nákladech řízení. O nákladech řízení soud rozhoduje z úřední povinnosti, tedy mj. bez ohledu na kvalitu námitek účastníků, které byly v rámci přezkumného řízení vzneseny (§ 151 OSŘ).

Exekutor nesmí výši své odměny vypočítávat z celé částky, za kterou byla nemovitost vydražena. V této právní větě se exekuční soud kriticky vyrovnává s poměrně častou praxí exekutorů, kdy si vlastní odměnu vypočítávají ze základu, v němž je již jejich odměna zahrnuta. Tím konají v neprospěch povinného i oprávněného, aniž by jejich postup měl jakoukoliv oporu v zákoně nebo v ET.

Mgr. Jiří Levý, JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., Plzeň

OBČANSKÉ PRÁVO

19.

Neplatnost právního úkonu z důvodu, že se přičí dobrým mravům

§ 39 ObčZ

K absolutní neplatnosti dvoustranného právního úkonu (smlouvy) podle § 39 ObčZ z důvodu, že se přičí dobrým mravům, dojde jen tehdy, je-li takové jednání přičitatelné oběma účastníkům smlouvy.

Rozsudek NS z 3. 10. 2012, sp. zn. 2677/2011

K věci: OS v Liberci rozsudkem určil, že V. R. (právní předchůdce žalobců) je vlastníkem označených pozemků, když dospěl k závěru, že původní žalobce neměl v úmyslu prodat tyto pozemky a žalovaná zase neměla v úmyslu je vlastnit; smlouvu proto shledal neplatnou ve smyslu § 37 odst. 1 ObčZ. Odvolací soud rozsudek OS potvrdil. Smlouvu neshledal neplatnou podle § 37 odst. 1 ObčZ, nýbrž podle § 39 ObčZ, a to s ohledem na skutečnost, že žalovaná přistoupila k jejímu uzavření v úmyslu zastít skutečné majetkové poměry svých příbuzných, aby tito nadále neztratili nárok na sociální podporu státu, když předmětné pozemky

chtěli fakticky užívat a brát z nich požitky. Úmysl žalované umožnit svým příbuzným zneužití sociálního systému shledal odvolací soud za kolidující se zásadami mravního řádu demokratické společnosti. Uzavřel, že posuzovaný právní úkon je v rozporu s dobrými mravy, a tudíž je ve smyslu § 39 ObčZ absolutně neplatný.

K dovolání žalované NS zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění: Ve stručnosti lze shrnout gros právně kvalifikačního závěru shora popsaného skutku odvolacím soudem tak, že je podle § 39 ObčZ absolutně neplatný právní úkon (kupní smlouva), uzavřený mezi účastníky A a B z důvodu, že jednání účastníka smlouvy B se přičí dobrým mravům (zde jako jednání, které umožňuje osobám C zneužití sociálního systému, resp. s úmyslem zastít skutečné majetkové poměry svých příbuzných C, aby tito neztratili nárok na sociální podporu státu). Odvolací soud, který se jinak správně z moci úřední zabýval otázkou platnosti uvedené smlouvy, však při této své úvaze zcela opomenul, že jde-li o právní úkon dvoustranný (jímž uvedená kupní smlouva je), je právní úkon neplatný (jen) v případě, že v rozporu s dobrými mravy je jednání obou stran, nikoliv pouze jedné strany (srov. např. rozsudek NS z 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo

871/2000, PR 11/2000 s. 519). V tomto případě je jednání, jež se údajně přičí dobrým mravům, přičítáno pouze dovoatelce. Za této situace proto nelze vůbec zakládat úvahy o neplatnosti uvedené kupní smlouvy z důvodu, že se právní úkon přičí dobrým mravům. Kromě toho úvaha odvolacího soudu o jednání dovoatelky contra bonos mores je již v samém základu defektní. Je totiž založena, resp. odvíjí se od předpokladu či spíše spekulace, že příbuzní dovoatelky (dcera a zeť) se nestali vlastníky těchto nemovitostí jen z důvodu, aby nepřišli o sociální dávky. Sama tato pohnutka, stimul jednání dovoatelky, resp. nejednání uvedených příbuzných ovšem ještě nezakládá rozpor s dobrými mravy, resp. nezakládá podklad pro závěr o neplatnosti právního úkonu (kupní smlouvy) z důvodu, že se přičí dobrým mravům, neboť je věcí každého ze subjektů soukromého práva, zda svým právně relevantním jednáním vstoupí či nikoli do příslušného soukromoprávního vztahu, resp. zda svým jednáním bude aktivovat vznik, změnu či zánik příslušného soukromoprávního vztahu. Od toho je pak třeba zase odlišovat (zde ve smyslu úvahy odvolacího soudu) situaci, pokud by příbuzní dovoatelky fakticky předmětné nemovitosti pozemky užívali, resp. měli z nich výnosy atd., aniž by takovou skutečnost (coby aktiva projevující se v jejich majetkových poměrech) oznámili (z titulu příjemců státních sociálních dávek) příslušnému orgánu sociálního zabezpečení; případný právní důsledek by zde ovšem neměl soukromoprávní charakter, nýbrž (primárně) charakter správněprávní, resp. veřejnoprávní; nic by to ovšem neměnilo na platnosti předmětné kupní smlouvy uzavřené mezi účastníky tohoto sporu, byť by dovoatelce mělo být známo, že její příbuzní (příjemci sociálních dávek) zamýšlejí (pro případ, že dovoatelka tyto nemovitosti bude vlastnit) uve- dené pozemky užívat.

Komentář: V publikovaném rozhodnutí je připomínána závažná okolnost, která v právní praxi není dostatečně reflektována, a to, že v případě dvoustranného právního úkonu nemůže defektní jednání jedné strany, jež se přičí dobrým mravům, samo o sobě způsobit neplatnost takového právního úkonu (smlouvy).

JUDr. Pavel Vrcha, Brno

20.

Řízení o zastavení výkonu rozhodnutí a námitka promlčení práva jako výkon práva v rozporu s dobrými mravy

§ 3 odst. 1 ObčZ

V řízení o zastavení výkonu rozhodnutí není vyloučeno posoudit námitku promlčení práva jako výkon práva v rozporu s dobrými mravy.

Usnesení NS z 31. 1. 2012, sp. zn. 20 Cdo 595/2010

K věci: OS ve Vsetíně zastavil výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech povinného. Dospěl k závěru, že námitka promlčení pohledávky je důvodná. Zároveň neshledal, že by vznesená námitka byla v rozporu s dobrými mravy. Uvedl, že úprava v § 408 ObchZ se od samého začátku účinnosti ObchZ nezměnila, že oprávněný je advokát a je rovněž zastoupen advokátem a že jednání jednatele povinné nelze považovat za úskočné

nebo takové, z něhož by bylo možno vyvozovat, že chtěla oprávněného uvést v omyl.

Odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně. Stejně jako soud prvního stupně dospěl k závěru, že právo oprávněného vymáhat svou pohledávku je promlčeno (§ 408 ObchZ). Dále uzavřel, že vznesení námítky promlčení není v rozporu s dobrými mravy a poukázal na rozhodnutí NS z 18. 12. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2398/2007. Tomuto závěru přitom nebrání ani závěr ÚS vyjádřený v rozhodnutích sp. zn. II. ÚS 309/95 nebo sp. zn. I. ÚS 643/04. Současně uvedl, že oprávněný prokazatelně musel vědět, že mu promlčecí lhůta začíná běžet od chvíle, kdy povinný začal být v prodlení; od této chvíle se měl začít o svá práva starat s péčí řádného hospodáře, aby svou pohledávku v rámci promlčecí doby jakýmkoliv způsobem zajistil.

Oprávněný v dovolání zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje otázce, zda § 3 ObčZ platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení. Uvedl, že odvolacím soudem zmíněné rozhodnutí NS řeší jen otázku, zda samotný úkon – podání návrhu na výkon rozhodnutí – může být podrobena zkoumání, zda je či není v rozporu s dobrými mravy. NS jako soud dovolací však dosud neřešil, zda i v řízení o výkon rozhodnutí lze uplatňovat regulativ dobrých mravů na vznesenou námitku promlčení. Uvedl, že odvolací soud se nezabýval skutkovými okolnostmi souzené věci a vůbec neřešil, zda právě ony nejsou výjimečného charakteru, a že vznesená námitka promlčení je skutečně v rozporu s dobrými mravy.

Povinná ve vyjádření k dovolání uvedla, že dovolacímu soudu nepřísluší v tomto procesním stadiu posoudit, zda v konkrétním případě byla vznesena námitka promlčení v rozporu s dobrými mravy.

Dovolání je důvodné.

Z odůvodnění: NS v usnesení z 28. 11. 2002, sp. zn. 20 Cdo 535/2002 (C 1814), formuloval závěr, že z hlediska případné existence rozporu s dobrými mravy lze posuzovat pouze výkon práv a povinností (formou právních úkonů či faktického chování) účastníků občanskoprávních vztahů, nikoli správnost rozhodnutí soudu; to je aktem aplikace práva, v jejímž rámci právě soud – v nalézacím řízení – posuzuje, zda k případnému rozporu s morálními pravidly při výkonu práv a povinností v hmotněprávních vztazích došlo. Podání návrhu na nařízení exekuce není výkonem práva ve smyslu § 3 odst. 1 ObčZ, nýbrž využitím možnosti poskytnuté oprávněnému procesním předpisem (§ 251 OSŘ) pro případ, že povinnost uložená exekucním titulem vydaným v nalézacím řízení nebyla splněna dobrovolně.

Z citovaného rozhodnutí je zřejmé, že NS otázku dobrých mravů posuzoval jen z pohledu podání návrhu na nařízení exekuce, a proto také odkaz odvolacího soudu na toto rozhodnutí je nepřipadný.

ÚS již v minulosti dovodil (srov. např. nález ÚS z 5. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 3168/09), že § 3 ObčZ platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení. Stejný závěr zaujal i NS v usnesení z 27. 5. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4579/2008. Ačkoliv se nálezy ÚS vztahují k nalézacímu řízení, není důvod činit jiný závěr pro řízení exekucní, v němž je námitka promlčení uplatňována v řízení o zastavení výkonu rozhodnutí či exekuce. I v tomto řízení mohou nastat situace, kdy uplatnění námítky promlčení je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí lhůty nezavinil (srov.

nález ÚS z 15. 1. 1997, sp. zn. II. ÚS 309/95). I pro exekuční řízení tedy platí, že obecně (zásadně) námitka promlčení v rozporu s dobrými mravy není; ve zcela výjimečných případech odůvodněných zvláštními okolnostmi proto její uplatnění může být shledáno v rozporu s dobrými mravy.

Dospěl-li odvolací soud k jinému právnímu závěru a z tohoto důvodu se nevypořádal s odvolacími námitkami týkajícími se skutkových zjištění soudu prvního stupně, zatížil tím řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Mgr. Michal Králík, Ph.D., Zlín, Brno

21.

Odpovědnost tzv. použitých osob za zásah do osobnostních práv

§ 13 ObčZ

Jestliže byl neoprávněný zásah do osobnosti způsoben někým, kdo byl použit jinou osobou k realizaci její činnosti, postihují občanskoprávní sankce podle § 13 ObčZ samotnou osobu, která jej použila; neoprávněný zásah se přičítá výlučně této samotné osobě. Zaměstnanci (popř. jiné použité osoby) neodpovídají osobně přímo postižené fyzické osobě, nýbrž jen těm osobám, které je ke své činnosti použily. Z mezi plnění pracovních úkolů či služebních povinností a přímé souvislosti s nimi nevybočuje taková činnost zaměstnance, která nepostrádá místní, časový a věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění pracovních úkolů či služebních povinností, popř. k výkonu úkolů, jež přímo souvisejí s plněním pracovních úkolů či plněním služebních povinností.

Pouze ve výjimečném případě, kdy by chování použité osoby bylo nutno vzhledem k okolnostem případu kvalifikovat jako vybočení z realizace činnosti zaměstnavatele (používající osoby), byla by postižitelná občanskoprávními sankcemi podle § 13 ObčZ přímo použitá osoba. Přitom z činnosti používající osoby nevybočuje každé chování zaměstnance, kterým způsobil nemajetkovou újmu na osobnosti dotčené fyzické osoby, a to ani takové, které by se stalo ve stavu opilosti nebo dokonce mělo povahu trestného činu. Přímá odpovědnost tzv. použité osoby nastupuje v případě, kdy způsobila jinému újmu sice v rámci dohodnuté či stanovené činnosti, ale svým jednáním výlučně sledovala zájmy či potřeby vlastní nebo třetích osob.

Rozsudek NS z 3. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1509/2011

K věci: VS v Praze mimo jiné změnil rozsudek KS v Plzni tak, že první žalovaný je povinen z titulu náhrady nemajetkové újmy v penězích zaplatit každému žalobci částku 100 000 Kč. Změnu odůvodnil tím, že bylo prokázáno, že první žalovaný jako řidič autobusu (podle dohody o provedení práce se společností provozující hromadnou dopravu) nepřizpůsobil rychlost jízdy stavu a povaze vozovky a technickým vlastnostem vozidla, a způsobil tak dopravní nehodu, při níž došlo k usmrcení 19 osob a k těžkému zranění 26 dalších osob, mimo to byl první žalovaný shledán vinným, že v přesně nezjištěné době na nezjištěném místě podstatně změnil obsah svého osvědčení o profesní způsobilosti řidiče. První žalovaný tak jednal v rámci plnění úkolů jako zaměstnanec třetího žalovaného. Odvolací soud nesdí-

lel závěr soudu prvního stupně, že povinnost k náhradě nemajetkové újmy prvního žalovaného nestíhá, neboť první žalovaný vybočil z rámce pověřené vymezené činnosti právnické osoby. V době nehody jel nepovolenou rychlostí a dostatečně se nevěnoval řízení autobusu, sjel zjevně bez omluvitelného důvodu na nezpevněnou krajnici, což mělo za následek předmětnou dopravní nehodu. Vybočil i tím, že padělal a pozměňoval veřejnou listinu. Pokud by údaje v listině opravňující ho k řízení autobusu neměl, neuzavřela by s ním dopravní společnost dohodu o pracovní činnosti. První žalovaný tak nese odpovědnost za neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobců, kterou žalobci utrpěli tím, že jejich syn byl při dopravní nehodě usmrcen.

Dovolací soud k dovolání prvního žalovaného neshledal rozhodnutí odvolacího soudu správným.

Z odůvodnění: Odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) dovodil neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobců, konkrétně do práva na jejich soukromí, jehož součástí je i rodinný život, který byl smrtí jejich syna zcela neodčinitelným způsobem narušen. Sám pak dospěl k závěru, že odpovědnost za ve sporu popisovaný zásah nese (těž) první žalovaný, protože při svém jednání, resp. činnosti, vybočil *porušením řady právních předpisů z rámce plnění úkolů svého zaměstnavatele, takže by bylo v rozporu s požadavkem na spravedlivé rozhodnutí, aby také on nenesl část odpovědnosti za popsany zásah vedle třetího žalovaného.*

Jestliže byl neoprávněný zásah do osobnosti způsoben někým, kdo byl použit právnickou osobou či jinou fyzickou osobou k realizaci činnosti této právnické osoby či jiné fyzické osoby (hovořilo se o rámci, resp. o mezích úkolů; aktuálně se zvyrazňuje místní, časový a věcný vztah k plnění činnosti), postihují v rámci analogie § 420 odst. 2 ObčZ ve spojení s § 853 ObčZ občanskoprávní sankce podle § 13 ObčZ samotnou právnickou či fyzickou osobu, neboť neoprávněný zásah se přičítá výlučně této samotné právnické osobě či jiné fyzické osobě. Zaměstnanec, popř. jiná použitá osoba neodpovídají osobně přímo postižené fyzické osobě, nýbrž jen té právnické či fyzické osobě, které je ke své činnosti použily (odpovídají tak pouze v tzv. vnitřním vztahu). Pouze ve výjimečném případě, tj. kdyby chování zaměstnance právnické, popř. fyzické osoby bylo nutno vzhledem k okolnostem případu kvalifikovat jako vybočení (exces) z realizace činnosti právnické či fyzické osoby, která byla touto právnickou či fyzickou osobou pro jejich činnost použita, byla by postižena občanskoprávními sankcemi podle § 13 ObčZ vůči postižené fyzické osobě přímo tato použitá osoba, zpravidla zaměstnanec; z činnosti právnické či fyzické osoby nevybočuje každé chování zaměstnance, kterým způsobil nemajetkovou újmu na osobnosti dotčené fyzické osoby, a to ani takové, které by dokonce mělo povahu trestného činu (viz např. též rozsudek NS z 20. 5. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1096/2009, apod.). Jinak řečeno, z mezi plnění úkolů organizace (z mezi plnění pracovních úkolů a přímé souvislosti s ním, z mezi služebních povinností a přímé souvislosti s ním) nevybočuje taková činnost pracovníka (zaměstnance), která nepostrádá místní, časový a věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění úkolů organizace (k plnění pracovních úkolů, k plnění služebních povinností, popř. k výkonu úkolů, jež přímo souvisejí s plněním pracovních úkolů či plněním služebních povinností (srov. Rc 55/71). Proto se v uvedeném judikátu mimo jiné dovozuje, že z tohoto pohledu neobstojí např. paušální závěr, že snad z mezi plnění úkolů zaměstnavatele (z mezi plnění pracovních úkolů a přímé souvislosti s ním, z mezi plnění

služebních povinností a přímé souvislosti s ním) vybočuje každá činnost pracovníka (zaměstnance), jíž způsobil škodu a jež je trestným činem (přečinem, přestupkem). Podobně neobstojí závěr, že snad vybočení z mezí plnění úkolů zaměstnavatele (z mezí plnění pracovních úkolů a přímé souvislosti s ním, z mezí plnění služebních povinností a přímé souvislosti s ním) je dáno již tím, že zaměstnanec plnil úkoly zaměstnavatele (plnil pracovní úkoly, plnil služební povinnosti, popř. vykonával úkony, jež přímo souvisejí s plněním pracovních úkolů či plněním služebních povinností) např. ve stavu opilosti apod.

V této souvislosti je možno podpůrně zmínit např. též usnesení NS z 30. 8. 2010, sp. zn. 11 Tdo 561/2010 (Rt 43/2011), v němž bylo mj. konstatováno, že ke škodě na cizím majetku může dojít i v případě, že pachatel jedná jako osoba použitá k činnosti právnické nebo fyzické osoby (např. jako zaměstnanec). Pro účely náhrady škody přitom platí, že pachatel odpovídá za škodu v rozsahu uvedeném v § 420 odst. 2 ObčZ. *Naproti tomu se citované ustanovení neuplatní, pokud pachatel škodu způsobil sice v rámci činnosti právnické nebo fyzické osoby, ale svým jednáním výlučně sledoval vlastní zájmy nebo zájmy třetí osoby.* Tedy podle výše uvedeného ustanovení je škoda způsobena právnickou osobou anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle ObčZ neodpovídají. Jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů tím není dotčena. Podmínkou uplatnění tohoto ustanovení je, že osoba byla „použita k činnosti“ právnické nebo fyzické osoby.

„Osoba použitá k činnosti“ *neprovádí práci či jinou činnost vlastním jménem a na vlastní riziko, ale pro právnickou nebo fyzickou osobu podle jejích příkazů a pokynů, popřípadě v jejím zájmu i bez pokynu.* Jestliže však při činnosti, kterou byla škoda způsobena, sledoval škůdce výlučně uspokojování osobních zájmů či potřeb svých nebo třetích osob, jedná se o exces. V takovém případě se § 420 odst. 2 ObčZ neuplatní, ale nastupuje přímá odpovědnost osoby, která byla právnickou nebo fyzickou osobou použita.

Z odůvodnění napadeného rozsudku ovšem vyplývá, že odvolací soud z vyložených zásad fakticky nevychází, resp. zcela zřetelně je neodůvodněně (bez konkrétního zákonného podkladu) modifikuje úvahou, že odpovědnost za ve sporu popisovaný zásah nese (též) první žalovaný, protože při svém jednání, resp. činnosti, vybočil porušením řady právních předpisů z rámce plnění úkolů svého zaměstnavatele, takže by bylo v rozporu s požadavkem na spravedlivé rozhodnutí, aby také on nenesl část odpovědnosti za popsany zásah vedle třetího žalovaného. Ač si je dovolací soud plně vědom skutečnosti, že první žalovaný v rozhodné době porušil řadu povinností (a to i v intenzitě trestného činu), přesto ze spisu nevyplývá, že by toto jednání bylo možno kvalifikovat jako exces, které by v posuzovaném případě vyloučilo analogickou aplikaci § 420 ObčZ.

Dovoláním napadené rozhodnutí VS v Praze tedy nelze pokládat v napadeném výroku za správné.

JUDr. František Balák, Strakonice

RODINNÉ PRÁVO

22.

Výběr peněžních prostředků z účtu a vypořádání SJM

§ 145 odst. 2 ObčZ

Výběr peněžních prostředků z účtu nemůže být neplatným právním úkonem, a to ani v případě, že se vymyká obvyklé správě společného majetku manželů. Přesahuje-li však následné nakládání s vybranými prostředky rámec obvyklé správy společného majetku, pak k němu nelze přihlížet, a tyto prostředky je třeba zařadit do SJM a vypořádat.

Usnesení NS z 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 4021/2010

K věci: Šlo o vypořádání SJM; žalovaná mj. žádala, aby byla vypořádána částka 2 040 000 Kč, kterou žalobce odčerpal výběry po 30 000 Kč z jeho účtu v době od srpna 2004 do 1. 12. 2005; šlo podle ní o neplatné výběry. V nalézacím řízení nebyla úspěšná a ani NS jejímu dovolání nevyhověl.

Z odůvodnění: Prostředky tvořící SJM může každý z manželů vybírat z účtu a používat pro běžnou spotřebu (*Dvořák, J., Spáčil, J.* Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 134). Proto při vypořádání SJM soudem nelze přihlížet k částkám, které byly vybrány z účtu nebo z vkladní knížky, na níž byly uloženy úspory manželů, a spotřebovány za trvání manželství,

pokud ovšem nešlo o prostředky vynaložené na výlučný majetek jednoho z manželů nebo o prostředky, s nimiž bylo nakládáno v rozporu s § 145 odst. 2 ObčZ (Rc 6/1972, rozsudek NS z 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99, C 45). Jde tedy o posouzení toho, zda nakládání s majetkem v konkrétním případě tvoří obvyklou správu majetku v SJM (§ 145 odst. 2 ObčZ). Z dosavadní judikatury se podává, že na to, zda právní úkon manžela je ve smyslu § 145 odst. 2 ObčZ obvyklou správou majetku v SJM, či ji přesahuje, je třeba usuzovat z konkrétních majetkových poměrů manželů, je však třeba přihlížet i k obecným zvyklostem (viz rozsudek NS z 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006, C 7147).

To, zda v dané věci jde vzhledem k majetkovým poměrům manželů o obvyklou správu, ponechává zákon na úvaze soudů rozhodujících o vypořádání SJM; jejich úvahu by mohl dovolací soud přezkoumat, jen pokud by byla zjevně nepřiměřená. Tak tomu však v dané věci nebylo. Soud prvního stupně přihlídl zejména k vysokým výdělkům žalobce, k nákladům na dovolenou s dětmi a také k nákladům na návštěvy rodičů v Anglii. Soud řádně vysvětlil, proč výběry z účtu provedené žalobcem, resp. následné nakládání s vybranými prostředky nepovažoval za neoprávněné, jdoucí nad rámec obvyklé správy společného majetku účastníků, a jeho úvahy nejsou zjevně nepřiměřené; není tu nic, co by založilo z tohoto hlediska zásadní právní význam napadeného rozhodnutí.

K problematice tvrzené neplatnosti výběrů z účtů u peněžního ústavu (zde prostřednictvím bankomatů) se uvádí: Vy-

běr prostředků z účtu nemůže být neplatným právním úkonem, a to ani v případě, že se vymyká obvyklé správě společného majetku. Pokud se snad někdy v této souvislosti judikatura o neplatnosti zmínila (viz rozsudek NS z 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99), bylo tomu tak proto, že současně pojednávala o nakládání s věcmi, které je v takovém případě realizováno relativně neplatným úkonem. Samotný výběr z účtu takto kvalifikován být nemůže; přesahuje-li však následné nakládání s vybranými prostředky rámec obvyklé správy, pak k němu nelze přihlížet, a tyto prostředky je třeba zařadit do SJM a vypořádat.

Komentář: Toto rozhodnutí rozvádí právní závěr obsažený v rozsudku NS z 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99 (C 45), ve kterém se uvádí: *Jestliže jeden z manželů nakládal s věcí nebo úsporami, které jsou v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, způsobem, který je v rozporu s § 145 odst. 1 ObčZ ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb., pak k tomuto neplatnému právnímu úkonu nelze přihlížet a věc nebo úspory je třeba zařadit do masy bezpodílového spoluvlastnictví a vypořádat. Příkazání vkladu na vkladní knížce některému z účastníků výrokem rozsudku však nepřichází v úvahu, jestliže ke dni zániku bezpodílového spoluvlastnictví účastníků vklad na vkladní knížce již neexistoval. Pokud neexistoval, protože účastník vklad bez souhlasu druhého účastníka za trvání manželství vybral a spotřeboval pro sebe, je třeba vybranou částku zařadit do bezpodílového spoluvlastnictví účastníků a vypořádat ji. Přitom však není třeba, aby povinnost prvního účastníka tuto částku do společného majetku nahradit byla vyslovena výrokem rozsudku.* Vychází se z myšlenky, že samotný výběr z účtu ještě není protiprávní, takové však může být následné nakládání s vybranými prostředky.

JUDr. Jiří Spáčil, Brno

23.

Smluvní nabytí nemovitosti jedním z manželů a SJM. Nabytí věci do SJM a dobré mravy

§ 3 odst. 1, § 132, § 143 odst. 1 písm. a) ObčZ

1. Je-li účastníkem smlouvy o převodu nemovitosti jen jeden z manželů a bude-li do katastru nemovitostí zapsán jako vlastník jen on, přesto se druhý manžel, i když nebyl účastníkem kupní smlouvy, stane bezpodílovým spoluvlastníkem nabyté nemovitosti, nebyl-li mezi manžely modifikován rozsah SJM smlouvou nebo rozhodnutím soudu či nebyly-li dány jiné důvody pro uplatnění tzv. zákonné výluky.

2. SJM vzniká, jsou-li splněny zákonné podmínky jeho vzniku; to, že v konkrétní věci jsou dány z hlediska dobrých mravů ve vztahu k nabytí věci skutečnosti svědčící jednomu z manželů, se může projevit jen v tom, komu z nich bude věc přikázána, příp. ve stanovení disparity (nerovnosti) podílů, nikoliv při zařazení věci do SJM.

Usnesení NS z 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 47/2011

K věci: Šlo o vypořádání SJM; žalovaný mj. popíral, že jistá nemovitost je v SJM s tím, že ji koupil on sám v době, kdy účastníci již spolu nežili, a je taky v katastru nemovitostí veden jako vlastník. Je též v rozporu s dobrými mravy, aby nemovitost, o jejíž nabytí se podstatnou mírou zaslou-

žil, byla součástí SJM. Tyto argumenty uplatnil i v dovolání, které však NS neshledal přípustným.

Z odůvodnění: Dovolací soud nemá pochybnost o tom, že je-li účastníkem smlouvy o převodu nemovitosti jen jeden z manželů, bude do katastru nemovitostí zapsán vkladem on sám. Druhý manžel, i když nebyl účastníkem kupní smlouvy, se stane bezpodílovým spoluvlastníkem nabyté nemovitosti, nebyl-li mezi manžely modifikován rozsah SJM smlouvou (§ 143a ObčZ) nebo rozhodnutím soudu (§ 148 odst. 1 a 2 ObčZ) či nebyly-li dány jiné důvody pro uplatnění tzv. zákonné výluky ve smyslu § 143 odst. 1 ObčZ (srov. též Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 76 a násl.). To znamená, že takto nabytá věc je ve SJM. Tento závěr je v souladu se zásadou, že v případě rozporu mezi právním stavem evidovaným v katastru nemovitostí a stavem skutečným musí soud vycházet ze skutečného stavu (rozsudek NS z 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 646/2009). Vyplývá též z výslovného znění § 143 odst. 1 písm. a) ObčZ, podle kterého je v SJM majetek „nabytý některým z manželů nebo jimi oběma“. Tento závěr je i v souladu s konstantní soudní praxí.

Lze též poukázat na rozsudek NS z 31. 3. 2010, sp. zn. 22 Cdo 506/2008, ve kterém se uvádí: *Obecně totiž není vyloučeno, aby naléhavý právní zájem na určovací žalobě v průběhu řízení pominul, popř. aby teprve nastal. Podle názoru dovolacího soudu lze za trvání SJM připustit existenci naléhavého právního zájmu na určení, že určitá věc náleží do SJM, zvláště jde-li o nemovitost, která je evidována v katastru nemovitosti. Dovolací soud však má za to, že v případě neshody mezi manžely o tom, zda určitá věc patří či nepatří do SJM, není bez významu, zda taková sporná otázka nemůže být již řešena jako předběžná v rámci řízení o vypořádání SJM, jestliže to již (k dané věci) zaniklo. V řízení o vypořádání SJM soud nejprve řeší jako předběžnou otázku, zda majetkové hodnoty, které účastníci učinili předmětem řízení, skutečně do jejich SJM patří, a jestliže na ni kladně odpoví, přikáže je některému z účastníků (popř. oběma do podílového spoluvlastnictví) a rozhodne o finančním plnění (náhradě) za takové příkazání. Jestliže je odpověď záporná, žalobu v tomto rozsahu zamítne. Z uvedeného je zřejmé, že otázka společného vlastnictví k určité věci je v rámci řízení o vypořádání SJM otázkou předběžnou pro vlastní vypořádání.*

Dovolatelovo tvrzení, že smlouva, kterou nabyt spornou nemovitost do vlastnictví, je platná, tak nejenže nevyvrací, ale podporuje závěry, ke kterým soudy dospěly; platnost a účinnost této smlouvy je totiž předpokladem pro zařazení nemovitosti do SJM.

Tvrzeným rozporem postupu soudu s dobrými mravy není třeba se zabývat již proto, že soud prvního stupně učinil a odůvodnil závěr, že tu nebyla žádná mimořádná zásluha žalovaného o nabytí věci (jeho zásluhy o údržbu a modernizaci zohlednil při stanovení tzv. disparity podílů). Lze dodat, že SJM je dáno, jsou-li splněny zákonné podmínky jeho vzniku; to, že v konkrétní věci jsou dány z hlediska dobrých mravů skutečnosti svědčící jednomu z manželů, se může projevit jen v tom, komu z nich bude věc přikázána, příp. ve stanovení disparity (nerovnosti) podílů, nikoliv při zařazení věci do SJM (obdobně viz např. rozsudek NS z 4. 5. 1999, sp. zn. 22 Cdo 471/99, PR 8/1999 s. 429, týkající se vztahu žaloby na určení vlastnictví a dobrých mravů).

Komentář: Na rozdíl od úpravy vzniku práva nájmu bytu včetně bytu družstevního (§ 703 odst. 3 ObčZ) není pro zařazení věci do SJM rozhodné, zda v době jejího nabytí spolu manželé trvale žili; na tom nic nezmění ani NObčZ. Je ovšem zřejmé, že v některých případech se může aplikace tohoto pravidla jevit jako nespravedlivá. Pak nezbude než

přistoupit ke stanovení nestejných podílů na vypořádávaném jmění (tzv. disparita podílů), ke kterému se ostatně judikatura NS, zdůrazňující nutnost posuzovat individuální aspekty každé věci, oproti minulosti stále častěji přiklání.

JUDr. Jiří Spáčil, Brno

SPRÁVNÍ PRÁVO

24.

Zhodnocení doby důchodového pojištění

§ 82 a násl. SŘS
§ 38 a násl. ScZabPůs
§ 11 odst. 2 PojDůch

Pro zhodnocení doby důchodového pojištění jsou rozhodující pouze údaje vyznačené na jednotlivých evidenčních listech důchodového pojištění, které jsou následně podkladem pro přiznání důchodu a pro výpočet jeho výše. Poznámka vyznačená příslušnou okresní správou sociálního zabezpečení na potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) týkající se nezhodnocené doby důchodového pojištění nikomu nezakládá žádné nároky ani žádné nároky neupírá, a proto tato poznámka nepředstavuje úkon, který by byl sám o sobě zásahem do práv, jak předvídá § 82 a násl. SŘS.

Rozsudek KS v Ústí nad Labem z 26. 9. 2012, č. j. 15 Ca 300/2008-39

K věci: Žalobkyně Ing. L. M. se včas podanou žalobou domáhala ochrany před nezákonným zásahem žalované strany, který spatřovala v tom, že na potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) ze dne 21. 8. 2008 žalovaná Okresní správa sociálního zabezpečení Chomutov poznamenala dne 8. 10. 2008 údaj, že „od 1. 7. 2002 důchodové pojištění nezhodnoceno“. Předmětnou žalobou na ochranu před nezákonným zásahem se pak žalobkyně domáhala, aby soud vyslovil, že žalované se zakazuje, aby v porušování práva žalobkyně pokračovala, a přikazuje, aby žalovaná obnovila stav před zásahem a aby z potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) odstranila vydaný pokyn ze dne 8. 10. 2008 pro mzdové, personální a důchodové účely o tom, že od 1. 7. 2002 není zhodnoceno důchodové pojištění žalobkyně. Současně žalobkyně požadovala, aby soud uložil žalované povinnost uhradit jí náhradu nákladů za předmětné soudní řízení. Soud žalobu pro nedůvodnost zamítl.

Z odůvodnění: Pro posouzení důvodnosti předmětné žaloby má zásadní význam právě skutečnost, o jaký typ žaloby ve správním soudnictví ve smyslu § 4 SŘS se jedná. V dané věci má soud nesporně za to, že předmětné řízení je vedeno v intencích § 82 a násl. SŘS, tedy výlučně o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu. Úkolem soudu bylo proto vyhodnotit, zda žalovanou učiněná písemná poznámka, že „od 1. 7. 2002 důchodové pojištění nezhodnoceno“, a to na potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) ze dne 21. 8. 2008, představuje nezákonný zásah, či nikoliv.

NSS ve svém rozsudku z 17. 3. 2005, č. j. 2 Aps 1/2005-65 (603/2005 Sb. NSS), konstatoval, že ochrana podle § 82 a násl. SŘS je důvodná tehdy, jsou-li kumulativně splněny následující podmínky: Žalobce musí být přímo (1. podmínka) zkrácen na svých právech (2. podmínka) nezákonným (3. podmínka) zásahem, pokynem nebo donucením („zásahem“ správního orgánu v širším smyslu) správního orgánu, které nejsou rozhodnutím (4. podmínka), a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo (5. podmínka), přičemž „zásah“ v širším smyslu nebo jeho důsledky musí trvat nebo musí hrozit opakování „zásahu“ (6. podmínka). Není-li byt jen jediná z uvedených podmínek splněna, nelze ochranu podle § 82 a násl. SŘS poskytnout. Závěry z tohoto judikátu lze přitom nepochybně aplikovat na daný případ, třebaže v důsledku novely SŘS účinné od 1. 1. 2012 došlo k jisté změně právní úpravy týkající se žalob na ochranu před nezákonným zásahem. V důsledku novely SŘS účinné od 1. 1. 2012 totiž došlo k významnému rozšíření tzv. 6. podmínky i na případy, kdy provedený zásah již netrvá a žalobce má možnost se nově domáhat určení, zda zásah byl nezákonný, či nikoliv. To však není případ žalobkyně, neboť v dané věci je mezi účastníky nesporné, že žalobkyně rozporovaný zásah, a to v podobě učinění písemné poznámky žalovanou na potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) ze dne 21. 8. 2008, stále trvá.

V právě citovaném rozsudku NSS z 17. 3. 2005 bylo zároveň i vysloveno, že přípis správního orgánu určité osobě, který obsahuje sdělení o stavu určitých věcí nebo určitého řízení, přímo nevynutitelnou výzvu, aby něco učinila, a informaci o případných negativních důsledcích, které tuto osobu za určitých zákonem předvídaných podmínek mohou postihnout, ještě nelze považovat za zkrácení subjektivních práv této osoby, jakkoli samozřejmě takovou osobu mohou znejistit v náhledu na její právní pozici a vyvolat v ní pocit jistého ohrožení. Právní řád totiž neposkytuje a ani nemůže poskytovat ochranu před subjektivním (a nezřídka i psychologicky zcela pochopitelným a z lidského hlediska důvodným) pocitem ohrožení či nejistoty, nýbrž jen ochranu subjektivních práv, tedy konkrétních práv určité osoby.

Pro posouzení předmětné žaloby má význam i rozsudek NSS z 31. 7. 2006, č. j. 8 Aps 2/2006-95, v němž bylo konstatováno, že ne každá případná nezákonnost při provádění daňové kontroly představuje nezákonný zásah. Nezákonný postup pracovníků správce daně při provádění daňové kontroly může být nezákonným zásahem pouze za splnění podmínek nastíněných ve výše zmíněném rozsudku NSS z 17. 3. 2005. Prostřednictvím žaloby na ochranu před nezákonným zásahem nelze podrobovat testu zákonnosti jednotlivé procesní úkony správního orgánu, které zpravidla směřují k vydání rozhodnutí a samy o sobě nepředstavují zásah do práv účastníka řízení.

S ohledem na výše předestřenou právní úpravu a relevantní judikaturu NSS vztahující se k žalobám na ochranu před nezákonným zásahem se soud přednostně zabýval otázkou, zda jsou splněny výše uvedené podmínky pro poskytnutí ochrany dle § 82 a násl. SŘS. Soud přitom dospěl k závěru, že výše uvedené podmínky zakotvené v § 82 a násl. SŘS, které přehledně precizoval NSS ve svém shora citovaném rozsudku z 17. 3. 2005, nejsou všechny splněny.

Soud je toho názoru, že poznámka vyznačená žalovanou na dotyčném potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) týkající se nezhodnocené doby důchodového pojištění žalobkyni nezakládá žádné nároky ani jí žádné nároky neupírá. Při učinění tohoto dílčího závěru soud vycházel ze skutečnosti, že pro zhodnocení doby důchodového pojištění jsou rozhodující údaje vyznačené na jednotlivých evidenčních listech důchodového pojištění, které jsou následně podkladem pro přiznání důchodu a pro výpočet jeho výše, jak vyplývá z § 38 a násl. zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení („ScZab-Půs“). Naproti tomu pro zhodnocení doby důchodového pojištění nejsou rozhodující písemné poznámky na potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) případně učiněné příslušnou okresní správou sociálního zabezpečení včetně žalované. Žalovaná údaj o nezhodnocené době pojištění neměla na dotyčné potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) uvádět, jelikož tento údaj na této listině nemá žádnou relevanci. Soud má za to, že pokud tak žalovaná přesto učinila, nepředstavuje tento její úkon sám o sobě zásah do práv žalobkyně, jak předvídá § 82 a násl. SŘS, neboť tato písemná poznámka provedená žalovanou na potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) žalobkyni nezakládá žádné nároky ani jí žádné nároky neupírá. Žalovanou provedená písemná poznámka obsahující informaci o případných negativních důsledcích z pohledu zhodnocení doby důchodového pojištění, které žalobkyni za určitých zákonem předvídaných podmínek mohou postihnout, ještě nelze považovat za zkrácení subjektivních práv žalobkyně, jakkoli samozřejmě žalobkyně může znejistět v náhledu na svou právní pozici a mít pocit jistého poškození při posuzování svého nároku na důchod. Soud ve shodě s NSS připomíná, že právní řád neposkytuje a ani nemůže poskytovat ochranu před subjektivním, třebaže mnohdy i psychologicky pochopitelným a z lidského hlediska důvodným pocitem ohrožení či nejistoty, nýbrž jen ochranu subjektivních práv čili konkrétních práv určité osoby.

K případnému zásahu do práv žalobkyně v dané problematice tak může dojít teprve tehdy, kdy na základě žádosti žalobkyně bude zahájeno příslušné správní řízení o přiznání důchodu a žalovaná strana bude mít obligatorní povinnost zabývat se i zhodnocením či nezhodnocením doby důchodového pojištění za dobu trvání pracovního poměru žalobkyně u společnosti A., s. r. o., přičemž její náhled na danou otázku by se měl promítnout do jejího rozhodnutí o dotyčné žádosti. Zde je třeba podotknout, že pokud by žalobkyně byla toho názoru, a to přes srozumění se s právní úpravou zakotvenou zejména v § 11 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění („PojDůch“), ve znění platném od 1. 7. 2002, že tímto případným rozhodnutím dochází k zásahu do jejích práv, nic jí nebrání v tom, aby se po vyčerpání řádných opravných prostředků domáhala poskytnutí ochrany u správního soudu, ovšem nikoliv prostřednictvím žaloby na ochranu před nezákonným zásahem ve smyslu § 82 a násl. SŘS, nýbrž prostřednictvím žaloby proti roz-

hodnutí ve smyslu § 65 a násl. SŘS. K tomu soud rovněž dodává, že s ohledem na skutečnost, že předmětné řízení bylo vedeno nikoliv o žalobě proti rozhodnutí, nýbrž o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem, a skutečnost, že soud dospěl k závěru, že písemná poznámka provedená žalovanou na potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) ze své podstaty nemůže představovat nezákonný zásah ve smyslu § 82 a násl. SŘS, ztratilo naprosto na významu pro vyhodnocení důvodnosti předmětné žaloby, aby se soud věcně zabýval otázkou, zda žalobkyně byla či nebyla v období od 1. 7. 2002 do 31. 3. 2008 skutečně důchodově pojištěna. Tato otázka by měla být eventuálně nastolena nejprve v případně vedeném správním řízení o přiznání důchodu a poté případně v následném řízení před soudem vedeném ovšem o žalobě proti rozhodnutí ve smyslu § 65 a násl. SŘS. Soud má za to, že pokud by se věcně zabýval dotyčnou otázkou již v předmětném řízení, jak požadovala žalobkyně, nepřipustně by tím nahrazoval činnost správního orgánu. Úkolem správních soudů totiž není nahradit správní orgán v jeho odborné rozhodovací kompetenci ani nahradit správní uvážení uvážením soudním, ale naopak posoudit, zda se správní orgán v napadeném rozhodnutí dostatečně vypořádal se zjištěným skutkovým stavem, resp. zda řádně a úplně zjistil skutkový stav, a zda tam, kde se jeho rozhodnutí opíralo o správní uvážení, nedošlo k vybočení z mezí a hledisek stanovených zákonem. Z tohoto důvodu soud vyhodnotil v daném řízení jako irelevantní námitku žalobkyně o tom, že žalovaná strana neprovedla dostatečná skutková zjištění ohledně období od 1. 7. 2002 do 31. 3. 2008, za které údajně není důchodově pojištěna.

Pro úplnost soud ještě poznamenává, že o předmětné žalobě rozhodoval rozsudkem, a nikoliv případným usnesením, neboť posouzení, zda úkon správního orgánu může být pojmově nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením ve smyslu § 82 SŘS, je otázkou důvodnosti žaloby (součástí rozhodnutí ve věci samé), nikoli otázkou existence podmínek řízení dle § 46 odst. 1 písm. a) SŘS, což plně koresponduje závěrům obsaženým v usnesení rozšířeného senátu NSS z 16. 12. 2008, č. j. 8 Aps 6/2007-247 (1773/2009 Sb. NSS).

Komentář: V daném případě došlo ze strany žalované k jistému pochybení, neboť ta neměla údaj o nezhodnocené době pojištění na dotyčný zápočtový list uvádět, jelikož tento údaj na zápočtovém listu nemá žádnou relevanci. Poznámka vyznačená žalovanou na dotyčném zápočtovém listu týkající se nezhodnocené doby důchodového pojištění ovšem žalobkyni nezakládá žádné nároky ani žádné nároky jí neupírá, neboť pro zhodnocení doby důchodového pojištění jsou rozhodující údaje vyznačené na evidenčních listech důchodového pojištění, které jsou následně podkladem pro přiznání důchodu a pro výpočet jeho výše, nikoli údaje uvedené na zápočtovém listu. S ohledem na skutečnost, že písemná poznámka provedená žalovanou na potvrzení o době trvání pracovního poměru (zápočtový list) ze své podstaty nemůže představovat nezákonný zásah ve smyslu § 82 a násl. SŘS, soud vyhodnotil předmětnou žalobu na ochranu před nezákonným zásahem jako neopodstatněnou.

Poznámka: Kasační stížnost nebyla podána.

JUDr. Markéta Lehká, Ph.D., Ústí nad Labem

25.

Soudní ochrana při provádění daňové kontroly

§ 79 a násl., § 82 a násl. SŘS

§ 72 DPHZ

§ 87 odst. 1, § 85 odst. 4, § 89 odst. 1 DŘ

Žalobou na ochranu proti nečinnosti správního orgánu se v případě provádění daňové kontroly lze bránit v případech, kdy správce daně nekoná žádné úkony, činí úkony toliko formální nebo jinak daňovou kontrolu prodlužuje. Avšak v případě, kdy je správce daně v daňové kontrole činný a daňový subjekt má za to, že postupuje v rozporu se zákonem, a to ať již ve fázi zahájení daňové kontroly, nebo v jejím průběhu, otevírá se mu prostor pro podání žaloby na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu podle § 82 a násl. SŘS, a nikoliv prostor pro žalobu na ochranu proti nečinnosti správního orgánu podle § 79 a násl. SŘS.

Rozsudek KS v Ústí nad Labem z 13. 8. 2012, č. j. 15 A 41/2012-30

K věci: Žalobkyně společnost G., a. s., se žalobou na ochranu proti nečinnosti žalovaného Finančního úřadu v Děčíně podanou soudu dne 13. 4. 2012 domáhala, aby žalovaný byl povinen vydat rozhodnutí o dani z přidané hodnoty za zdaňovací období 3. čtvrtletí 2011 a nahradit k rukám právního zástupce žalobce náklady řízení, a to vše do čtrnácti dnů od právní moci rozsudku.

Žaloba není nedůvodná.

Z odůvodnění: Žalobou na ochranu proti nečinnosti správního orgánu ve smyslu § 79 odst. 1 SŘS se po bezvýsledném vyčerpání prostředků k nápravě nečinnosti ve správním řízení lze domáhat, aby v případě nečinnosti správního orgánu soud uložil příslušnému nečinnému správnímu orgánu povinnost vydat rozhodnutí ve věci samé nebo osvědčení. Žalovaným je podle odstavce 2 téhož ustanovení ten správní orgán, jenž má podle žalobního tvrzení povinnost rozhodnutí vydat. Podle § 81 odst. 1 SŘS soud rozhoduje na základě skutkového stavu zjištěného ke dni svého rozhodnutí.

Ze správního spisu postoupeného žalovaným vyplývá, že žalovaný dne 10. 11. 2011 vydal výzvu podle § 89 odst. 1 DŘ k odstranění pochybností spočívajících v tom, že žalobkyně vykázala nadměrný odpočet podle § 72 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty („DPHZ“), za období 3. čtvrtletí roku 2011 ve výši 2 465 859 Kč. Vykázaná přijatá zdanitelná plnění v tomto i předcházejících zdaňovacích obdobích jsou výrazně vyšší než přijatá zdanitelná plnění, která v daňovém přiznání běžně uvádí. Ve výzvě žalovaný specifikoval doklady, jejichž předložení po žalobkyni požadoval. Dne 5. 12. 2011, dne 13. 12. 2011 a dne 16. 12. 2011 došlo k předání dokladů. Po dalším řízení, při kterém žalovaný zajišťoval další doklady od Magistrátu města Děčín, stavebního úřadu, byla u žalobce protokolem z 9. 1. 2012 zahájena daňová kontrola podle § 87 odst. 1 a § 85 odst. 4 DŘ v rozsahu přijatých a uskutečněných zdanitelných plnění vykázaných v oddíle C přiznání k dani z přidané hodnoty za zdaňovací období 3. čtvrtletí roku 2011. Předmětem daňové kontroly je daň z přidané hodnoty za zdaňovací období 3. čtvrtletí roku 2011. Tato daňová kontrola dle správního spisu dosud neskončila, jak shodně potvrdili účastníci řízení při jednání soudu.

Žalobkyně ve své žalobě napadá zákonné zahájení postupu k odstranění pochybností a následně zpochybňuje i zákonnost probíhající daňové kontroly, v čemž pak spatřuje nečinnost žalovaného.

Předně je možno obecně konstatovat, že žaloba na nečinnost podle § 79 a násl. SŘS je prostředkem právní ochrany proti účelově prodlužovanému postupu k odstranění pochybností, samotné zahájení postupu k odstranění pochybností lze napadnout žalobou proti rozhodnutí správního orgánu podle § 65 a násl. SŘS (srov. rozsudek NSS z 16. 11. 2010, č. j. 9 Aps 5/2010-81, 2261/2011 Sb. NSS). Ani jedna z uvedených situací však v projednávaném případě nenastala.

Je zřejmé, že v daném případě již přešla činnost žalovaného do další fáze nalézacího řízení, a to do daňové kontroly. Soud posuzuje skutkový stav zjištěný ke dni svého rozhodnutí a je patrné, že již byl ukončen postup k odstranění pochybností a nečinnost by mohla být shledána v daňové kontrole, čehož se žalobkyně domáhá. Nicméně žalobkyně napadá samotnou zákonnost zahájení daňové kontroly a netvrdí, že by žalovaný nečinil žádné úkony, což ze spisu ostatně ani nevyplývá, ale tvrdí, že k těmto úkonům pro nezákonnost zahájení daňové kontroly nelze přihlížet. Tyto dvě situace je však nutno od sebe důsledně odlišovat.

Jak vyplývá z judikatury NSS (viz usnesení rozšířeného senátu NSS z 31. 8. 2005, sp. zn. 2 Afs 144/2004, 735/2006 Sb. NSS), *daňová kontrola sama představuje zásah správního orgánu ve smyslu § 82 SŘS. Zda jde o zásah nezákonný, který porušuje subjektivní právo žalobce, nebo o zásah jsoucí v souladu s právem, je již závěrem o věcné legitimaci. V tomto smyslu je zapotřebí přisvědčit úvahám vysloveným v rozsudku NSS z 3. 6. 2004, č. j. 2 Afs 17/2003-54, podle něhož pod pojem zásahu spadá velké množství faktických činností správních orgánů, ke kterým jsou různými zákony oprávněny. Jde o úkony neformální, pro které mohou a nemusí být stanovena pravidla, např. faktické pokyny (typicky v dopravě), bezprostřední zásahy (při ohrožení, při demonstraci, příkazy ke zjednání nápravy), zajišťovací úkony atd. Jedná se tedy obecně o úkony, které nejsou činné formou rozhodnutí, ale přesto jsou závazné pro osoby, vůči nimž směřují. Tyto osoby jsou povinny na jejich základě něco konat, nějaké činnosti se zdržet nebo nějaké jednání strpět, a to na základě jak písemného, tak i faktického (ústního či jinak vyjádřeného) pokynu či příkazu. Kromě neformálnosti samotného zásahu je neformální i donucení v případě nespektování pokynu či příkazu (když ovšem i donucení je zahrnuto pod legislativní zkratku „zásah“). Zahájení kontroly je určitým úkonem správce daně směřujícím proti daňovému subjektu a jsou s ním spojeny povinnosti kontrolovaného subjektu. Průběh kontroly je pak charakterizován řadou postupně prováděných úkonů pracovníka kontroly provádějícího směřujících vůči kontrolovanému subjektu (§ 16 SpDP). Při nedodržení zákona nebo překročení jeho rámce by se mohlo jednat o nezákonný zásah. S ohledem na výše uvedené uzavřel rozšířený senát NSS úvahu o nezbytnosti soudní ochrany před nezákonnou daňovou kontrolou tak, že zahájení i provádění daňové kontroly může být podle okolností nezákonným zásahem, proti kterému je možno podat žalobu podle § 82 a násl. SŘS.*

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že žalobou na ochranu proti nečinnosti správního orgánu se v případě provádění daňové kontroly lze bránit v případech, kdy správce daně nekoná žádné úkony, činí úkony toliko formální nebo jinak

daňovou kontrolu prodlužuje. Avšak v případě, kdy je správce daně v daňové kontrole činný a daňový subjekt má za to, že postupuje v rozporu se zákonem, a to ať již ve fázi zahájení daňové kontroly, nebo v jejím průběhu, otevírá se mu prostor pro podání žaloby na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu podle § 82 a násl. SŘS. V tomto řízení pak soud může určit, že provedený zásah byl nezákonný, a trvá-li takový zásah nebo jeho důsledky anebo hrozí-li jeho opakování, zakáže správnímu orgánu, aby v porušování žalobcova práva pokračoval, a přikáže, aby, je-li to možné, obnovil stav před zásahem (§ 87 odst. 2 SŘS). To je právě případ žalobkyně, neboť v daném případě bylo prokázáno, že žalovaný činí v daňové kontrole úkony a není nečinný; zákonnost těchto úkonů, již žalobkyně především napadá, však není předmětem posuzování soudu v tomto řízení. Závěrem soud konstatuje, že nezákonnost určitého úkonu správního orgánu nezakládá jeho nicotnost, a tak i úvaha žalobkyně, že nezákonné úkony jsou neexistující, je nesprávná.

Komentář: V daném případě soud vyhodnotil žalobu na ochranu proti nečinnosti správního orgánu jako zjevně ne-

důvodnou, neboť v řízení bylo bezpečně postaveno na jisto, že v předmětné věci již přešla činnost žalovaného do další fáze nalézacího řízení, a to do daňové kontroly. Jelikož soud posuzuje u nečinnostní žaloby skutkový stav zjištěný ke dni svého rozhodnutí, pro posouzení žaloby bylo určující, že již byl ukončen postup k odstranění pochybností a nečinnost by mohla být shledána v daňové kontrole. Nicméně žalobkyně napadala samotnou zákonnost zahájení daňové kontroly a netvrdila, že by žalovaný vůči ní nečinil žádné úkony, což ze spisu ostatně ani nevyplývalo, ale tvrdila, že k těmto úkonům pro nezákonnost zahájení daňové kontroly nelze přihlížet. Tyto dvě situace je však nutno od sebe důsledně odlišovat, přičemž přezkum údajně nezákonně zahájené daňové kontroly je věcí žaloby na ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu, a nikoliv žaloby na ochranu proti nečinnosti správního orgánu.

Poznámka: Kasační stížnost žalobkyně byla zamítnuta rozsudkem NSS z 19. 12. 2012, č. j. 2 Ans 15/2012-22.

JUDr. Markéta Lehká, Ph.D., Ústí nad Labem

VÝBĚR ROZHODNUTÍ VE SPRÁVNÍM SOUDNICTVÍ

1. Ze Sbírky rozhodnutí NSS (2012/9)

Rozsudek KS v Praze z 19. 1. 2012, sp. zn. 44 A 111/2011 (2650/2012 Sb. NSS)

Pokud vlastník stavby, o jejímž odstranění probíhá řízení u příslušného správního orgánu, podá k civilnímu soudu žalobu, kterou se mimo jiné domáhá schválení stavebních úprav, které jsou předmětem probíhajícího správního řízení o odstranění stavby, nemá stavební úřad přerušovat správní řízení. Jde totiž o řízení, k němuž je civilní soud zjevně nepřislušný, takže stavební úřad může ve svém řízení nerušeně pokračovat a jen sledovat, jestli civilní soud takto nesmyslnou žalobu odmítl. Teprve kdyby civilní soud rozhodl o návrhu meritorně, má stavební úřad zahájit řízení podle zákona č. 131/2002 Sb.

Rozsudek NSS z 23. 5. 2012, sp. zn. 3 As 11/2012 (2651/2012 Sb. NSS)

Rozhodnutí Poslanecké sněmovny o odvolání proti usnesení mandátového a imunitního výboru u pokutě za disciplinární provinění (zde konkrétně o pokutě 10 000 Kč, kterou měl poslanec Rath zaplatit za své urážlivé výroky) nepodléhá soudnímu přezkumu ve správním soudnictví. Disciplinární odpovědnost poslance totiž nepatří do oblasti správního práva, nýbrž jde o autonomní ústavně-právní odpovědnost. Přezkoumat ji proto může pouze ÚS.

Rozsudek NSS z 12. 4. 2012, sp. zn. 2 Afs 79/2011 (2652/2012 Sb. NSS)

Pokud je podána správní žaloba proti rozhodnutí o odvolání proti rozhodnutí o vyměření daně, pak po celou dobu od podání žaloby do rozhodnutí soudu, včetně doby, kdy bylo soudní řízení přerušeno podle § 48 odst. 2 SŘS, se

podle § 41 SŘS staví prekluzivní lhůta pro vyměření daně.

Rozsudek NSS z 27. 4. 2012, sp. zn. 8 Afs 4/2012 (2653/2012 Sb. NSS)

Za opravu, tedy odečitatelný náklad ve smyslu zákona o daních z příjmů, je třeba pokládat pouze takové odstraňování havarijního stavu hmotného majetku, které nevede k jeho technickému zhodnocení. Zde tak nebyla opravou výměna celého potrubí teplárenskou společností, jakkoli k ní teplárenská společnost přikročila až v okamžiku, kdy staré potrubí již bylo v havarijním stavu. NSS navíc naznačil, že taková komplexní výměna by opravou nebyla, pokud by daňový subjekt pouze vyměnil původní materiál za prokazatelně nejbližší materiál dostupný na trhu; zde však byly použity kvalitativně lepší trubky, což bylo součástí celkové změny koncepce dodávky tepla.

Rozsudek KS v Ostravě z 24. 11. 2011, sp. zn. 22 Af 40/2010 (2654/2012 Sb. NSS)

Za tiché víno z hlediska zákona o spotřebních daních lze považovat pouze víno, které obsahuje pouze alkohol plně kvasného původu, nikoli víno, v němž byly laboratorně zjištěny také přídavky alkoholu vzniklého destilací.

Rozsudek NSS z 30. 4. 2012, sp. zn. 8 Afs 28/2011 (2655/2012 Sb. NSS)

Pokud rekonstrukcí prostor sloužících k bydlení vznikly novým uspořádáním prostor v jednotlivých podlažích budovy nové prostory k bydlení, pak jejich první úplatný převod není osvobozen od daně z převodu nemovitostí. Výraz „nová“ stavba v § 20 odst. 7 zákona o trojdani ve znění účinném do konce roku 2008 totiž není protikladem „staré stavby“, ale značí, že jde o „nově vytvořenou entitu“.

**Rozsudek NSS z 18. 4. 2012,
sp. zn. 1 As 26/2012 (2656/2012 Sb. NSS)**

Soukromá dopravní společnost neuspěla se svým návrhem k Ministerstvu vnitra, aby uložilo Ústeckému kraji uhradit jí náhrady ztráty vzniklé z provozování veřejné dopravy v rámci rámcové smlouvy o závazku ve veřejné linkové dopravě k zajištění základní dopravní obslužnosti. Ani u ministerstva, ani následně u MS v Praze a NSS neuspěla se svým tvrzením, že požaduje rozdíl mezi skutečnou ztrátou a předběžným odborným odhadem prokazatelné ztráty, který uvedla ve své nabídce pro Ústecký kraj, ovšem fakticky jej pouze převzala z odhadu vypracovaného krajem, neboť ten tento odhad promítl do závazného limitu maximální výše odhadované ztráty. Neuspěla ani s tvrzením, že jí vznikly nepředvídatelné prokazatelné náklady z toho, že kromě ní zajišťovala dopravní obslužnost na daném území ještě jiná společnost.

**Rozsudek NSS z 3. 4. 2012,
sp. zn. 7 As 36/2012 (2657/2012 Sb. NSS)**

„Kmotr ODS“ a „šedá eminence“ jsou široce srozumitelné novinářské zkratky. Nejde sice o výrazy zcela hodnotově neutrální, nicméně samotné jejich použití (zde v televizní reportáži, za kterou ČT dostala stotisícovou pokutu!) nutně neohrožuje vyváženost televizního vysílání. Zároveň nejde o čistě hodnotové soudy, ale o označení mající popisný charakter a nesoucí určitou faktickou informaci, která by proto měla mít určitou oporu ve skutečnosti.

Komentář: Čtenář se samozřejmě v rozsudku dozví i to, jak NSS oba termíny definuje, a že je nepovažuje za hanlivá či snižující vážnost takto označovaných osob.

**Rozsudek NSS z 29. 3. 2012,
sp. zn. 5 As 15/2011 (2658/2012 Sb. NSS)**

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání může svou rozhodovací činností sama upřesnit hranici mezi tolerovaným televizním pořadem s erotickými prvky a nepřipustnou pornografií, nepotřebuje tedy nutně a vždy ustanovit znalce. Musí však jednak svůj závěr o vymezení této hranice dostatečně přesvědčivě odůvodnit a musí také respektovat svobodu projevu dle čl. 17 LPS a čl. 10 EÚLP a unijní právo, zejména volný pohyb služeb. Je přitom třeba odlišit z hlediska nároků jakási tři pásma: nejvyšší nároky jsou dle § 32 odst. 1 písm. g) zákona o vysílání kladeny na vysílání mezi 6:00 a 22:00, kdy nesmějí být vysílány pořady, které by mohly ohrozit fyzický, psychický, nebo mravní vývoj dětí a mladistvých; nižší nároky jsou kladeny na vysílání v době od 22:00 do 6:00, kdy podle § 32 odst. 1 písm. e) téhož zákona nesmí být vysílána pornografie (do tohoto pásma spadalo i zde posuzované vysílání pořadů Leo Night Live!); a ještě nižší nároky jsou kladeny na pořady poskytované v rámci audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání, které mohou obsahovat i pornografii a které musejí být dostupné pouze tak, aby se k nim nemohli děti a mladiství dostat, ovšem ani taková „díla“ nesmějí samozřejmě naplňovat skutkové podstaty trestných činů podle § 191 a 192 TrZ (tedy dětskou pornografií, pornografií zobrazující násilí, projevy neúcty k člověku nebo pohlavní styk se zvířetem).

**Rozsudek NSS z 15. 5. 2012,
sp. zn. 2 Ao 5/2011 (2659/2012 Sb. NSS)**

Doporučení Mezinárodní telekomunikační unie jsou pouhým „soft-law“, které stačí zohlednit ve vnitrostátní legislativě nebo aplikační praxi.

**Rozsudek MS v Praze z 14. 3. 2012,
sp. zn. 9 A 9/2011 (2660/2012 Sb. NSS)**

Nejvyšší kontrolní úřad se žalobou na nezákonný zásah bránil u MS v Praze proti kontrole ze strany Kontrolního výboru Poslanecké sněmovny. MS ale jeho žalobu zamítl a uvedl, že státní orgán může být ve správním soudnictví i žalobcem, takže kontrolovanému NKÚ zde svědčila aktivní žalobní legitimace a Poslanecké sněmovně v roli správního orgánu legitimace pasivní. Nebylo tedy namíste žalobu odmítnout, nýbrž zamítnout, neboť samotné provádění kontroly, která se řídí především zákonem o státní kontrole (Kontrolní řád kontrolního výboru Poslanecké sněmovny je totiž pouze interním aktem, který NKÚ nemůže zavazovat), neporušuje zákon ani nezávislé postavení NKÚ.

Komentář: I MS si byl vědom, že žaloba podle § 82 SŘS zde byla jedním z prostředků, jimiž se tehdejší prezident NKÚ bránil jakékoli kontrole svých aktivit, jak vidno z toho, že soud citoval i odsuzující rozsudky trestních soudů ve věci Františka Dohnala.

**Rozsudek NSS z 26. 4. 2012,
sp. zn. 4 Ads 38/2011 (2661/2012 Sb. NSS)**

Pokud osoba samostatně výdělečně činná nastoupí do zaměstnání na plný úvazek, považuje se za osobu s hlavní samostatnou výdělečnou činností a je povinna podle toho platit zálohy na pojistném, a to pod sankcí v podobě penále, dokud tyto skutečnosti, na jejichž základě se tato výdělečná činnost stane samostatnou výdělečnou činností vedlejší, kvalifikovaně neoznámí. Samotné nastoupení do pracovního poměru či přihláška k nemocenskému pojištění zaměstnance provedená zaměstnavatelem, k tomu nestačí.

**Rozsudek NSS z 16. 5. 2012,
sp. zn. 3 Ads 144/2011 (2662/2012 Sb. NSS)**

Občanské sdružení Fond ohrožených dětí dostalo od krajského úřadu pokutu 160 000 Kč za delikt neoprávněného zprostředkování osvojení spočívající v tom, že jako osoba pověřená výkonem sociálně-právní ochrany dětí překročilo rámec své kompetence vymezený v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a ve snaze usnadnit budoucí osvojení dětí zprostředkovala schůzky těhotných žen s budoucími osvojiteli. Výsledkem těchto schůzek byl plán, jak obejít zákonnou úpravu osvojení: muž prohlásil na základě druhé domněnky otcovství k dosud nenarozenému dítěti v souhlasu s těhotnou ženou, aby následně manželka tohoto muže mohla osvojit „manželovo“ dítě. NSS přitakal krajskému úřadu (stejně jako MPSV a MS v Praze), že takové jednání bylo porušením § 19a odst. 1 písm. d) ve spojení s § 19a odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

**Usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona
č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých
kompetenčních sporů z 8. 3. 2012,
sp. zn. Konf 67/2011 (2663/2012 Sb. NSS)**

Pokud je podle § 17 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích nově zřizováno věcné břemeno k pozemku za účelem stavby pozemní komunikace, pak o vyvlastnění i výši náhrady rozhoduje vyvlastňovací úřad a jeho rozhodnutí podléhá přezkumu podle části páté OSŘ. Pokud už však taková stavba stojí a o zřízení věcného břemene k pozemku podle § 17 odst. 2 PozKom rozhoduje speciální stavební úřad, dojde k rozštěpení příslušnosti soudů v rámci tohoto jediného (!) rozhodnutí: zákonnost výroku o zřízení věc-

ného břemene přezkoumají soudy ve správním soudnictví, naopak náhrada za vyvlastnění je přezkoumána v řízení podle části páté OSŘ.

Právní věty otištěné bez odůvodnění

Rozsudek KS v Ústí nad Labem z 25. 6. 2009, sp. zn. 15 Ca 258/2008 (2664/2012 Sb. NSS): Je procesní vadou, pokud správní orgán neupozorní účastníka řízení, ke kterému datu hodlá vydat své rozhodnutí, aby se mohl vyjádřit ke shromážděným důkazním prostředkům.

Rozsudek NSS z 28. 8. 2009, sp. zn. 4 Ads 114/2009 (2665/2012 Sb. NSS): Údaje o vedlejší samostatné výdělečné činnosti bylo možno podle zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném do 31. 12. 2008 doložit i po podání přehledu o příjmech a výdajích osoby samostatně výdělečně činné.

Rozsudek MěS v Praze z 30. 4. 2009, sp. zn. 11 Ca 143/2008 (2666/2012 Sb. NSS): Rozhodnutí o nezařazení do evidence využití zemědělské půdy podle uživatelských vztahů má vliv na výsledek dotačního řízení, zasahuje tedy do subjektivních veřejných práv žadatele a musí podléhat soudnímu přezkumu.

Rozsudek NSS z 22. 5. 2008, sp. zn. 7 Afs 30/2008 (2667/2012 Sb. NSS): Umístěním zboží do svobodného celního skladu v EU dojde k vývozu zboží, pouze pokud je umístění potvrzeno celními orgány.

Rozsudek KS v Ostravě z 18. 6. 2009, sp. zn. 22 Ca 348/2008 (2668/2012 Sb. NSS): Žalobce namítající, že zvláště denaturovaný kvasný líh nalezený u něj celními orgány slouží k účelu osvobozenému od spotřební daně, musí prokázat oprávněné nabytí osvobozeného lihu, řádné uplatnění osvobození a zvláštní povolení celního ředitelství.

Rozsudek KS v Brně z 2. 12. 2009, sp. zn. 62 Ca 40/2008 (2669/2012 Sb. NSS): Jednání soutěžitelů bylo zakázanou dohodou podle tehdejšího čl. 81 SES již v okamžiku, kdy byla vyjádřena společná vůle chovat se na trhu určitým způsobem; realizace a vzájemná vynutitelnost nutnými znaky nebyly.

2. Ze Sbírky rozhodnutí NSS (2012/10)

Rozsudek KS v Plzni z 4. 4. 2012, sp. zn. 17 A 19/2011 (2670/2012 Sb. NSS)

Doručenka byla obvyklým důkazním prostředkem prokazujícím doručení i v době do 30. 6. 2010, kdy SpŘ ještě neupravoval její obsahové náležitosti a nepřiznával jí ve správním řízení důkazní sílu veřejné listiny. Pokud vznikla pochybnost o významném údaji uvedeném na doručence (zde obstruující obviněný z dopravního přestupku popíral, že podpis na doručence rozhodnutí je jeho), bylo namíste učinit takový údaj předmětem dalšího dokazování.

Rozsudek NSS z 3. 4. 2012, sp. zn. 1 Afs 1/2012 (2671/2012 Sb. NSS)

Krajský soud nemůže bez návrhu na moderaci provést faktickou moderaci tím, že v odůvodnění svého rozsudku posoudí výši pokuty pohledem kritérií zjevné nepřiměřenosti ve smyslu § 78 odst. 2 SŘS, ovšem výrokem poté zruší napadené správní rozhodnutí pro nezákonnost podle § 78 odst. 1 SŘS; takový rozsudek by byl nepřezkoumatelný pro nesrozumitelnost. Pokud v žalobě návrh na moderaci není,

může krajský soud posoudit výši pokuty pouze z hlediska její zákonnosti (což zahrnuje typicky přihlédnutí ke všem zákonným kritériím pro stanovení její výše, nebo zohlednění likvidační výše pokuty).

Rozsudek NSS z 19. 4. 2012, sp. zn. 7 As 22/2012 (2672/2012 Sb. NSS)

Smyslem moderačního práva není soudní hledání ideální výše pokuty, ale moderování sankcí, jež jsou zjevně nepřiměřené. V případě méně závažných sankcí (zde pokuta 10 000 Kč za postavení přístřešku pro osobní automobil bez povolení) je moderace zpravidla vzácná.

Usnesení KS v Praze z 24. 4. 2012, sp. zn. 44 A 87/2011 (2673/2012 Sb. NSS)

Odložení věci pro nezaplacení úhrady za poskytnutí informace podle § 17 odst. 5 zákona o svobodném přístupu k informacím nelze napadnout rovnou žalobou, ale nejprve odvoláním směřujícím proti oznámení o odložení věci; žalobou lze napadnout až rozhodnutí o tomto odvolání.

Usnesení KS v Brně z 31. 1. 2012, sp. zn. 62 Af 69/2011 (2674/2012 Sb. NSS)

Rozhodnutí předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o odvolání jeho místopředsedy je pracovněprávním úkonem, a proto nepodléhá přezkumu ve správním soudnictví.

Rozsudek KS v Plzni z 26. 3. 2012, sp. zn. 17 A 52/2010 (2675/2012 Sb. NSS)

Navrhovateli v přestupkovém řízení nelze přiznat proti obviněnému z návrhového přestupku náhradu nákladů.

Rozsudek NSS z 31. 5. 2012, sp. zn. 9 Afs 72/2011 (2676/2012 Sb. NSS)

Okamžikem nezákonného odnětí zboží (zde pohonných látek) celnímu dohledu vznikl v daném případě podle celního úřadu celní dluh na spotřební dani a DPH, a to nejpozději ke dni 16. 10. 2002, tedy před účinností SŘS. Přesto podle NSS znamenalo nabytí účinnosti SŘS ke dni 1. 1. 2003, že na běh této již běžící prekluzivní lhůty pro stanovení daně dopadlo ustanovení § 41 SŘS a lhůta (zde objektivní desetiletá lhůta) se po dobu soudního přezkumu stavěla. Na § 41 SŘS sice účinností nového daňového řádu, tedy k 1. 1. 2011, dopadlo formou nepřímé novelizace ustanovení § 148 daňového řádu, které naopak vyloučilo, že by se běh desetileté prekluzivní lhůty k doměření daně mohl stavět; ovšem toto hmotněprávní ustanovení nemohlo retroaktivně dopadnout na běh lhůt, které započaly před účinností daňového řádu (jako byla lhůta zde posuzovaná). Jinak řečeno, procesněprávní ustanovení § 41 SŘS může retroaktivně dopadnout i na lhůty, které se rozběhly před účinností SŘS, hmotněprávní ustanovení § 148 daňového řádu však nemůže retroaktivně dopadnout na běh lhůt rozběhnuvších se před účinností daňového řádu.

Rozsudek NSS z 17. 5. 2012, sp. zn. 5 Afs 23/2011 (2677/2012 Sb. NSS)

Pokud komisionář prodá vlastním jménem na účet komitenta nemovitost, je kupní cena – bez ohledu na vlastnické vztahy k nemovitosti během převodu - zdanitelným příjmem komitenta, není-li v komisionářské smlouvě tento příjem rozdělen mezi oba.

**Rozsudek NSS z 30. 5. 2012,
sp. zn. 8 Afs 47/2011 (2678/2012 Sb. NSS)**

Stavební společnost postavila novostavbu rodinného domu. Náklady na zhotovení byly zhruba 2 300 000 Kč, ovšem nabyvatelé zaplatili jako cenu díla pouze zhruba 1 300 000 Kč a zároveň se zavázali, že v zájmu stavební společnosti poslouží jako vzor a umožní zájemcům o stavby téhož typu prohlídku svého domu. NSS shledal, že bylo namístě, pokud finanční úřad vyměřil stavební společnosti DPH nejen z ceny díla, ale z ceny díla zvýšené o hodnotu této protislužby poskytované nabyvateli domu.

**Rozsudek NSS z 11. 7. 2012,
sp. zn. 1 Afs 103/2010 (2679/2012 Sb. NSS)**

NSS v daném řízení podal předběžnou otázku k Soudnímu dvoru EU a po jeho odpovědi (rozhodnutí z 1. 3. 2012, C-220/11, *Star Coaches*) rozhodl, že společnost, která pouze poskytovala autobusovou dopravu osob, ale neposkytovala žádné další služby (ubytování, průvodcovství apod.), se nemůže domáhat zvláštního daňového režimu pro cestovní kanceláře podle § 89 zákona o DPH.

**Rozsudek NSS z 18. 6. 2012,
sp. zn. 5 Afs 25/2012 (2680/2012 Sb. NSS)**

Pokud celní orgán při kontrole množství a druhu přepravovaného zboží zjistí, že z hlediska účelu kontroly nedošlo k pochybení, zároveň však přitom zjistí pochybení ve vztahu k jiným výrobkům, může tyto výrobky zajistit, musí ovšem uvést a specifikovat zjištěná pochybení. Nemůže pouze uvést v protokolu o kontrole ve vztahu k jednomu výrobku, že ve vztahu k nim nebyly shledány závady, a zároveň zajistit jiné výrobky.

**Rozsudek NSS z 28. 6. 2012,
sp. zn. 2 Afs 11/2012 (2681/2012 Sb. NSS)**

Provozovatel pěstitelské pálenice by si měl při příjmu ovoce (resp. kvasu k vypálení) ověřovat, zda osoba, která produkt přinesla, opravdu splňuje podmínky pro vyměření snížené sazby pro spotřební daň z lihu, tedy zejména zda jde o osobu, která má pozemek, na němž mohla ovoce vypěstovat. Pokud tak neučiní (třeba kontrolou v katastru nemovitostí, který je konečným přístupným i elektronicky) a následně se při daňové kontrole zjistí, že osoba podmínky pro sníženou sazbu spotřební daně nespĺňovala, má být rozdíl mezi základní a sníženou sazbou daně z lihu doměřen provozovateli pěstitelské pálenice.

**Rozsudek KS v Brně z 16. 12. 2011,
sp. zn. 62 A 6/2010 (2682/2012 Sb. NSS)**

Pořádkovou pokutu podle § 19 zákona o státní kontrole lze uložit každé fyzické osobě (včetně vrátného, který pracovník daného kontrolujícího orgánu, zde Energetického regulačního úřadu, nepustí do objektu podniku), která způsobí, že kontrolovaná osoba nesplní své povinnosti plynoucí z podrobení se kontrole. Bylo tak zcela v pořádku, když pořádkovou pokutu dostal předseda představenstva kontrolovaného subjektu, přestože namítal, že k jednání s Energetickým regulačním úřadem byl v této věci zmocněn plnou mocí jiný člověk.

**Rozsudek MS v Praze z 25. 4. 2012,
sp. zn. 9 Ca 70/2009 (2683/2012 Sb. NSS)**

Akciová společnost Zentiva Group dostala od Rady pro rozhlasové a televizní vysílání pokutu 400 000 Kč za to, že

v její televizní reklamě na Ibalgin byla pouze nezřetelná a obtížně čitelná výzva k přečtení příbalové informace, čímž porušila § 5a odst. 5 písm. d) zákona o regulaci reklamy. Městský soud nepřesvědčila ani tím, že reklamu pro ni vytvořila profesionální reklamní společnost, ani tím, že se proti podobě reklamy nebránil žádný z provozovatelů televizního vysílání, který reklamu vysílal; těmito poukazy se totiž zadavatel reklamy své odpovědnosti zbavit nemůže.

**Rozsudek MS v Praze z 13. 3. 2012,
sp. zn. 11 Ca 92/2009 (2684/2012 Sb. NSS)**

Zavedení služby Fair User Policy limitující „notorické stahovače dat“ společností T-Mobile je tak zásadním zásazením do dosavadního smluvního vztahu, že o něm měl být účastník smlouvy informován podle § 63 odst. 6 zákona o elektronických komunikacích. Neučinila-li tak, je v pořádku, že dostala od Českého telekomunikačního úřadu pokutu 100 000 Kč.

**Rozsudek NSS z 25. 5. 2012,
sp. zn. 5 As 37/2011 (2685/2012 Sb. NSS)**

NSS po MS v Praze a Úřadu průmyslového vlastnictví posuzoval přihlášku do rejstříku ochranných známek barevného kombinovaného označení „FERNET LIQUER SKAY“, proti němuž podal neúspěšně námitky STOCK Plzeň-Božkov. NSS připomněl, že „fernet“ je sice druhové označení, které může ve své ochranné známce použít i jiný výrobce, než právě STOCK Plzeň-Božkov. Druhový význam je ovšem v daném případě málo známý a spíše je označení „fernet“ spojováno s výrobky tohoto konkrétního výrobce. Ten v takovém případě nemůže zcela zabránit tomu, aby si jiný výrobce nechal zapsat ochrannou známku obsahující slovo „fernet“, má však právo požadovat, aby přihlašovaná označení byla svým provedením (zejména graficky, proto tento judikát obsahuje i obrázky jednotlivých barevných označení, byť černobílé) natolik odlišná, aby vyloučila možnost záměny.

**Rozsudek NSS z 27. 4. 2012,
sp. zn. 7 As 25/2012 (2686/2012 Sb. NSS)**

Právo na účast na správním řízení dotýkajícím se ochrany přírody a krajiny má i občanské sdružení založené až v reakci na zahájení takového řízení, které obratem po své registraci podá orgánu, který takové řízení vede, žádost podle § 70 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny. Jinak by bylo zamezeno efektivnímu vzniku ad hoc občanských sdružení reagujících na konkrétní již vzniklý problém (jako třeba na developerský záměr ústící v zahájení územního řízení).

**Rozsudek NSS z 12. 1. 2012,
sp. zn. 7 As 110/2011 (2687/2012 Sb. NSS)**

U správního deliktu nedovoleného vypouštění vod podle § 116 odst. 1 písm. b) vodního zákona se nezjišťuje zavinění a nejsou u něj stanoveny liberační důvody. Klíčové je zjistit, že k deliktu došlo, a určit osobu, která za něj nese odpovědnost. Tou bude subjekt, který má nejtěsnější vztah k zařízení (zde čistírna odpadních vod), z něhož jsou odpadní vody nedovoleně vypouštěny: nejprve provozovatel, není-li ho, pak nájemce, a není-li ani jeho, pak vlastník nebo spoluvlastníci.

**Rozsudek NSS z 28. 6. 2012,
sp. zn. 4 Ads 38/2012 (2688/2012 Sb. NSS)**

Do příjmu rozhodného pro přiznání příspěvku na bydlení se započítávají příjmy, kterých dosáhla celá rodina žadatele

o tuto dávku v celém předcházejícím čtvrtletí, a to i tehdy, pokud se některá ze společně posuzovaných osob (zde družka žadatele) přistěhovala do bytu až v průběhu tohoto čtvrtletí.

Právní věty otištěné bez odůvodnění

Usnesení KS v Praze z 23. 12. 2009, sp. zn. 44 Ca 33/2009 (2689/2012 Sb. NSS): Udělení výstrahy znalci podle § 20 písm. c) zákona o znalcích a tlumočnících je rozhodnutím, a lze je napadnout podle § 65 SŘS, nikoli podle § 85 SŘS.

Rozsudek KS v Brně z 14. 7. 2009, sp. zn. 29 Ca 159/2007 (2690/2012 Sb. NSS): Svěřené finanční prostředky vlast-

níků jednotek, které se nestávají vlastnictvím společenství vlastníků jednotek, nejsou zdanitelným příjmem tohoto společenství.

Rozsudek NSS z 21. 5. 2009, sp. zn. 7 Afs 103/2008 (2691/2012 Sb. NSS): Poplatníkem, jemuž náležel rodičovský příspěvek ve smyslu § 7c odst. 4 písm. b) zákona o daních z příjmů, byla osoba, která splňovala podmínky nároku na rodičovský příspěvek bez ohledu na to, zda jí byl skutečně vyplácen.

Pavel Molek, Brno

EVROPSKÉ PRÁVO

SOUDNÍ DVŮR EU PROSINEC 2012

Další specifikace dopadů rozsudku Ruiz Zambrano, tentokrát i ve vztahu ke směrnici o právu na sloučení rodiny

čl. 20 SFEU; čl. 24 odst. 2 a 3 LPEU; čl. 7 směrnice Rady 2003/86/ES z 22. 9. 2003 o právu na sloučení rodiny¹

Rozsudek z 6. 12. 2012, C-356/11 a C-357/11, *O. S.* (2. senát, GA Y. Bot)

K věci: Předběžné otázky předložené finským soudem nárážejí na otázky, otevřené rozsudkem Soudního dvora ve věci *Ruiz Zambrano*.² Jde v nich o rozsah práv, která mohou rodiče – příslušníci třetích zemí – odvozovat od toho, že jsou jejich děti občany EU. V daném případě však soud vnesl nejen otázku aplikace čl. 20 SFEU, jenž upravuje práva občanů EU, ale i směrnice o právu na sloučení rodiny.

Z rozhodnutí: Čl. 20 SFEU nebrání tomu, aby členský stát odepřel státnímu příslušníkovi třetí země povolení k pobytu, o něž žádá z důvodu sloučení rodiny, byť je snahou tohoto státního příslušníka pobývat se svou manželkou, rovněž státní příslušnicí třetí země legálně pobývající v tomto členském státě, která je matkou dítěte, jež pochází z prvního manželství a které je občanem Unie, jakož i s dítětem pocházejícím z jejich vlastního svazku, které je rovněž státním příslušníkem třetí země, nemá-li takové odepření pro dotyčného občana Unie za následek zbavení možnosti skutečně využívat podstatné části práv plynoucích ze statusu občana Unie, ověření čehož přísluší předkládajícímu soudu.

Takové žádosti o povolení k pobytu z důvodu sloučení rodiny, o jaké se jedná ve věcech v původním řízení, spadají do rozsahu působnosti směrnice 2003/86.

Čl. 7 odst. 1 písm. c) této směrnice musí být vykládán tak, že i když mohou členské státy požadovat, aby osoba usilující o sloučení rodiny prokázala, že má stálé a pravidelné finanční příjmy, které jsou dostatečné pro její výživu i výživu jejích rodinných příslušníků, musí být tato možnost uplatňována ve světle čl. 7 a čl. 24 odst. 2 a 3 LPEU, které ukládají členským státům přezkoumat žádosti o sloučení rodiny v zájmu dotyčných dětí a též s cílem upřednostnit rodinný život, jakož i zabránit tomu, aby byl ohrožen cíl této směrnice nebo její užitečný účinek.

Předkládajícímu soudu přísluší ověřit, zda byly tyto požadavky dodrženy při přijetí rozhodnutí odepřít povolení k pobytu, o něž se jedná ve věcech v původním řízení.

Formální náležitosti návrhu na vydání evropského platebního rozkazu

nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. 12. 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu³
Rozsudek z 13. 12. 2012, C-215/11, *Szyrocka* (1. senát, GA P. Mengozzi)

K věci: Předkládající soud při přezkumu návrhu na vydání evropského platebního rozkazu konstatoval, že tento návrh nesplňuje některé formální požadavky stanovené polským právem. Zejména návrh nevedl hodnotu předmětu sporu v polské měně (nýbrž v eurech), aby bylo možné vypočítat soudní poplatek. Mimoto předkládající soud zdůraznil, že navrhovatelka ve formuláři uvedla, že požaduje zaplacení úroků od určeného data do data zaplacení jistiny. Soudnímu dvoru předložil několik otázek, týkajících se formálních náležitostí návrhu na vydání evropského platebního rozkazu.

Z rozhodnutí: Čl. 7 nařízení č. 1896/2006 taxativním způsobem upravuje požadavky, které musí splňovat návrh na vydání evropského platebního rozkazu.

Vnitrostátní soud může na základě čl. 25 uvedeného nařízení a s výhradou podmínek uvedených v tomto článku určit výši soudních poplatků podle podmínek stanovených jeho vnitrostátním právem za předpokladu, že tyto podmínky nejsou méně příznivé než ty, kterými se řídí obdobné situace ve vnitrostátním právu, a v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných unijním právem.

Čl. 4 a čl. 7 odst. 2 písm. c) nařízení č. 1896/2006 nebrání tomu, aby žalobce v rámci návrhu na vydání evropského platebního rozkazu požadoval úroky za období od data jejich splatnosti do data zaplacení jistiny.

Pokud je žalovanému přikázáno zaplatit žalobci úroky narostlé do data zaplacení jistiny, je na uvážení vnitrostátního

¹ Úř. věst. L 251, s. 12; Zvl. vyd. 19/06, s. 224.

² Rozsudek Soudního dvora z 8. 3. 2011, C-34/09, *Ruiz Zambrano* (dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí).

³ Úř. věst. L 399, s. 1.

soudu, jaký konkrétní způsob zvolí pro vyplnění formuláře evropského platebního rozkazu, který se nachází v příloze V nařízení č. 1896/2006, za předpokladu, že takto vyplněný formulář žalovanému umožňuje si být plně vědom rozhodnutí, že musí zaplatit úroky narostlé do data zaplacení jistiny a jasně identifikovat úrokovou sazbu, jakož i datum, od kterého jsou tyto úroky požadovány.

Vnitrostátní orgány na ochranu hospodářské soutěže mohou stíhat dohody, jež nedosahují hodnot stanovených v oznámení Komise „de minimis“

čl. 101 odst. 1 SFEU; čl. 3 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 z 16. 12. 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v čl. 81 a 82 [SES];⁴ Oznámení Komise o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 81 odst. 1 [SES] (de minimis)⁵

Rozsudek z 13. 12. 2012, C-226/11, *Expedia* (2. senát, GA J. Kott)

K věci: Před francouzským Kasačním soudem (Cour de cassation) byla posuzována dohoda, kterou francouzské orgány shledaly v rozporu s čl. 101 SFEU, přestože její účinky nedosahovaly hodnot stanovených oznámením Komise „de minimis“, ve kterém Komise specifikovala případy, které podle jejího názoru nejsou porušením čl. 101 SFEU, poněvadž nepředstavují výrazné omezení hospodářské soutěže na vnitřním trhu a které tudíž nebude stíhat. Otázkou tedy byla závaznost tohoto oznámení pro vnitrostátní orgány na ochranu hospodářské soutěže, respektive jeho dopady na posuzování protiprávnosti jednání podniků.

Z rozhodnutí: Čl. 101 odst. 1 SFEU a čl. 3 odst. 2 nařízení č. 1/2003 nebrání tomu, aby vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž použil čl. 101 odst. 1 SFEU na dohodu mezi podniky, která může ovlivnit obchod mezi členskými státy, ale nedosahuje prahových hodnot stanovených Evropskou komisí v jejím oznámení o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 81 odst. 1 [ES] (de minimis), za předpokladu, že tato dohoda představuje výrazné omezení hospodářské soutěže ve smyslu tohoto ustanovení.

Příspěvek zaměstnavatelům na podporu zaměstnávání starších osob nelze vázat na bydliště zaměstnáváných

čl. 21 a 45 SFEU

Rozsudek z 13. 12. 2012, C-379/11, *Caves Krier Frères* (2. senát, GA E. Sharpston, vyjádření ČR)

K věci: Předběžnou otázku předložil lucemburský soud v rámci sporu mezi společnostmi Caves Krier a lucemburským úřadem práce, jehož předmětem bylo odmítnutí úřadu poskytnout příspěvek na podporu zaměstnávání nezaměstnaných osob staršího věku a dlouhodobě nezaměstnaných osob.

Z rozhodnutí: Čl. 45 SFEU brání právní úpravě členského státu, která podmiňuje poskytnutí příspěvku zaměstnavatelům na podporu zaměstnávání nezaměstnaných osob starších 45 let zařazením nezaměstnané osoby, přijímané do zaměstnání, do evidence uchazečů o zaměstnání v tomto členském státě, je-li takové zařazení do evidence podmíněno bydlištěm v tuzemsku, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

Možnost vyloučit uchazeče o veřejnou zakázku

čl. 45 odst. 2 prvního pododstavce písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES z 31. 3. 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby;⁶ s čl. 53 odst. 3 a čl. 54 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/17/ES z 31. 3. 2004 o koordinaci postupů při zadávání zakázek subjekty působícími v odvětví vodního hospodářství, energetiky, dopravy a poštovních služeb⁷

§ 53 ZVZ

Rozsudek z 13. 12. 2012, C-465/11, *CS Forposta a ABC Direct Contact* (3. senát, GA J. Mazák – rozhodnuto bez stanoviska)

K věci: V řízení před polskými soudy zpochybňovali vyloučení uchazeči o veřejnou zakázku vnitrostátní právní úpravu, jež stanovila povinnost zadavatelů povinnost vyloučit „hospodářské subjekty, s nimiž veřejný zadavatel ukončil smlouvu o provedení veřejné zakázky dohodou nebo jimž tuto smlouvu vypověděl anebo od ní odstoupil z důvodu okolností přičitatelných těmto hospodářským subjektům, došlo-li k ukončení dané smlouvy dohodou či k jejímu vypovězení nebo k odstoupení od ní ve lhůtě tří let před vyhlášením zadávacího řízení a hodnota neprovedené části veřejné zakázky činí alespoň 5 % celkové hodnoty této zakázky“. Podle žalobců taková podmínka nepřipustně rozšiřuje okruh vyloučení stanovený směrnicí 2004/18 v čl. 45.

Z rozhodnutí: (25) Je třeba konstatovat, že na rozdíl od ustanovení týkajících se důvodů pro vyloučení stanovených v čl. 45 odst. 2 prvním pododstavci písm. a), b), e) a f) směrnice 2004/18, neodkazuje písmeno d) téhož pododstavce na vnitrostátní zákonné a prováděcí předpisy, nýbrž druhý pododstavec tohoto odstavce 2 stanoví, členské státy upřesní, v souladu se svým vnitrostátním právem a s přihlédnutím k unijnímu právu, podmínky pro uplatňování tohoto odstavce.

(26) Proto pojmy „vážné“, „profesní“ a „pochybení“, které jsou uvedeny v tomto čl. 45 odst. 2 prvním pododstavci písm. d), mohou být přesně a jasně formulovány ve vnitrostátním právu, avšak za předpokladu, že bude dodrženo unijní právo.

(27) V tomto ohledu je třeba zdůraznit, jak správně tvrdí polská vláda, že pojem „profesní pochybení“ zahrnuje jakékoli zaviněné jednání, které má dopad na profesní důvěryhodnost dotčeného subjektu, nikoli pouze porušení deontologických norem povolání, ke kterému tento subjekt patří, ve striktním významu, konstatované disciplinárním orgánem ustanoveným v rámci tohoto povolání nebo pravomocným soudním rozhodnutím.

(28) Čl. 45 odst. 2 první pododstavec písm. d) směrnice 2004/18 veřejné zadavatele totiž opravňuje konstatovat vážné profesní pochybení jakýmkoli prostředky. Kromě toho se na rozdíl od tohoto pododstavce písm. c) ke konstatování profesního pochybení ve smyslu ustanovení uvedeného v uvedeném pododstavci v písm. d) nevyžaduje pravomocný rozsudek.

(29) Nesplnění smluvních povinností hospodářským subjektem se proto v zásadě může považovat za profesní pochybení.

⁴ Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205.

⁵ Úř. věst. 2001, C 368, s. 13.

⁶ Úř. věst. L 134, s. 114; Zvl. vyd. 06/07, s. 132.

⁷ Úř. věst. L 134, s. 1; Zvl. vyd. 06/07, s. 19.

(30) Pojem „vážné pochybení“ je však třeba chápat tak, že se obvykle vztahuje k jednání daného hospodářského subjektu, které z jeho strany svědčí o zlém úmyslu nebo nedbalosti určité závažnosti. Jakékoliv nesprávné či nepřesné provedení nebo neprovedení smlouvy nebo její části tímto subjektem může případně svědčit o omezené odborné způsobilosti dotčeného hospodářského subjektu, nerovná se však automaticky vážnému pochybení.

(31) Kromě toho konstatování existence „vážného pochybení“ v zásadě vyžaduje, aby bylo provedeno konkrétní a individuální posouzení chování dotyčného hospodářského subjektu.

(32) Vnitrostátní právní úprava, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, přitom veřejnému zadavateli ukládá povinnost vyloučit ze zadávacího řízení na veřejnou zakázku hospodářský subjekt, pokud tento zadavatel z důvodu okolností „přičitatelných“ tomuto subjektu ukončil smlouvu, kterou s ním uzavřel v rámci předcházející veřejné zakázky, dohodou nebo ji vypověděl.

(33) V tomto ohledu je třeba uvést, že vzhledem k charakteristikám, jež jsou vlastní vnitrostátním právním systémům v oblasti odpovědnosti, je pojem „přičitatelné okolnosti“ velmi široký a může zahrnovat situace přesahující chování dotčeného hospodářského subjektu, které z jeho strany svědčí o zlém úmyslu nebo nedbalosti určité závažnosti. Čl. 54 odst. 4 první pododstavec směrnice 2004/17 přitom odkazuje na možnost uplatnit kritéria pro vyloučení uvedená v čl. 45 směrnice 2000/18 „za podmínek tam uvedených“, takže pojem „vážné pochybení“ ve smyslu uvedeném v bodě 25 tohoto rozsudku nemůže být nahrazen pojmem „okolnosti přičitatelné“ dotyčného hospodářského subjektu.

(34) Kromě toho samotná vnitrostátní právní úprava, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, určuje parametry, na základě kterých předcházející jednání hospodářského subjektu dotčenému veřejnému zadavateli ukládá povinnost automaticky vyloučit tento hospodářský subjekt z nově vyhlášeného zadávacího řízení na veřejnou zakázku, aniž se tomuto veřejnému zadavateli ponechává možnost v konkrétním případě posoudit závažnost údajně chybného chování uvedeného subjektu v rámci provádění předcházející zakázky.

(35) Je proto třeba konstatovat, že se právní úprava, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, neomezuje na vytyčení obecného rámce, v němž se uplatní čl. 45 odst. 2 první pododstavec písm. d) směrnice 2004/18, ale ukládá v této souvislosti veřejným zadavatelům imperativní podmínky, a to jaké závěry je třeba za určitých okolností automaticky vyvodit, čímž překračuje prostor pro uvážení, který mají členské státy podle čl. 45 odst. 2 druhého pododstavce této směrnice stran upřesnění podmínek uplatnění důvodu pro vyloučení stanoveného v tomtéž odstavci 2 prvním pododstavci písm. d) při dodržení unijního práva.

[Z výrokové části:] Čl. 45 odst. 2 první pododstavec písm. d) směrnice 2004/18 brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že za vážné profesní pochybení vedoucí k automatickému vyloučení dotčeného hospodářského subjektu z probíhajícího zadávacího řízení na veřejnou zakázku lze považovat situaci, kdy veřejný zadavatel ukončil předcházející smlouvu o provedení veřejné zakázky uzavřenou s tímto hospodářským subjektem dohodou nebo ji vypověděl anebo od dané smlouvy odstoupil z důvodu okolností přičitatelných uvedenému hospodářskému sub-

jektu, došlo-li k ukončení dané smlouvy dohodou či k jejímu vypovězení nebo k odstoupení od ní ve lhůtě tří let před vyhlášením probíhajícího zadávacího řízení a hodnota neprovedené části veřejné zakázky činí alespoň 5 % celkové hodnoty této zakázky.

Zásady a pravidla unijního práva v oblasti veřejných zakázek neodůvodňují, aby z důvodu ochrany veřejného zájmu a oprávněných zájmů veřejných zadavatelů, jakož i zachování spravedlivé hospodářské soutěže mezi hospodářskými subjekty ukládala taková vnitrostátní právní úprava, jako je úprava, o jakou se jedná ve věci v původním řízení, veřejnému zadavateli povinnost automaticky ze zadávacího řízení na veřejnou zakázku vyloučit hospodářský subjekt v takovém případě, jaký uvádí odpověď na první předběžnou otázku.

Nedodržení podmínek přímé podpory je třeba přičítat tomu zemědělci, jenž žádá o podporu, bez ohledu na to, zda nedodržení skutečně způsobil

čl. 23 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 73/2009 z 19. 1. 2009, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce a kterým se mění nařízení (ES) č. 1290/2005, (ES) č. 247/2006, (ES) č. 378/2007 a zrušuje nařízení (ES) č. 1782/2003⁸

Rozsudek z 19. 12. 2012, C-11/12, *Maatschap L.A. en D.A.B. Langestraat en P. Langestraat-Troost* (1. senát, GA J. Kokott – rozhodnuto bez stanoviska)

K věci: Nizozemské sdružení Oosthoek/Groen pronajalo společnosti Maatschap zemědělský pozemek, přičemž byl nájem podmíněn možností sdružení pokračovat v orbě tohoto pozemku a rozmetat na něm několik dávek hnojiva. Smluvní strany se dohodly, že společnost Maatschap, začne uvedený pozemek skutečně užívat až po jeho zorání sdružením.

K zorání skutečně došlo, ovšem v rozporu s vnitrostátními předpisy, které stanoví použití hnojiva, jež produkuje menší množství skleníkových plynů. Sdružení proto byla uložena pokuta. Společnost Maatschap, která posléze uvedený pozemek převzala, požádala o přímé platby na základě nařízení č. 73/2009 i pro dotčený pozemek. O porušení, kterého se dopustilo sdružení Oosthoek/Groenen, společnost dozvěděla až z dopisu příslušných orgánů, kterým jí bylo oznámeno možné snížení přímých plateb z důvodu porušení předpisů o hnojení. Ke snížení pak skutečně došlo. Rozhodnutí o snížení přímých plateb pak společnost napadla před správními soudy. Z těchto řízení nakonec vzešla předběžná otázka, jejíž podstatou bylo, podle Soudního dvora, zda „nedodržení pravidel podmíněnosti osobou, na kterou je zemědělská půda převáděna nebo od které je zemědělská půda převáděna, jež má za následek snížení celkové výše přímých plateb nebo vyloučení, musí být v plném rozsahu přičítáno zemědělci, který podal žádost o podporu“ (bod 21 rozsudku).

Z rozhodnutí (k čl. 23 odst. 1 nařízení č. 73/2009): Nedodržení pravidel podmíněnosti osobou, na kterou je zemědělská půda převáděna nebo od které je zemědělská půda převáděna, jež má za následek snížení celkové výše přímých plateb nebo vyloučení, musí být v plném rozsahu přičítáno zemědělci, který předložil žádost o podporu.

⁸ Úř. věst. L 30, s. 16.

Členské státy nemohou namísto doručování do zahraničí požadovat ustanovení zmocněnce, popřípadě uplatňovat fikci doručení v případě, kdy tento zmocněnec není ustanoven

čl. 18 SFEU; čl. 1 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 z 13. 11. 2007 o doručování soudních a mimo-soudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech („doručování písemností“) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000⁹

Rozsudek z 19. 12. 2012, C-325/11, *Alder* (1. senát, GA Y. Bot)

K věci: Předběžné otázky polského soudu se týkaly určení rozsahu, ve kterém nařízení č. 1393/2007 vymezuje případy, kdy je nutno doručovat soudní písemnosti do zahraničí a rovněž otázky, zda je možné toto doručení nahradit ustanovením zmocněnce ve státu, kde řízení probíhá, popřípadě fikcí doručení v případě, kdy tento zmocněnec není ustanoven.

Z rozhodnutí: *K rozsahu působnosti nařízení*

(19) Nejprve [je] nutno upřesnit rozsah působnosti nařízení č. 1393/2007, aby bylo ověřeno, zda se vztahuje na doručování soudních písemností v případech stanovených tímto nařízením, a zejména těch, na které se vztahuje vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení, nebo zda se, jak tvrdí polská vláda, uvedené nařízení použije pouze tehdy, pokud musí takové písemnosti být doručeny do jiného členského státu podle procesních pravidel platných ve státě, kde řízení probíhá.

(20) V tomto ohledu je třeba uvést, že znění čl. 1 odst. 1 uvedeného nařízení upřesňuje, že se nařízení použije na občanské a obchodní věci, „kdy musí být soudní [...] písemnost zaslána z jednoho členského státu do druhého za účelem doručení ve druhém členském státě“.

(21) I když je pravda, jak tvrdí polská vláda, že samotné znění tohoto ustanovení neobsahuje žádné výslovné určení okolností, za kterých písemnost „musí“ být doručena z jednoho členského státu do druhého, nemění to nic na tom, že společný výklad ostatních ustanovení nařízení č. 1393/2007 k tomuto poskytuje užitečná upřesnění.

(24) Ze systematického výkladu dotčeného nařízení tedy vyplývá, že toto nařízení stanoví pouze dva případy, kdy je doručení soudní písemnosti mezi členskými státy vyňato z jeho působnosti, a sice pokud bydlíště nebo obvyklý pobyt osoby, které je písemnost určena, není známo, nebo pokud tato osoba označila zplnomocněného zástupce ve státě, kde soudní řízení probíhá.

(25) V ostatních případech, jak zdůraznil generální advokát v bodě 49 svého stanoviska, spadá doručení soudní písemnosti nezbytně do působnosti nařízení č. 1393/2007, pokud adresát písemnosti bydlí v zahraničí, a musí tedy být, jak stanoví jeho čl. 1 odst. 1, provedeno prostředky upravenými za tímto účelem samotným tímto nařízením.

(26) Takové řešení, jelikož vyplývá přímo z kontextu uvedeného nařízení, činí rovněž neopodstatněným tvrzení polské vlády, podle kterého se okolnosti, za kterých soudní písemnost „musí“ být doručena do jiného členského státu podle uvedeného nařízení, musí určit ve světle vnitrostátního práva členského státu, na jehož území řízení probíhá.

(27) Kdyby totiž bylo určení, v jakých případech nastává taková nezbytnost, ponecháno na vnitrostátním zákonodárci, bránilo by to jednotnému uplatňování nařízení č. 1393/2007, protože není vyloučeno, že členské státy by

v tomto ohledu přijaly rozdílná řešení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. 11. 2005, C-443/03, *Leffler*, Sb. rozh. s. I-9611, bod 44).

(28) Po tomto upřesnění je třeba konstatovat, že jelikož doručení soudních písemností za takových okolností, na jaké se vztahuje vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení, spadá do působnosti nařízení č. 1393/2007, je třeba ověřit slučitelnost takové právní úpravy s unijním právem ve světle systému a cílů tohoto nařízení v rozsahu, v němž uvedená právní úprava zavádí pravidlo, že se doručení považuje za provedené založením soudních písemností do spisu, pokud strana s bydlíštěm v zahraničí neoznačila v Polsku zmocněnce pro doručování.

[Z výroku rozhodnutí:] Čl. 1 odst. 1 nařízení č. 1393/2007 brání takové právní úpravě členského státu, která stanoví, že soudní písemnosti určené straně, jejíž bydlíště nebo místo obvyklého pobytu se nachází v jiném členském státě, jsou založeny do spisu a považovány za doručené, pokud uvedená strana neoznačila zmocněnce pro doručování s bydlíštěm v prvním státě, ve kterém probíhá soudní řízení.

Veřejné zakázky zadávané univerzitám

čl. 1 odst. 2 písm. a) a d), čl. 2, čl. 28 a kategorie 8 a 12 přílohy II A směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES z 31. 3. 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby,¹⁰ ve znění nařízení Komise (ES) č. 1422/2007 z 4. 12. 2007¹¹

§ 7 odst. 1, § 6 a 10, § 21 odst. 2 ZVZ

Rozsudek z 19. 12. 2012, C-159/11, *Ordine degli Ingegneri della Provincia di Lecce a další* (velký senát, GA V. Trstenjak, vyjádření ČR)

K věci: V řízení před italskými soudy napadaly různé profesní komory, profesní sdružení a podniky udělení veřejné zakázky na vypracování studie a provedení posouzení seismické odolnosti nemocničních zařízení v provincii Lecce podle nejnovějších vnitrostátních právních předpisů v oblasti bezpečnosti staveb místním orgánem zodpovědným za zdravotnické zabezpečení univerzitě v Salentu. Poukazovaly na porušení vnitrostátní a unijní právní úpravy v oblasti veřejných zakázek. Předkládající soud se dotázal na výklad příslušných ustanovení, zejména s ohledem na to, že jsou podle italského práva smlouvy o poradenství dohodami o spolupráci mezi subjekty veřejné správy při výkonu činností v obecném zájmu. Účast univerzity na takové smlouvě za úplatu – avšak s tím, že odměna pokrývá pouze vynaložené náklady pak spadá mezi činnosti univerzity jakožto instituce. Pravidla o veřejných zakázkách by se tak na ně v takovém případě nevztahovala.

Z rozhodnutí: Unijní právo v oblasti veřejných zakázek brání vnitrostátní právní úpravě, která dovoluje, aby byla bez výzvy k účasti v soutěži uzavřena smlouva, na jejímž základě mezi sebou veřejnoprávní entity zavádějí spolupráci, jestliže – a to přísluší ověřit předkládajícímu soudu – předmětem takové smlouvy není zajistit plnění úkolu v rámci veřejných služeb, který je těmto entitám společný, jestliže se neřídí pouze ohledy a požadavky souvisejícími se sledováním cílů ve veřejném zájmu nebo jestliže může

⁹ Úř. věst. L 324, s. 79; Zvl. vyd. 19/01, s. 227.

¹⁰ Úř. věst. L 134, s. 114; Zvl. vyd. 06/07, s. 132.

¹¹ Úř. věst. L 317, s. 34.

soukromoprávnímu poskytovateli zajistit výhodnější postavení ve vztahu k jeho konkurentům.

Přiznání postavení uprchlíka osobám, jež dobrovolně opustily uprchlické tábory OSN

čl. 12 odst. 1 písm. a) směrnice Rady 2004/83/ES z 29. 4. 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany¹²

§ 15 odst. 3 písm. a) AzZ

Rozsudek z 19. 12. 2012, C-364/11, *Abed El Karem El Kott a další* (velký senát, GA E. Sharpston)

K věci: Případ se týká aplikace čl. 12 odst. 1 písm. a) směrnice 2004/83, podle kterého je státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti vyloučen z postavení uprchlíka, jestliže spadá do oblasti působnosti čl. 1 odst. odůvodu D Ženevské úmluvy týkající se ochrany nebo podpory od jiných orgánů nebo odborných organizací OSN než vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). V daném případě byla tímto „jiným orgánem nebo odbornou organizací“ Agentura OSN pro pomoc a práci ve prospěch palestinských uprchlíků (UNRWA). Žalobci v hlavním řízení před maďarským správním soudem odešli z uprchlických táborů agentury UNRWA, poněvadž tam nebyly zajištěny jejich základní potřeby a osobní bezpečnost.

Dovolávali se druhé věty citovaného ustanovení směrnice, podle níž jestliže podobná ochrana nebo podpora není z jakýchkoli důvodů dále udělována osobám, o jejichž postavení není ještě definitivně rozhodnuto podle ustanovení příslušných rozhodnutí Valného shromáždění OSN, nabývají tyto osoby nároku na výhody podle směrnice.

Soudní dvůr musel tedy především posoudit, zda dobrovolný odchod z uprchlického tábora (byť pod vlivem nedostatečných podmínek v tomto táboře) znamená, že již uprchlíkům není nadále poskytována ochrana a postavení uprchlíka jim je nutno přiznat na základě směrnice.

Z rozhodnutí [všechny právní věty se vztahují k výkladu čl. 12 odst. 1 písm. a) druhé větě směrnice 2004/83]: Případ, kdy ochrana nebo podpora od jiného orgánu nebo odborné organizace Organizace spojených národů než vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky není „z jakýchkoli důvodů“ dále udělována, zahrnuje rovněž situaci osoby, která poté, co skutečně využila této ochrany nebo podpory, ji nadále nevyužívá z důvodu, který nemůže ovlivnit a který je nezávislý na její vůli (body 46 až 61 rozsudku).

Příslušným vnitrostátním orgánům členského státu, jenž je odpovědný za přezkum žádosti o azyl podané takovou osobou, přísluší na základě individuálního hodnocení žádosti ověřit, že tato osoba byla nucena opustit oblast působení tohoto orgánu nebo této odborné organizace, přičemž o tento případ se jedná, jestliže se tato osoba nacházela v osobním stavu závažné nejistoty a dotyčný orgán nebo odborná organizace jí v této oblasti nemohly zajistit životní podmínky odpovídající úkolu, který byl uvedenému orgánu nebo odborné organizaci svěřen (body 62 až 64 rozsudku). Jestliže příslušné orgány členského státu odpovědného za přezkum žádosti o azyl zjistily, že v případě žadatele je splněna podmínka týkající se ukončení ochrany nebo podpory poskytované Agenturou Organizace spojených národů pro pomoc a práci ve prospěch palestinských uprchlíků

(UNRWA), možnost *ipso facto* se „dovolat této směrnice“, znamená uznání za uprchlíka ve smyslu čl. 2 písm. c) této směrnice ze strany tohoto členského státu a automatické přiznání postavení uprchlíka tomuto žadateli, pokud se na něj nevztahuje odstavec 1 písm. b) nebo odstavce 2 a 3 tohoto čl. 12 (body 66–81 rozsudku).

Jan Komárek, Londýn

¹² Úř. věst. L 304, s. 12, a oprava Úř. věst. 2005, L 204, s. 24.

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA PROSINEC 2012

Pokračování diskriminace romských žáků v Řecku

zákaz diskriminace (čl. 14 EÚLP), právo na vzdělání (čl. 2 Protokolu č. 1)

Rozsudek z 11. 12. 2012, č. 59608/09, *Sampani a další proti Řecku*

K věci: Dne 5. 6. 2008 vydal ESLP rozsudek ve věci *Sampanis a další proti Řecku* (stížnost č. 32526/05), v němž dospěl k závěru, že děti stěžovatelů byly diskriminovány při výkonu svého práva na vzdělání (čl. 14 EÚLP ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1). Především mu vadilo, že romští žáci byli od ostatních separováni ve vedlejší budově místní školy, kde pro ně byly zřízeny přípravné třídy.

Na konci roku 2009 obdržel ESLP další stížnost, která se týkala téže školy a kterou podali částečně i titíž stěžovatelé. Namítali, že situace, která byla důvodem k odsouzení Řecka v předchozím případě, pokračovala i v dalších letech po vydání prvního rozsudku.

Z odůvodnění: 83. *Soud připomíná, že v rozsudku Sampanis a další proti Řecku [...] dospěl k závěru, že důkazy předložené stěžovateli a důkazy nacházející se ve spise případu vytvářejí silnou domněnku, že stěžovatelé jsou oběťmi diskriminace. Ta byla výsledkem trvalé praxe spočívající v tom, že ve školním roce 2004-2005 bylo odmítáno zapsat romské děti do školy, aby byly následně umístěny do speciálních tříd umístěných ve vedlejší budově 10. základní školy, spolu s určitým počtem incidentů rasistické povahy, které se udály ve škole na popud rodičů neromských žáků [...].*

84. *Soud však poznamenává, že ve školních letech 2008/2009 a 2009/1010, které jsou předmětem tohoto případu, se situace vůbec nezměnila. Zajisté, zvláštní přípravné třídy umístěné ve vedlejší stavbě 10. školy byly již předtím zrušeny a ministři školství a financí dne 25. ledna 2008 založili 12. základní školu v Aspropyrgosu, která měla přijímat jak romské, tak neromské žáky.*

85. *Určité okolnosti jsou však způsobilé prokázat, že 12. škola zůstala i přes úmysly školských státních orgánů vyhrazena romským žákům.*

86. *Soud tak poznamenává, že romští žáci ze čtvrti Psari pokračovali po celou dobu, která je předmětem této stížnosti, v navštěvování vedlejší budovy 10. základní školy v Aspropyrgosu přejmenované na 12. základní školu v Aspropyrgosu.*

87. *Soud konstatuje, že když státní orgány vymezily hranice oblasti pro zápis do 12. školy, byla 9., 10. a 12. škole při-*

řazena stejná oblast. Avšak žádné z neromských dětí bydlících v tomto obvodu nebylo zapsáno do 12. školy ani ve školním roce 2008/2009, ani ve školním roce 2009/2010. [...]

89. Soud tudíž konstatuje, že nedošlo k žádné významné změně skutkových okolností, které stály na počátku rozsudku Sampanis a další, snad s výjimkou deklarované vůle Ministerstva školství integrovat romské žáky do běžného vzdělávacího systému, která se projevila zřízením 12. školy, jež z různých důvodů týkajících se politiky obecních a prefekturálních orgánů nemohl fungovat tak, jak se předpokládalo. To mělo za následek, že rozdílné zacházení s romskou komunitou v oblasti Psari i nadále pokračovalo. Existuje tudíž důkaz diskriminační praxe. [...]

93. Zaprvé, Soud poznamenává, že 12. škola v Aspropyrgosu, založená v roce 2008 na základech 10. školy, kde předtím fungovaly přípravné třídy navštěvované výlučně romskými žáky, měla přijímat bez rozdílu žáky romské i neromské. Během let 2008/2009 a 2009/2010 ji však navštěvovali pouze romští žáci.

94. Zadruhé, Soud konstatuje, že třídy školy byly poškozeny během letních prázdnin 2008. Krátce před začátkem školního roku [...] ředitel 12. školy podal regionálním školním orgánům Ministerstva školství detailní zprávu o způsobených škodách se závěrem, že toto zařízení není ve stavu způsobilém přijmout žáky. Tvrdil, že objekt nemůže pokrýt základní potřeby školy a že ohrožuje bezpečnost žáků a vyučujících [...].

95. Mezi zářím 2008 a červnem 2009 ředitel 12. školy opakovaně zaslal dopisy regionálním školským orgánům, prefektovi a starostovi Aspropyrgosu, aby je upozornil na nedostatky, kterým škola musela čelit, zejména pokud se jednalo o jízdni řád školního autobusu přiděleného škole, stavbu dvora, instalaci topení a dalších toalet, výstavbu dalších dvou tříd a založení mateřské školy. Dne 11. 6. 2009 ředitel 12. školy marně upozorňoval ministra školství na skutečnost, že školní učebnice jsou nevhodné pro Romy, jejichž mateřským jazykem není řečtina [...].

96. Dne 23. 7. 2009, tedy po skončení školního roku 2008/2009, napsal mediátor ministru školství, aby ho informoval, že starosta Aspropyrgosu ignoroval výzvu ministerstva, aby udělal nezbytné kroky k tomu, aby byla 12. škola dána okamžitě do pořádku [...].

97. Existuje proto vícero důkazů, že během školního roku 2008/2009 byli žáci 12. školy ponecháni v takových materiálních podmínkách, v nichž pokračování školní docházky bylo pokud ne nemožné, potom alespoň velmi složité. I když v dané době bylo zamýšleno jako provizorní z důvodu nedostatku volného místa, vzdělávání dětí ve vedlejší budově 10. školy pokračovalo i v období 2009/2010.

98. Zatřetí, Soud poznamenává, že dne 8. 10. 2008 regionální školské orgány Ministerstva školství vytvořily plán s cílem sloučit 11. a 12. školu, aby posledně uvedená ztratila svoji povahu školního ghetta. Avšak jak starosta Aspropyrgosu, tak prefekt Západní Atiky odmítli dát povolení pro takové sloučení ve snaze vyhnout se novým incidentům ze strany rodičů neromských studentů 11. školy [...]. Navíc, ve svém dopise ze dne 26. 9. 2008 adresovaném Ministerstvu školství starosta tvrdil, že segregace romských dětí od ostatních žáků se stala nevyhnutelnou nutností, neboť „Cikáni si prý vybrali žít na smetištích, které oni sami založili“, a „oddávat se nezákonným aktivitám“. Uzavíral, že jejich

děti proto nemohou „vyžadovat, aby sdíleli stejné třídy s ostatními žáky z Aspropyrgosu“ [...].

99. Soud navíc konstatuje, že Ministerstvo školství neodpovědělo na dopisy stěžovatelů ze dne 30. 5. a 20. 7. 2009, v nichž jej žádali o povolení, aby romští žáci mohli navštěvovat 10. školu, a vyzývali jej, aby vytvořilo školní program speciálně zaměřený na jejich potřeby [...].

100. K tomu se přidává chování obecních a prefekturálních orgánů, které z obavy, že vyvolají nové incidenty ze strany místního, Romům nepřátelského obyvatelstva, zůstaly nečinné vůči apelům ředitele školy a mediátora, kteří požadovali, aby romští žáci mohli být integrováni do běžných škol a aby jim tam byla nabídnuta výuka přizpůsobená jejich úrovni vzdělání a úrovni jazykové.

101. Pokud jde o školní rok 2009/2010, Soud poznamenává, že zatímco všichni nezletilí stěžovatelé kromě čtyř [...] byli zapsáni do školy za pomoci jejich právního zástupce v řízení před Soudem, velký počet z nich přestal v průběhu roku navštěvovat vyučování. Vzhledem ke způsobu, jakým škola fungovala v průběhu roku 2008/2009 a absenci jakýchkoli opatření ze strany státu nebo místních orgánů v zájmu zlepšení situace, nemůže Soud dospět k závěru, že romští žáci a jejich rodiče se jednoduše nezajímali o pokračování školní docházky.

102. Za těchto podmínek a s ohledem na skutečnost, že nebylo možné zapsat do běžných tříd tři romské žáky z 12. školy, kteří měli dostatečnou úroveň na to, aby byli zařazeni do 10. školy [...], se Soud domnívá, že není nezbytné zkoumat individuální situaci nezletilých stěžovatelů a vyslovovat se k pravidelnosti jejich docházky, významu pojmů „dostatečná“ nebo „příležitostná“ docházka nebo míry absentsování, jak to činí strany. S ohledem na závěry ve vztahu k roku 2008/2009 nepovažuje Soud za nezbytné zabývat se případy prvních tří stěžovatelů zmíněných v odstavci 40 ve vztahu k roku 2009/2010. Soud nicméně konstatuje, že žádný problém nevzniká v případě Paraskevi Sampani, která dokončila základní vzdělávání v roce 2008 na jiné škole.

103. Zdá se tedy, že opatření přijatá za účelem vzdělání romských dětí z oblasti Psari v Aspropyrgosu nebyla doprovázena dostatečnými zárukami umožňujícími, aby stát vzal při výkonu svého prostoru pro vlastní uvážení v oblasti vzdělávání dostatečně v potaz zvláštní potřeby těchto dětí jakožto příslušníků znevýhodněné skupiny [...]. Kromě toho Soud nemůže než konstatovat, že vláda nepředložila přesvědčivé vysvětlení důvodů, proč žádný neromský žák ne navštěvoval 12. školu, mimo vágní poznámku, že byli „zapsáni jinde“.

104. Soud se domnívá, že za okolností daného případu podmínky, ve kterých 12. škola během školních let 2008/2009 a 2009/2010 fungovala, měly v konečném důsledku za výsledek novou diskriminaci stěžovatelů.

105. Proto v případě stěžovatelů došlo k porušení čl. 14 EÚLP ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1.

Komentář: ESLP v tomto případě shledal, že i přes určitou míru snahy řeckých orgánů se situace zásadním způsobem nezlepšila a opět dospěl – opět jednomyslně – k závěru o porušení EÚLP. Učinil tak i přesto, že dohled nad výkonem rozsudku z roku 2008 byl v září 2011 ukončen rezolucí Výboru ministrů, což znamená (byť to není v rezoluci výslovně uvedeno), že tento vrcholný orgán Rady Evropy byl spokojen s opatřeními, která vnitrostátní orgány přijaly s cílem ukončit trvajících porušení EÚLP, napravit jeho důsledky

a předejít obdobným porušením v budoucnu. Pravda, učinil tak s douškou, že jeho rozhodnutí nijak nepředurčuje posouzení stížností, které před ESLP zůstávají nerozhodnuté. Daleko větší pozornost Výboru ministrů budí jiná kauza týkající se diskriminace romských dětí při výkonu jejich práva na vzdělání, totiž známá věc *D. H. a další proti České republice* (stížnost č. 57325/00). Jak známo, senát nejprve v rozsudku ze 7. 2. 2006 konstatoval neporušení čl. 14 ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1, aby jeho verdikt zvrátil velký senát dne 13. 11. 2007. Během pěti roků, které od rozsudku velkého senátu uplynuly, Výbor ministrů obdržel více než dvě desítky informací o tom, jakým způsobem je tento rozsudek vykonáván (ze strany české vlády), nebo naopak nevykonáván (ze strany nevládních organizací). Na posledním zasedání Výboru ministrů věnovaném výkonu rozsudků ESLP byla kauza *D. H. a další* opět na programu jednání. Zasedání se tentokrát účastnili přímo i zástupci odpovědného rezortu, tedy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, a představili na něm konsolidovaný akční plán k výkonu rozsudku.¹

Je zřejmé, že provést výkon rozsudku v české věci je a bude nepoměrně složitější. Zatímco rozsah řecké kauzy je v podstatě omezen na jednu konkrétní školu, český problém je vnímán – jistě nikoli neoprávněně – jako celorepublikový (i když na druhou stranu původní stížnost byla zaměřena na ostravský region). Proslýchá se také, že do Štrasburku již byla zaslána druhá stížnost proti České republice týkající se diskriminace romských dětí při přístupu ke vzdělání.

Za povšimnutí rovněž stojí následující rozhodnutí

Rozsudek z 4. 12. 2012, č. 19400/11, *R. R. a další proti Maďarsku*

První stěžovatel, člen srbské mafie obchodující s drogami, se po svém zatčení rozhodl spolupracovat s maďarskou policií. Z důvodu bezpečnosti byla jeho ženě a dětem v roce 2007 poskytnuta nová identita v rámci programu na ochranu svědků. V souladu s dohodou o poskytnutí této ochrany však byla rodina z programu vyloučena, když stěžovatel – který byl mezitím odsouzen na devět let odnětí svobody – porušil její podmínky v okamžiku, kdy byl na cele přistižen, jak komunikuje prostřednictvím počítače pravděpodobně s lidmi z kriminálního prostředí. Rodině byla vrácena její původní identita a děti se musely vrátit do svých původních škol.

Stěžovatelé namítali, že vyloučení z programu na ochranu svědků je vystavilo nebezpečí života. Maďarská vláda toto tvrzení zpochybňovala s tím, že osoby, od nichž toto nebezpečí hrozilo, byly již zadrženy. ESLP však tento argument nepovažoval za přesvědčivý, když poukázal na to, že k zatčení došlo již v roce 2010, zatímco stěžovatelé byli vyloučeni až v dubnu 2012. Zároveň konstatoval, že opatření, která nahradila program ochrany svědků (pohotovostní telefonní číslo a občasná návštěvy policistů), nemohou být považována za dostatečná. Nezbylo mu proto než dospět k závěru, že státní orgány vystavily rodinu prvního stěžovatele nebezpečí pomsty ze strany zločineckých kruhů a tím nesplnily požadavek preventivní ochrany práva na život chráněného v čl. 2 EÚLP.

Rozsudek z 6. 12. 2012, č. 29946/10, *D. N. W. proti Švédsku*

Stěžovatel působil v Etiopii jako jáhen koptské ortodoxní církve. V roce 2005 byl podle svých slov povolán jako pozorovatel národních voleb, při kterých byl svědkem mnoha

porušení pravidel ze strany úředníků, a proto odmítl podepsat prohlášení o tom, že volby proběhly řádně. Od té doby byl pronásledován, dvakrát měl být několik měsíců vězněn, přičemž měl být podroben i mučení. Z vězení se mu ale podařilo utéct a následně se zhruba rok pohyboval v křesťanských komunitách, kterým kázal. V roce 2007 se mu podařilo dostat do Švédska, místní orgány však zpochybnily věrohodnost jeho tvrzení a odmítly mu udělit azyl.

Stěžovatel tvrdil, že mu v případě návratu do Etiopie hrozí zacházení v rozporu s čl. 2 a 3 EÚLP (právo na život a zákaz mučení). ESLP sice připustil, že tvrzení stěžovatele o tom, jak s ním bylo zacházeno ve vězení, mohou být pravdivá, podstatné nicméně je, zda by stěžovateli hrozilo nějaké nebezpečí nyní. V této souvislosti poukázal kromě jiného na to, že poté, co se mu údajně podařilo utéct z vězení – což samo o sobě nezní příliš věrohodně –, se zhruba rok volně pohyboval po etiopském území a veřejně kázal, aniž by o něj státní orgány projevily jakýkoli zájem. V tomto světle není tudíž podle ESLP příliš pravděpodobné, že by po svém návratu do vlasti vzbudil jejich pozornost.

K rozsudku připojili nesouhlasné stanovisko soudce Zupančič a soudkyně Power-Forde, podle kterých za situace, kdy stěžovatel dostatečně prokázal, že již byl v dané zemi mučen, bylo na švédských úřadech, aby rozptýlily jakékoli pochybnosti o tom, že se taková situace může opakovat. Podle jejich názoru toto přesunutí důkazní břemeno žalovaná vláda neunesla, na čemž nemohou nic změnit ani určité pochybnosti o pravdivosti některých tvrzení stěžovatele.

Rozsudek z 6. 12. 2012, č. 12323/11, *Michaud proti Francii*

Stěžovatel jakožto advokát napadal vnitrostátní právní předpisy, kterými byla implementována směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES z 26. 10. 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. Z těchto předpisů vyplývá také pro advokáty povinnost učinit oznámení o podezřelých obchodech, v čemž stěžovatel spatřoval ohrožení profesionálního tajemství a důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem.

ESLP uvedl, že oznamovací povinnost vyplývající z příslušné směrnice představuje zásah do práva stěžovatele na respektování korespondence a soukromého života, které jsou předmětem ochrany čl. 8 EÚLP. Shledal ale, že tento zásah – kromě toho, že splňuje podmínky legality a legitimacy – je možno považovat za nezbytný v demokratické společnosti, a to jak v zájmu předcházení nepokojům a zločinnosti, tak v zájmu výkonu povinností vyplývajících pro stát z jeho členství v Evropské unii. V této souvislosti považoval za rozhodující dva aspekty. Za prvé, advokáti mají oznamovací povinnost pouze v přesně vymezených situacích, a to při úschově peněz anebo při jednání jménem klienta nebo na jeho účet například při obstarávání koupě nebo prodeje nemovitosti nebo podniku, při správě peněz, při zakládání obchodních společností a v dalších situacích. Je naopak stanoveno, že takovou povinnost nemají vzhledem k informacím získaným v souvislosti se zastupováním klienta v řízení před soudy nebo v souvislosti s poskytováním právních porad s výjimkou těch, které poskytli za úče-

¹ Text akčního plánu v angličtině stejně jako ostatní podání adresovaná Výboru ministrů v dané věci jsou k dispozici na http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Themes/Add_info/CZE-DH_en.asp.

lem praní peněz nebo financování terorismu anebo o nichž věděli, že je klient za takovým účelem žádá. Za druhé, ESLP vzal v potaz, že advokát není povinen oznámit své podezření přímo příslušnému státnímu orgánu, ale určeným vysokým představitelům advokátského stavu, kteří nejprve posoudí, zda taková informace skutečně musí být podle příslušných předpisů postoupena dále.

Rozsudek velkého senátu z 13. 12. 2012, č. 39630/09, *El-Masri proti Makedonii*

Stěžovatel – německý státní příslušník žijící v Německu – tvrdil, že byl 31. 12. 2003 zatčen na srbsko-makedonské hranici a převezen do hotelu ve Skopje, kde byl násilně zadržován skupinou ozbrojených mužů v civilu, opakovaně vyslýchán v angličtině a bylo mu slibováno, že se bude moci vrátit do Německa, pokud se přizná, že je příslušníkem Al-Kajdy. Po zhruba třech týdnech byl – spoutaný a se zavázanýma očima – odvezen na letiště, kde si jej měla „vzít do parády“ CIA. Byl brutálně zmlácen a poté posazen do letadla, které, jak se stěžovatel později dovítí, přistálo v Afghánistánu. Tam byl stěžovatel zadržován, vyslýchán a bit další čtyři měsíce. Poté byl opět se zavázanýma očima posazen do letadla s tím, že přistane v nějaké evropské zemi. Po přistání byl, aniž by mu bylo sděleno, kde je, vozen v autě a nakonec vysazen večer na neznámém místě v horách. Když ušel kus cesty, narazil na albánské příslušníky a druhý den z důvodu nelegálního pobytu v Albánii odeslán letecky do Německa.

ESLP nejprve shledal verzi událostí prezentovanou stěžovatelem jako věrohodnou, když se opřel kromě jiného i o zprávu poslance Parlamentního shromáždění Rady Evropy Dicka Martyho z roku 2006, jejímž cílem bylo zmapovat podíl evropských zemí na praktikách CIA při vyšetřování osob podezřelých z terorismu. ESLP konstatoval porušení čl. 3 EÚLP v obou jeho aspektech, tedy jako procesním (špatné zacházení se stěžovatelem nebylo řádně vyšetřeno), tak materiálním (zacházení, kterému byl stěžovatel vystaven v hotelu, ESLP kvalifikoval jako nelidské a ponižující, nakládání se stěžovatelem na letišti označil dokonce za mučení). Totéž ustanovení porušila Makedonie i tím, že předáním stěžovatele do rukou amerických orgánů jej vědomě vystavila nebezpečí zacházení neslučitelného s čl. 3 EÚLP. Porušena byla také práva stěžovatele zaručená v čl. 5 (právo na svobodu a osobní bezpečnost), čl. 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) a čl. 13 EÚLP (právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy).

K rozsudku byla připojena dvě souhlasná stanoviska, v nichž se někteří soudci vraceli k § 192 rozsudku, v němž ESLP v souvislosti s procesním aspektem čl. 3 EÚLP hovořil o „právu na pravdu“, v daném kontextu tedy právu stěžovatele (ale i veřejnosti) na to vědět, co se s ním vlastně

v inkriminovanou dobu dělo. Zatímco jedni měli za to, že toto právo ESLP zmínil v rozsudku příliš nesměle, druhá skupina se naopak domnívala, že zdůraznění tohoto práva nad rámec požadavku na účinné vyšetření porušení zákazu zakotveného v čl. 3 EÚLP nebylo nezbytné. Navíc, nositelem práva na pravdu by měl být pouze stěžovatel, nikoli široká veřejnost.

Rozsudek z 18. 12. 2012, č. 3111/10, *Ahmet Yildirim proti Turecku*

Stěžovatel si na Google Sites zřídil internetovou stránku, na kterou si ukládal své akademické práce a další texty. V roce 2009 však nechal turecký soud zablokovat celou doménu Google Sites, neboť jiným způsobem prý nešlo zablokovat jiné tam hostované stránky, proti jejichž autorovi bylo vedeno trestní stíhání pro urážku památky zakladatele moderního Turecka Mustafy Kemala Atatürka. Stránky stěžovatele tímto způsobem zůstaly zneprístupněny minimálně do dubna 2012.

ESLP se případem zabýval z pohledu práva na svobodu projevu (čl. 10 EÚLP) a neměl problém dospět k závěru jeho porušení. Shledal zejména, že bylo sotva předvídatelné, že na základě použitého ustanovení zákona bylo možno sáhout k tak širokému opatření, a navíc zde chyběly dostatečné záruky proti svévoli.

Další aktuality ze Štrasburku

Základní informace o ESLP jsou k dispozici v češtině

ESLP se chvályhodně rozhodl rozšířit množství informací přístupných na jeho internetových stránkách v jiných než svých úředních jazycích (angličtině a francouzštině). Kromě již několik let dostupného balíčku pro stěžovatele nechal do více než 30 dalších jazyků (včetně češtiny) nově přeložit také následující materiály: *Soud ve zkratce, Evropský soud pro lidská práva: otázky a odpovědi, ESLP v 50 otázkách a Evropská úmluva o lidských právech: zjednodušená verze některých článků a protokolů*.

Drobnou vadou na kráse po určitý čas bylo, že v české verzi na některých místech zcela vypadla některá specificky česká písmena („*Otázky a odpov di byly vypracovány Odd lením pro styk s ve ejností kancelá e Soudu.*“), problém však byl záhy napraven. Dobré by také bylo, pokud by byly dokumenty v jednotlivých jazykových verzích soustředěny na jednom místě, ke kterému by vedl odkaz z hlavní stránky, například ve formě příslušné vlaječky. Nyní návštěvník přeci jen potřebuje určitou znalost angličtiny nebo francouzštiny k tomu, aby se k materiálům ve svém mateřském jazyce dokázal proklikat.

Jiří Kmec, Praha

K NOVÉMU OBČANSKÉMU ZÁKONÍKU ZE SOUDNÍ PRAXE

Rozpor smlouvy s dobrými mravy

§ 580 NOBčZ

Smlouva, jíž se kdo zavázal pivovaru pod smluvenou pokutou odebírat výhradně od něho pivo po řadu let, přiči

se dobrým mravům, pakliže pivovar se pouze zcela povšechně zavázal, že se vynasnaží dodávat dobré výčepné pivo podle objednávek a za dočasné denní ceny.

Rozhodnutí NS Československé republiky z 27. 5. 1925, Rv I 623/25 (Vážný 5084)

K věci: Žalovaná koupila od žalujícího pivovaru hostinec a zavázala se v čl. VII. smlouvy, že po dvacet let bude odebírat pivo jen od žalujícího pivovaru, a kdyby odebrala pivo z jiného pivovaru, že zaplatí žalobci po 10 Kč z každého hektolitrů. Ježto žalovaná (její právní nástupce) odebrala 800 hl. z jiného pivovaru, domáhá se na ní žalující pivovar zaplacení 8 000 Kč. Procesní soud prvního stupně podle žaloby, odvolací soud žalobu zamítl. Nejvyšší soud dovolání nevyhověl.

Z odůvodnění: Netřeba řešit otázku, zda jest ujednání čl. VII. smlouvy ze dne 12. 5. 1920 pro žalovanou stranu výhodné, zavazující ji bezpodmínečně, by po dobu 20 let odebírala pivo výhradně ze žalobcova pivovaru, a ji takto předem vylučuje ze všech výhod co do ceny a jakosti piva a co do přičinlivosti dodavatele v obchodním styku, které z volné soutěže dodavatelů pro odběratele zpravidla plynou. Ale je jisto, že ujednání to všechny výhody, které s ním pro žalovanou snad přece ještě mohly být spojeny, zvrací v čiré bezpráví, když jejímu závazku neodpovídá žalobcova povinnost, by jí také sám pivo do jistého množství a za určité neb alespoň určité ceny dodával. Pakliže smlouva, vylučující výslovně jakoukoli povinnost pivo dodávat, obsahuje jen zcela všeobecný slib, že se pivovar vynasnaží, by žalované dodával dobré výčepné pivo podle jejich objednávek a za dočasné denní ceny, zůstává vlastně jen volnému uvážení dodavatele, zda, kdy, zač a jaké pivo hodlá dodati. Žalobci byla by podle toho dokonce ponechána na vůli i možnost, by žalované sám snad odepřením dodávek nebo jiným způsobem plnění smlouvy, pivo od něho odebírali, překazil a pak na ní vymáhal konvenční pokutu, smlouvenou pro případ jejího neplnění. Provoz živnosti žalované strany a s ním její celá hospodářská nezávislost a jsoucnost byly by takto vydány na pospas cizí libovůli a žalovaná sama byla by podrobena cizímu poddanství. Smlouva, která vede k takovým důsledkům, přiči se zřejmě dobrým mravům a je neslučitelná s platným právním řádem. Neposoudil proto odvolací soud věc po stránce právní mylně (§ 503 čis. 4 c. ř. s.), prohlásiv ujednání čl. VII. smlouvy z 12. 5. 1920 podle § 879 OZO za nicotné. Z nicotného ujednání nemůže žalobce pro sebe vůbec žádný nárok vyvozovati.

Komentář: Dobré mravy patří mezi klasické instituty soukromého práva. OZO prohlašoval smlouvy přiči se dobrým mravům výslovně za nicotné v § 879 OZO sice teprve ve znění třetí díle novely, avšak dávno předtím soudní praxe považovala takové smlouvy za nedovolené, a tedy neplatné ve smyslu § 878 OZO.¹ V následujících kodifikacích občanského práva se dobré mravy udržely již jenom v § 352 odst. 1 občanského zákoníku z roku 1950 coby dobré mravy soutěže; samotné dobré mravy byly nahrazeny pojmy obecného zájmu (viz § 36 odst. 1 citovaného předpisu) či pravidel socialistického soužití (občanský zákoník z roku 1964 v původním znění). Pojem dobrých mravů do dosud platného a účinného ObčZ explicitně navrátila až novela č. 509/1991 Sb., účinná od 1. 1. 1992.

Od té doby se i v současných společenských podmínkách začala rozvíjet judikatura, jejímž předmětem bylo posuzování souladu výkonu práva s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 ObčZ) či souladu právního úkonu s dobrými mravy (§ 39 ObčZ). Stejně jako v kterékoliv jiné oblasti lidské činnosti

i zde platí, že se vývoj mnohdy ubíral slepými uličkami. Jednu z nich představuje snaha o definování pojmu dobrých mravů coby souhrnu *společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihující podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti, a mají povahu norem základních* (např. Rc 59/1997 a řada dalších rozhodnutí sahajících až do dnešní doby).² Ve skutečnosti dobré mravy ze své povahy nesnášejí jakékoliv snahy o definice; představují obsahově neurčitý a flexibilní právní pojem, jehož funkcí je nalezení spravedlivého řešení tam, kde formální aplikace právních norem vede k neudržitelným důsledkům.³ Je proto především věcí individuálního posouzení, zda je dán rozpor s dobrými mravy, či nikoliv. Více než kde jinde zde platí oblíbené právnícké úsloví, že rozhodují okolnosti jednotlivé konkrétní věci.

Na judikatuře, která se vyvinula k dobrým mravům nejen v současnosti, ale i za dob účinnosti OZO, tak nejsou cenné pokusy o definování tohoto pojmu, ale způsob, kterým soud o souladu či rozporu s dobrými mravy uvažoval. Je přitom rovněž nutno vzít na zřetel, že na posouzení souladu s dobrými mravy mají vliv nejen konkrétní okolnosti případu, ale též doba, v níž se uplatňují. Např. v citovaném komentáři⁴ Kubeš zmiňuje řadu rozhodnutí shledávajících rozpor s dobrými mravy, jež shrnuje do skupiny smluv urážejících sexuální morálku; mnoho z nich bychom dnes již za přiči se dobrým mravům nepovažovali.

Dobrych mravů se dovolává na řadě míst i NOBčZ; mj. v § 580 NOBčZ považuje jednání, které se přiči dobrým mravům, za neplatné. Při výkladu tohoto ustanovení bude možno použít pro inspiraci i řadu rozhodnutí publikovaných ve Vážného sbírce. Nutno ovšem vzít v úvahu, jak bylo shora uvedeno, že dobré mravy současné doby nemusí být nutně totožné s dobrými mravy doby, v níž příslušné rozhodnutí vzniklo.

Ani uplynutí mnoha desítek let by však nemělo mít vliv na použitelnost právních názorů vyjádřených v rozhodnutí, jež čtenářům předkládáme tentokrát. Dokonce lze patrně usuzovat, že naopak dnešní doba o to více vyžaduje zvážit, zda určitou smlouvou nebyla nadměrně omezena hospodářská svoboda.⁵ Pokud by se tak stalo, jako v uvedeném případě, byla by taková smlouva i podle § 580 NOBčZ pro rozpor s dobrými mravy neplatná.

Mgr. Michal Králík, Ph.D., Zlín, Brno
JUDr. Petr Lavický, Ph.D., Brno

¹ Kubeš, J. in Sedláček, J., Rouček, F. Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. IV. díl. Praha : V. Linhart, 1936, s. 126.

² K těmto rozhodnutím a k jejich kritice (včetně odkazů na další literaturu) srov. Králík, M. Uplatňování nároků z věcných práv a rozhodování o nich (vybrané procesněprávní a hmotněprávní souvislosti). Praha : Leges, 2011, s. 25 a násl.

³ Hurdík, J., Lavický, P. Systém zásad soukromého práva. Brno : Masarykova univerzita, 2010, s. 122.

⁴ Viz s. 136.

⁵ K této kategorii smluv srov. Kubeš, J. in Sedláček, J., Rouček, F. Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. IV. díl. Praha : V. Linhart, 1936, s. 126. Ze současné literatury viz Salač, J. Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 254 a násl.

